

“Thee heet of de thee is heet”

Een onderzoek naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal en het effect ervan op de taalverwerving bij jonge kinderen.

Faculteit Gezondheid Opleiding Logopedie

Laura Bouwhuis: 0911666

laura_bouwhuis@hotmail.com

Nénée Theunissen: 0921955

neekuhh@hotmail.com

Bachelorkring : Spraak- en taaltherapie bij
jonge kinderen

Interne begeleider: Johan Dekelver

Studiejaar 4, 2012/2013

Heerlen, 10 juni 2013

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven in het kader van een afstudeerproject aan de opleiding Logopedie van Zuyd Hogeschool.

Bij aanvang van de afstudeerfase hebben wij ervoor gekozen om ons aan te sluiten bij de afstudeerkring, met als onderwerp: “spraak- en taaltherapie bij jonge kinderen”. Het eerste onderwerp dat ter sprake kwam, had betrekking op tweetaligheid bij jonge kinderen en specifiek gericht op het spreken van dialect en standaard Nederlands. Echter de onderzoeksvraag die wij opgesteld hadden bleek al onderzocht te zijn.

Naar aanleiding hiervan is er een nieuwe onderzoeksvraag opgesteld, waarbij tweetaligheid centraal bleef staan. Echter dit keer tweetaligheid in de vorm van de Nederlandse taal en de Turkse taal. Helaas moest ook dit onderzoek na enige tijd gestaakt worden, gezien het feit dat er geringe interesse was, wat deelname van basisscholen betrof, waardoor er te weinig deelnemers waren om het onderzoek voort te zetten.

Hierop volgend kwam onze thesisbegeleider met een aanbod van een ander onderwerp. Dit onderwerp had betrekking op het al dan niet gebruiken van telegramstijl bij het communiceren met jonge kinderen. Gezien het feit dat er veel onduidelijkheid bestaat over dit onderwerp en wij ook op school geen eenduidig antwoord kregen op deze vraag, hebben wij ervoor gekozen om binnen deze bachelorthesis een antwoord te zoeken op deze vraag. Dit willen wij realiseren door middel van een literatuurstudie en een praktijkstudie.

Verschillende mensen hebben meegewerkt om dit afstudeerproject mogelijk te maken. Graag willen wij daarom een aantal personen bedanken. Allereerst willen wij onze procesbegeleider Johan Dekelver bedanken voor de nuttige feedback en begeleiding. Verder willen wij onze tweede corrector bedanken voor het nakijken van onze thesis. Daarnaast willen wij alle docenten en logopedisten die deel hebben genomen aan ons onderzoek bedanken.

Samenvatting

Titel: "Thee heet of de thee is heet?"

Een onderzoek naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal en het effect ervan op de taalverwerving bij jonge kinderen.

Er bestaat tegenwoordig veel discussie over de beste manier van communicatie met jonge kinderen. Bij het werken met kinderen met taalproblemen bestaan er verschillende behandelprogramma's die gebruik maken van telegramstijl of hun therapie baseren op grammaticaal correcte zinnen (Kleeck 2010). De beschikbaarheid van onderzoeken, waarin duidelijk wordt welke vorm van taalaanbod beter is voor de taalverwerving, is gering en er komen geen eenduidige antwoorden naar voren (Buckley, 1993). Aan de hand van een literatuurstudie is onderzoek gedaan naar de werkwijze met betrekking tot het gebruik van beide taalvormen bij het spreken met jonge kinderen. Verder vond er een kwalitatieve studie plaats in de vorm van een vragenlijst gericht aan logopedisten en docenten logopedie om hun mening in kaart te brengen. Het doel van deze bachelorthesis is het geven van een eenduidig advies met betrekking tot het gebruik van de meest effectieve taalvorm. Uit de resultaten van de literatuurstudie blijkt dat er een sterke voorkeur is voor het gebruik van grammaticaal correcte taal. Logopedisten geven aan meer gebruik te maken van de VAT-principes en grammaticaal correcte taal. Door de jaren heen is dit fenomeen versterkt. Dit kan samenhangen met het feit dat docenten deze theorie de afgelopen jaren meer aangeboden hebben.

Sleutelwoorden: Communicatie - Telegramstijl - Grammaticaal correcte taal -
Taalverwerving - VAT-principes

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
Samenvatting	ii
Inhoudsopgave.....	1
1. Inleiding.....	3
1.1.Aanleiding	3
1.2.Probleemstelling.....	3
1.3.Relevantie	4
2. Theoretische achtergrond.....	7
2.1.Taalverwerving algemeen	7
2.2.Telegramstijl.....	9
2.3.Grammaticaal correcte input	10
2.4.VAT-principes.....	11
2.5.Diagnose- en behandelgroepen.....	13
3. Methodologie.....	14
3.1.Onderzoeksvraag.....	14
3.2.Doelstellingen.....	15
3.3.Doelgroep.....	15
3.4.Hypothesen	17
3.5.Literatuur onderzoek.....	17
3.5.1. Onderzoeksbeschrijving.....	17
3.5.2. In- en exclusiecriteria.....	18
3.5.3. Onderzoeksdesign	18
3.5.4. Zoekstrategieën	18
3.5.5. Procedure	19
3.6.Veldonderzoek	20
3.6.1. Onderzoeksbeschrijving.....	20
3.6.2. In- en exclusie criteria.....	21
3.6.3. Onderzoeksdesign	21
3.6.4. Meetinstrumenten	21

3.6.5. Procedure	22
3.6.6. Data-analyse.....	22
4. Resultaten.....	23
4.1. <i>Resultaten van de literatuurstudie</i>	23
4.1.1. Resultaten zoekstrategie.....	23
4.1.2. Selectie literatuur	23
4.1.3. Uitkomst literatuurstudie	24
4.2. <i>Resultaten van het veldonderzoek</i>	27
4.2.1. Respons onderzoekspopulatie	27
4.2.2. Beschrijving van de resultaten per vraag.....	28
4.2.2.1. Logopedisten.....	28
4.2.2.2. Docenten logopedie	37
4.2.3. Uitkomst veldonderzoek	42
4.2.3.1. Logopedisten.....	42
4.2.3.2. Docenten logopedie	49
5. Interpretatie, conclusie, discussie en aanbevelingen	54
5.1. <i>Interpretatie van de resultaten</i>	54
5.2. <i>Conclusie</i>	57
5.3. <i>Discussie</i>	59
6. Literatuur.....	63
7. Bijlagen.....	70
Bijlage 1.....	71
Bijlage 2.....	76
Bijlage 3.....	77
Bijlage 4.....	78
Bijlage 5.....	87
Bijlage 6.....	93
Bijlage 7.....	114
Bijlage 8.....	122

1. Inleiding

In het volgende hoofdstuk zal een beschrijving gegeven worden van de aanleiding tot het opzetten van dit onderzoek. Daarnaast zal er ingegaan worden op de probleemstelling en zal de relevantie van dit onderzoek beschreven worden vanuit logopedisch, maatschappelijk en wetenschappelijk oogpunt.

1.1. Aanleiding

De laatste jaren bestaat er binnen de logopedie, maar ook zeker binnen het basisonderwijs, de peuterspeelzalen, de diagnose- en behandelgroepen en de kinderopvang, veel discussie over de manier waarop het beste met kinderen gesproken kan worden. Bij het werken met kinderen met taalproblemen zijn er verschillende behandelprogramma's die gebruik maken van telegramstijl. Daarnaast zijn er ook veel programma's die hun therapie juist baseren op het gebruik van grammaticaal correcte zinnen (Kleeck 2010). Logopedisten geven vaak aan een voorkeur te hebben voor het gebruik van telegramstijl, terwijl leerkrachten aangeven dat ze vinden dat het gebruik van grammaticaal correcte volzinnen beter is voor de taalverwerving van jonge kinderen (van Waes, 1999). Ondanks dat telegramstijl past bij de normale taalverwerving van kinderen, bestaat er veel onzekerheid over het gebruik ervan door volwassenen, bij het spreken met kinderen (Kleeck, 2010).

De beschikbaarheid van onderzoeken waarin duidelijk wordt of het gebruik van telegramstijl of het gebruik van grammaticaal correcte volzinnen beter is voor de taalverwerving van kinderen, is gering. De onderzoeken die ter beschikking gesteld zijn met betrekking tot dit onderwerp, richten zich voornamelijk op kinderen met bepaalde beperkingen, zoals SLI of het syndroom van Down. Bovendien komt ook uit deze onderzoeken geen eenduidig antwoord naar voren (Buckley, 1993).

Er zijn echter weinig onderzoeken beschikbaar die zich specifiek richten op de invloed op de taalverwerving bij kinderen die normaal ontwikkeld zijn of bij kinderen met logopedische problemen.

1.2. Probleemstelling

Tegenwoordig wordt er steeds meer aandacht besteed aan het zo effectief mogelijk maken van alle vormen van onderwijs aan kinderen. Hierbij staat het kind centraal in onderwijs en zorg: het gaat om zijn belangen en behoeften (Gijzen, 2009). Bij effectief leren wordt er gestreefd naar een zo groot mogelijk leereffect. Dit gaat een steeds grotere rol spelen binnen de

maatschappij. Opbrengstgericht werken heeft hoge verwachtingen van de kinderen en gaat uit van doelgericht werken (*Pameijer, 2008*). In het onderwijs worden vaak nieuwe methoden en aanpakken geïntroduceerd zonder dat duidelijk is of het nieuwe beter is dan het voorgaande. Er wordt vanuit gegaan dat de nieuwe methode beter of effectiever is dan de voorgaande methode, zonder dat dit bewezen is (*Onderwijsraad, 2006*).

Door de jaren heen zijn er veel verschillende programma's ontwikkeld waarbij het gebruik van telegramstijl als interventie-methode gebruikt wordt (*Hancock & Kaiser, 2006*). Een aanzienlijk aantal van deze programma's raadt het gebruik van telegramstijl aan voor het behandelen van jonge kinderen met een taalachterstand. Gezien het feit dat er nog steeds veel programma's zijn die pleiten voor het gebruik van telegramstijl, is het van belang om te onderzoeken of het gebruik van telegramstijl wel echt effectief is. Helaas is er slechts een kleine hoeveelheid onderzoeken beschikbaar die de invloed van het gebruik van telegramstijl door volwassenen op de taalverwerving van kinderen in kaart brengt (*Kleeck, 2010*).

Binnen deze thesis wordt er gestreefd naar een antwoord op de vraag of het gebruik van telegramstijl of het gebruik van grammaticaal correcte taal een groter positief effect laat zien op de taalverwerving van het kind. De resultaten van de thesis zullen onderbouwen welke taalvorm het beste blijkt te zijn voor de taalverwerving. Het is echter ook mogelijk dat het toepassen van telegramstijl of het toepassen van grammaticaal correcte taal even effectief blijken te zijn.

1.3. Relevantie

Logopedische relevantie

Omdat er nog geen duidelijkheid bestaat over het gebruik van telegramstijl of het gebruik van grammaticaal correcte volzinnen bij het spreken met kinderen, is het voor logopedisten, maar ook voor ouders onduidelijk wat de beste interventie is voor de taalverwerving van het kind. Er wordt echter binnen de logopedie veel aandacht besteed aan Evidence-based practice en aan het zo efficiënt mogelijk te werk gaan. Evidence-based practice is het gewetensvol, expliciet en oordeelkundig gebruiken van het beste bewijsmateriaal dat er tot nu toe beschikbaar is bij het nemen van beslissingen voor individuele patiënten (*Kalf & de Beer, 2004*). Evidence-based te werk gaan is in dit geval niet mogelijk, aangezien er nog veel twijfel bestaat over welke manier van aanbod het meest positieve effect heeft op de taalverwerving. Het manipuleren van de linguïstische omgeving van een kind vormt een belangrijk aspect om de taalverwerving te bevorderen. Hierdoor is het van belang dat het

onderzoek hiernaar voortgezet en uitgebreid wordt (Kleeck, 2010).

Wanneer het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen voor een betere taalverwerving blijkt te zorgen, zal binnen de logopedie frequenter gebruik gemaakt moeten worden van de telegramstijl. Wanneer echter blijkt dat het gebruik van grammaticaal correcte volzinnen beter is voor de taalverwerving van het kind, zal ook binnen de logopedie hiermeerekening gehouden moeten worden (Kleeck, 2010).

Maatschappelijke relevantie

Niet alleen binnen de logopedie bestaat er discussie over wat de beste manier is, het gebruik van telegramstijl of van grammaticaal correcte volzinnen, voor de taalverwerving van kinderen. Ook binnen het onderwijs, peuterspeelzalen en diagnose- en behandelgroepen bestaat deze discussie. De laatste tijd wordt er veel aandacht besteed aan handelingsgericht werken binnen het basisonderwijs. Het gaat om een zo groot mogelijk leereffect te bereiken bij elk kind, bij elke opdracht (Pameijer, 2008). De uitkomsten van het onderzoek zullen dan ook een invloed kunnen uitoefenen op de manier van aanpak binnen het onderwijs en binnen de diagnose- en behandelgroepen, om op deze manier een zo groot mogelijk leereffect bij elk individueel kind te bereiken.

Wetenschappelijke relevantie

Naar aanleiding van het onderwerp over hoe het beste gesproken kan worden met kinderen, zijn al verschillende onderzoeken gedaan. Uit zowel recentelijk onderzoek (Loeb & Armstrong, 2001) als uit ouder onderzoek (Fraser, 1972, Willer, 1974) komt geen significant verschil naar voren. Diverse studies verklaren dat de telegramstijl het leren van taal voor kinderen gemakkelijker maakt, maar dit hoeft niet altijd waar te zijn (Fey, M. ASHA 2007). Er is nog geen eenduidig antwoord op de vraag of men het beste in telegramstijl met een kind kan spreken of in grammaticaal correcte zinnen. Met het onderwerp van deze thesis wordt gehoopt op een antwoord vanuit het logopedische vakgebied. Er wordt gestreefd naar een vergelijking van de mening van logopedisten die al langer in het vak zitten met de mening van logopedisten die pas afgestudeerd zijn. Ook kan er een vergelijking worden gemaakt tussen de manier waarop er gesproken wordt met kinderen die behandeld worden in een praktijk en die behandeld worden bij organisaties die gespecialiseerd zijn in verschillende taalproblematieken.

Doordat er ook onderzoek naar de mening en de opvatting van docenten binnen de opleidingen logopedie gedaan wordt, kan de informatie die hieruit voortkomt later direct vertaald worden naar vernieuwingen en-/ of aanvullingen binnen het onderwijs, zodat er ook binnen het onderwijs aan toekomstige logopedisten een eenduidige visie ontstaat over dit onderwerp en dat er ook op de verschillende onderwijsinstellingen dezelfde informatie gegeven wordt.

2. Theoretische achtergrond

In dit hoofdstuk zal gedetailleerd worden ingegaan op verschillende aspecten waar rekening mee dient gehouden te worden tijdens het uitvoeren van het onderzoek. Er wordt een beschrijving gegeven van het verloop van de taalverwerving in het algemeen, waarbij ingegaan wordt op het verwerven van woordklassen en prosodische cues die kinderen gebruiken om de taal te leren. Verder wordt er ingegaan op de verschillende betekenissen van telegramstijl. Ook wordt er aandacht besteed aan de omschrijving van grammaticaal correcte taal. Tot slot zal er uitleg gegeven worden over de VAT-principes en de diagnose- en behandelgroepen, aangezien deze verderop in deze thesis aan bod gaan komen.

2.1. Taalverwerving algemeen

1. De eerste 4 maanden wordt *prelinguaal vocaliseren* genoemd (klinkers: oh, ah, uh). Binnen deze periode ontwikkelen kinderen alle klanken, ook klanken die niet voorkomen in de moedertaal. Na die 4 maanden begint de baby te *brabbelen* (kaka, baba, tata). Vanaf dat moment verdwijnen de klanken die niet voorkomen in de moedertaal en zal het kind verder gaan met de ontwikkeling van de klanken die wel in de moedertaal aanwezig zijn. Dit komt door de ontwikkeling van de functie van het gehoor. Vanaf 6 maanden beginnen de geluiden meer op spraak te lijken. Dan gaan ze reeksen produceren (ma-ma-ma). Vanaf de 8^e maand ontstaat *sociaal brabbelen*: het kind gaat spraak imiteren. Tussen 10-12 maanden is er de *overgangsfase*. Hierin gaat brabbelen over in spraak. Het kind maakt eerste aanzetten tot woordvorming met zinsmelodie (Goorhuis en Schaerlaekens 2005).

2. *De vroeglinguale fase* loopt van ongeveer 12 maanden tot 2;06 jaar. Vanaf het eerste levensjaar wordt de taal van het kind hoorbaar. Kinderen proberen woorden samen te voegen tot kleine zinnetjes. Ze leren dat woorden een betekenis hebben en leren met die korte zinnetjes iets aan te geven, commentaar te geven of te verzoeken.

In deze periode leren kinderen hun eerste woordjes, het maken van zinnen en grammaticale regels. Na 12 maanden neemt de woordenschat van een peuter snel toe. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen tussen de 18 en 23 maanden gemiddeld 100 woorden spontaan gebruiken met een zinslengte van ruim 2 woorden. Deze korte zinnen worden voornamelijk opgebouwd uit werkwoorden en zelfstandige naamwoorden. Van 24 tot 29 maanden 184 woorden en een zinslengte van 3,5 woord (Rescorla en Achenbach 2002, Goorhuis en Schaerlaekens 2005).

3. *De differentiatie fase* loopt van 2;6 tot 5 jaar. Hierin leert het kind correcte zinnen te maken. Het kind ondergaat een uitbreiding van begrippen, maakt langere zinnen en er is een

toename van grammaticale complexiteit. Kinderen van 30 tot 35 maanden hebben een woordenschat van 226 woorden en een zinslengte van 4 woorden (Rescorla en Achenbach 2002, Goorhuis en Schaerlaekens 2005). Deze zinnen worden naast werkwoorden en zelfstandige naamwoorden uitgebreid met lidwoorden, persoonlijke voornaamwoorden, bijwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en voorzetsels.

Uit onderzoek naar het gebruik van prosodische cues bij het spreken met kinderen blijkt dat kinderen de spraakstroom van volwassenen op kunnen delen in lexico-syntactische en morfologische eenheden, woorden en zinsgrenzen, door gebruik te maken van prosodische cues (De Vis en Depeste, 2010). Hierdoor kunnen kinderen nieuwe woorden leren tijdens de taalverwerving, ook wel bekend als de Bootstrappinghypothese. Intonatie in de spraak van de volwassenen speelt hierbij ook een grote rol (Fernald, 1989). Het verminderen van de spreek snelheid, waardoor de articulatie zorgvuldiger verloopt, zorgt ervoor dat de akoestische klinkerdriehoek bij jonge kinderen vergroot wordt. Wanneer volwassenen kernwoorden in een zin benadrukken, heeft dit een stijgende spreektoonhoogte tot gevolg. Dit gaat samen met de vergrootte klinkerdriehoek. De hyperarticulatie helpt kinderen bij het herkennen van woorden (Song, 2010, Liu, 2003). Kuhl et al. bevestigen eveneens de rol van een ruimere klinkerdriehoek als taalontwikkelingstimulerende eigenschap (Kuhl et al., 2000). Wanneer de articulatiebewegingen verminderen, door bijvoorbeeld een hoger spreektempo, wordt de grootte van de gekende klinkers uit de klinkerdriehoek verminderd (Corthals, 2008). Concluderend gezegd, speelt de intonatie en de spreek- en articulatiesnelheid in de volwassenspraak een grote factor binnen de spraak- en taalverwerving van kinderen. Uit de onderzoeksresultaten van de studie van De Vis (2010) komt naar voren dat de aanpassing van de spreek snelheid door volwassenen invloed heeft op de taalverwerving van kinderen. Zowel mannen als vrouwen spreken trager wanneer zij communiceren met een kind (De Vis en Depeste, 2010).

Het is mogelijk dat volwassenen de semantische informatiestroom met opzet trager aanbieden tijdens het communiceren om het kind meer tijd te geven voor de verwerking van nieuwe lexico-syntactische informatie. Hierbij wordt ook aangegeven dat een tragere articulatie van woorden, wanneer deze voor de eerste keer aangereikt worden, taal oefeningen zou vergemakkelijken (Weppelman, 2003).

2.2. Telegramstijl

Binnen de taalverwerving van kinderen wordt er vaak gesproken over telegramstijl. Hierbij wordt de term soms gebruikt voor de twee- en meerwoordzin samen (Van Kampen en Wijnen, 2000). Maar meestal wordt deze term gereserveerd voor het einde van de prelinguale periode wanneer de tweewoordgrens duidelijk is overschreden. Meerwoordzinnen vormen het eindstadium van de vroeglinguale fase. Het stadium wordt dikwijls omschreven als de telegramstijlfase. De term komt uit de klassieke Engelstalige studie van Brown (1973). De telegramstijl wordt gekarakteriseerd door drie elementen: de zinnen zijn kort, er ontbreken nog tal van woordklassen en er is zo goed als geen grammaticale morfologie. Vooral de laatste twee eigenschappen onderscheiden deze fase van de volgende fase. De volgende fase wordt ook wel de differentiatie fase genoemd (Schaerlaekens, 2007).

Naast het feit dat het begrip telegramstijl vaak binnen het proces van de taalverwerving van kinderen wordt gebruikt om een bepaalde periode van de taalverwerving weer te geven, wordt het begrip ook buiten dit onderwerp gebruikt. Hierbij heeft het woord telegramstijl ook een iets andere betekenis. Als het, buiten de taalverwerving van het kind, gaat over telegramstijl gaat het over het taalgebruik dat uitzonderlijk bondig is en dat vaak wordt gebruikt door volwassenen. Met uitzonderlijk bondig wordt bedoeld dat woorden die ertoe dienen welgevormde zinnen te genereren, maar die niet strikt noodzakelijk zijn voor het begrip van de boodschap, worden weggelaten. De zinnen zijn dan vaak grammaticaal incorrect en ze lijken op de telegramstijl die door kinderen wordt gebruikt (Winterkamp, 2003).

De telegramstijl is echter geen echte stijl. Een bepaalde stijl heeft verschillende kenmerken, zoals woordkeuzes, zinsstructuur en eventueel beeldend taalgebruik. De telegramstijl heeft echter maar één doel: beknoptheid. Door het weglaten van woorden verandert de spreker de gangbare grammatica en zinsstructuur (Winterkamp, 2003).

Door het gebruik van telegramstijl door volwassenen worden de cues die voor het kind van belang zijn om de zin te begrijpen, achterwege gelaten. Deze cues omvatten de inhoudswoorden die aan de hand van prosodische kenmerken benadrukt worden. Hierdoor is het voor het kind moeilijker om de zin te begrijpen en de context van de zin te volgen (Fey, 2008).

Ondanks de resultaten van het bovengenoemde onderzoek wordt telegramstijl vaak ingezet, omdat deze zinnen korter zijn en weinig tot geen mogelijkheid bieden tot afleiding door grammaticale structuren. Veel specialisten nemen daarom aan dat in de vroege stadia van

grammaticale ontwikkeling, tenminste tot een zinsuiving van 2,5 woorden, kinderen het gemakkelijker vinden om telegramstijl te begrijpen en te imiteren.

Binnen deze thesis wordt ervan uitgegaan dat telegramstijl een periode in de taalverwerving van het kind is. Telegramstijl wordt echter ook gebruikt om aan te geven dat de volwassene bij het spreken met het kind zijn taalgebruik aanpast aan het kind, op een zodanige manier dat hij ook in een-, twee- of meer-woordzinnen gaat spreken en slechts gebruik maakt van inhoudswoorden bij het formuleren van de zinnen, waardoor de zinnen grammaticaal incorrect en onvolledig zijn.

2.3. Grammaticaal correcte input

Naast telegramstijl bestaat er ook grammaticaal correcte input. Bij grammaticaal correcte input maakt men bij het spreken met het kind gebruik van grammaticaal correcte zinnen. Deze zinnen kunnen complex zijn, maar wanneer men met kinderen spreekt, kunnen dit ook korte, gemakkelijke zinnen zijn. Ook korte en gemakkelijke zinnen kunnen grammaticaal correct geformuleerd worden (Kleeck, 2010). De zinnen kunnen vereenvoudigd worden door ze lexicaal minder gevarieerd te maken, door ze syntactisch korter en minder complex te maken of door gebruik te maken van een minder complexe woordkeuze (Snow, 1977).

Er zullen een aantal voorbeelden gegeven worden hoe ook gebruik gemaakt kan worden van grammaticaal correcte zinnen in plaats van het toepassen van telegramstijl. In deze voorbeelden wordt ervan uitgegaan dat het doel van de behandeling is, dat het kind het voorwerp en de plaats kan aanduiden. Het kind ziet een hond slapen in een hondenhok. Het kind wijst naar de hond en zegt ‘hondje’. De volwassene wil de uiting verlengen door de plaatsaanduiding eraan toe te voegen.

1. Enkele antwoordopties van de volwassene in telegramstijl:

- a. ” *Waar hond?*”
- b. ” *In hok*”, of ” *Zeg, in hok.*”
- c. ” *Hondenhok*”, of ” *Zeg, hondenhok.*”
- d. ” *Hond in hok*”, of ” *Zeg, hond in hok.*”

2. Antwoordopties van de volwassene in grammaticaal correcte taal:

- a. ” *Waar is de hond?*”
- b. ” *In zijn hok*”, of ” *Zeg, in zijn hok.*”
- c. ” *Het hondje is in zijn hok*”, of ” *Zeg, het hondje is in zijn hok.*” (Fey, 2010)

Deze voorbeelden maken duidelijk dat wanneer er een grammaticaal correcte zin geproduceerd moet worden, het niet altijd nodig is om een volledige zin te produceren, maar ook een fragment van een lagere zin beschouwd kan worden als een grammaticaal correcte zin.

2.4. **VAT-principes**

Telegramstijl en grammaticaal correcte taal zijn twee uiteenlopende processen die zich voordoen in de taalverwerving van het kind. Tijdens het verwerven van de taal doorloopt een kind eerst het niveau van telegramstijl. Het kind praat in simpele één- tot tweewoord uitingen, waarin nog geen woordsoorten voorkomen. Wanneer een ouder, leraar of therapeut met een kind praat, zal er vaak sprake zijn van het toevoegen van deze ontbrekende woordsoorten, zodat de zin grammaticaal correct wordt. Dit wordt ook wel toevoegen genoemd. Veel volwassenen passen deze principes intuïtief al toe. Ze worden ook wel de 'VAT-principes' genoemd:

- ☐ V - volgen;
- ☐ A - aanpassen;
- ☐ T - toevoegen.

De VAT-principes zoals hieronder beschreven zijn afkomstig uit de Hanen oudercursus "Praten doe je met z'n tweeën" van voor 2008 (Gerrits, 2006). Na 2008 zijn deze principes aangepast en is er meer nadruk komen te liggen op het principe: toevoegen.

V - volgen

Ouders volgen de belangstelling van hun kind. Ze laten het kind het onderwerp van gesprek bepalen. Wanneer het kind bijvoorbeeld naar een bal kijkt, kunnen volwassenen reageren door iets te vertellen over de bal: "Bal! Dat is de bal. Dat is een mooie bal. Zal ik bal voor je pakken? Kijk, hier is de bal". Volgen betekent ook dat ouders tijdens de dagelijks terugkerende gebeurtenissen, zoals omkleden of eten vertelt wat er gedaan wordt. Bijvoorbeeld: "Nu pakken we de broek. Waar is de broek? Ja, daar. Goed zo!" Volgen houdt in dat volwassenen goed kijken naar het kind, wachten en luisteren. Tijdens een dergelijk volg-gesprekje is het belangrijk om regelmatig te wachten op een reactie. Dat kan een glimlach zijn, oogcontact, een beweging, een brabbel, of een woordje.

A - aanpassen

Hierbij is het van belang dat het taalniveau aansluit bij het taalniveau van het kind en dat het taalniveau dat aangeboden wordt niet te moeilijk is. Een kind kan namelijk niet goed reageren op iets dat te moeilijk is voor hem.

Daarnaast is het belangrijk dat het gespreksonderwerp aangepast is aan de interesses van het kind. Er wordt geen onderwerp aan het kind voorgelegd, maar het kind moet hier zelf mee komen. Vandaar ook het volgen van het kind.

Aanpassen heeft niet alleen te maken met de taalvorm, het onderwerp en de omgeving, maar betekent ook dat de volwassene ervoor zorgt dat hij of zij op ooghoogte met het kind is.

T - toevoegen

Toevoegen betekent: het toevoegen van meer taal (zoals woorden, expressie of intonatie).

Ook wanneer het kind al praat in twee-woordzinnen, kan er taal toegevoegd worden. Wanneer het kind bijvoorbeeld de volgende uiting doet: "Papa auto", kan er aangevuld worden met: "Papa gaat auto rijden". Hierbij gebruikt men net iets meer woorden dan het kind en wordt dit het model van een grammaticaal goed gevormde zin. Hierbij hoeft er geen herhaling door het kind plaats te vinden.

Zoals eerder genoemd is de denkwijze rondom het toepassen van de VAT-principes sinds 2008 gewijzigd. Doordat recente onderzoeksgegevens om diverse redenen een voorkeur geven aan het gebruik van grammaticaal correcte taal is de manier waarop de VAT-principes toegepast worden herzien. Voor 2008 werd er bij het onderdeel “toevoegen” door volwassenen vaak niet aangevuld tot een grammaticaal correcte zin. Na 2008 werd er meer nadruk gelegd op het onderdeel “toevoegen” waarbij volwassenen de uiting van het kind dusdanig aanvullen tot een grammaticaal correcte zin. Deze aangevulde zin hoeft niet complex te zijn, zolang de contextgebonden woordsoorten er maar in zitten.

Deze aanpassing werd gemaakt, doordat gebleken is dat logopedisten die de Hanencursus gevolgd hebben geen eenduidig antwoord konden geven op de vraag wat het onderdeel "Aanpassen" uit de VAT-principes nu precies inhield, aangezien dit onderdeel veel verschillende strategieën bevat. Hierdoor is dit onderdeel in de nieuwe VAT-principes weggelaten. De strategieën die in het onderdeel "Aanpassen" voorkwamen zijn nu verdeeld over de andere principes. Bij de nieuwe principes gaat het meer om de strategieën die de ouders moeten toepassen om de communicatie met hun kind te bevorderen.

Het onderdeel "Toevoegen" blijft het belangrijkste onderdeel bij kinderen met een taalontwikkelingsstoornis, maar het is gebleken dat dit onderdeel tijdens de Hanencursussen vaak niet goed tot uiting kwam. Daarom, maar ook op basis van nieuwe theoretische inzichten, is men zich meer gaan richten op de interactie tussen de ouders en het kind. Men heeft hierdoor de VAT-principes aangepast en is zich meer gaan focussen op taalbevorderende strategieën zoals spreken op het niveau van het kind en ervoor zorgen dat het kind meer initiatief neemt (Johan Dekelver, Hanen Instructor van het Hanen Centre Toronto, 2013).

Afhankelijk van de leeftijd en het talig vermogen van het kind kan de uiting van het kind op diverse manieren uitgebreid worden tot een grammaticaal correcte zin. De zin kan uitgebreid worden door de zinslengte aan te passen, door de zinsconstructie te veranderen of door andere woordsoorten toe te voegen.

2.5. Diagnose- en behandelgroepen

Binnen deze thesis worden logopedisten werkzaam in diverse werksettings benaderd. Een deel van deze logopedisten zal werkzaam zijn in een diagnose- en behandelgroep.

Een diagnose- en behandelgroep is een onderdeel van een organisatie die zich richt op het verbeteren van taal en communicatie voor kinderen waarbij dit niet vanzelfsprekend is.

Kinderen met ernstige spraak-, taal- en gehoorproblematiek worden hier gediagnosticeerd en behandeld waarbij de spraak- taalontwikkeling gestimuleerd wordt. Daarnaast worden ouders actief betrokken bij de behandeling van het kind (Adelante, 2012 & Kentalis, 2013). Kinderen worden alleen in een diagnose- en behandelgroep opgenomen, wanneer vooraf gesteld kan worden dat logopedische behandeling het spraak- taalprobleem niet kan verhelpen of is gebleken dat enkelvoudige logopedische behandeling niet afdoende is geweest.

3. Methodologie

Binnen het hoofdstuk methodologie wordt er uitgebreid informatie gegeven over de methode van het onderzoek. Eerst zal de onderzoeksvraag genoemd en uitgelegd worden. Daarna zal er dieper ingegaan worden op de doelstelling van het onderzoek. Danvolgt er een beschrijving van de doelgroep. Er zullen verschillende hypothesen genoemd en verklaard worden. Tot slot zal er een uitgebreide beschrijving volgen van zowel het literatuuronderzoek als van het veldonderzoek. Hierbij wordt ingegaan op de gestelde criteria, op het onderzoeksdesign en op de procedure van het uitvoeren van het onderzoek.

3.1. Onderzoeksvraag

PICO-vraag:

Heeft het gebruik maken van telegramstijl of het gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar een positiever effect op de taalverwerving van het kind?

- Patient: *Kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.*
- Intervention: *Telegramstijl.*
- Comparison: *Grammaticaal correcte input.*
- Outcome: *Het verschil in effect bij het gebruik van telegramstijl of grammaticaal correcte input op de taalverwerving van deze kinderen.*

Naast bovengenoemde PICO-vraag, welke als hoofdonderzoeksvraag werd gezien bij het literatuuronderzoek, zijn er ook andere onderzoeksvragen gesteld, die aan de hand van het veldonderzoek beantwoord werden.

De vragen die getracht werden te beantwoorden aan de hand van het veldonderzoek, hebben betrekking op het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal in de praktijk. Verder werd er een inventarisatie gemaakt van de verschillen in gebruik van taalaanbod bij jonge kinderen in alle Nederlandse provincies. Daarnaast werd er ook gekeken naar het aanbod van theorie over het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal aan studenten door docenten bij de verschillende opleidingen logopedie verspreid over Nederland.

Aan de hand van de resultaten van de verschillende vragen in de vragenlijst werden er vergelijkingen gemaakt tussen verschillende groepen (provincie, werksetting en jaren werkervaring) en de manier van taalaanbod.

Gezien het feit dat er in het onderzoek sprake was van een divers aantal groepen dat met elkaar vergeleken werd, is er een groot scala aan subonderzoeksvragen ontstaan.

De volgende onderzoeksvragen werden o.a. gesteld:

- Is er een procentueel verschil waarneembaar in het gebruik van telegramstijl per provincie in Nederland?
- Is er een verandering waarneembaar in het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal door de jaren heen?
- Is er een verschil waarneembaar in het aanbod van theorie over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij de diverse opleidingen logopedie verspreid over Nederland.

3.2. Doelstellingen

- Het hoofddoel van het onderzoek was het vormen van een eenduidig advies over het gebruik van telegramstijl of grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Hierdoor ontstaat er meer duidelijkheid over welke manier van communiceren het meest positieve effect heeft op de taalverwerving van kinderen, al dan niet met verschillende logopedische problemen.

- Ook was het achterhalen of het aanbieden van telegramstijl of het aanbieden van grammaticaal correcte taal beter is voor de taalverwerving van kinderen met logopedische stoornissen een doel.

Er werd gekeken of er verschil te zien is in de meer gunstige vorm van taalaanbod bij verschillende stoornissen die een kind kan hebben door de mening van logopedisten in kaart te brengen.

- Daarnaast was het in kaart brengen van de werkwijze van logopedisten in verschillende logopedische werkvelden een doel.

Er werd gekeken naar het taalaanbod van logopedisten in verschillende logopedische werkvelden bij het spreken met kinderen met en zonder logopedische stoornissen.

- Verder is het in kaart brengen van de visie van de docenten aan de opleiding logopedie op het gebruik van verschillende vormen van taalaanbod bij het spreken met jonge kinderen een doel. Dit werd door middel van een vragenlijst getracht in kaart te brengen.

3.3. Doelgroep

Doelgroep literatuurstudie

De centrale doelgroep van de literatuurstudie van het onderzoek omvatte kinderen, al dan niet met logopedische problemen, met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Er is voor deze leeftijdsgrens gekozen, omdat kinderen met een kalenderleeftijd vanaf 4;0 jaar in grammaticaal correcte zinnen beginnen te spreken. Bovendien komen ze vanaf dit moment op de basisschool zeer veel in aanraking met grammaticaal correcte taal.

Er werd voor kinderen met-en zonder taalontwikkelingsproblemen gekozen, omdat er voor beide groepen nog onduidelijkheid bestaat rondom het gebruik van zowel telegramstijl als grammaticaal correcte input. Via dit onderzoek zal er voor beide situaties naar een antwoord worden gezocht.

Binnen de literatuurstudie werd er gezocht naar studies waarin onderzoek gedaan is naar het effect van het al dan niet gebruiken van telegramstijl en grammaticaal correcte taal bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Doelgroep veldonderzoek

De doelgroep van het veldonderzoek bestond uit logopedisten die vanuit verschillende settings binnen het logopedische werkveld werken. Hierbij ging het om logopedisten die binnen een vrijgevestigde praktijk werkzaam zijn, om logopedisten die werkzaam zijn binnen een audiologisch centrum en om logopedisten die werkzaam zijn binnen dediagnose- en behandelgroepen.

Er is gekozen voor logopedisten uit verschillende werkvelden, om op deze manier te kijken of er een verschil waarneembaar is qua uitkomsten tussen de verschillende werkvelden. Er is voor bovenstaande werksettings gekozen, omdat de logopedisten die binnen deze werksettings werkzaam zijn het meest in aanraking komen met kinderen met een kalenderleeftijd tot en met 4;0 jaar.

Een andere doelgroep voor het onderzoek bestond uit docenten die werkzaam zijn binnen de opleidingen logopedie. Binnen het onderzoek werd ook de mening en opvatting van deze doelgroep in kaart gebracht om meer duidelijkheid te krijgen over de mening van docenten over dit onderwerp. Verder werd onderzocht wat studenten tegenwoordig leren over

telegramstijl en grammaticaal correcte input bij jonge kinderen aangezien ze de materie die ze leren op de opleiding later ook in het werkveld zullen gaan toepassen.

3.4. Hypothesen

Hypothese:

- H0: *Het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar, heeft hetzelfde effect op de taalverwerving als het gebruik van grammaticaal correcte input bij het spreken met deze kinderen. (TS = GC)*
- H1: *Het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar, heeft niet hetzelfde effect op de taalverwerving als het gebruik van grammaticaal correcte input bij het spreken met deze kinderen. (TS $\neq$ GC)*
 - H1¹: *Het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar, laat een groter positief effect zien op de taalverwerving van deze kinderen, dan het gebruik van grammaticaal correcte input. (TS > GC)*
 - H1²: *Het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar, laat minder positief effect zien op de taalverwerving van deze kinderen, dan het gebruik van grammaticaal correcte input. (TS < GS)*

3.5. Literatuur onderzoek

3.5.1. *Onderzoeksbeschrijving*

Binnen dit onderzoek werd het verschil in effect op de taalverwerving bij het gebruik van telegramstijl en bij het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar onderzocht. Er is gekozen om dit verschil op diverse manieren te onderzoeken. In eerste instantie vond er een literatuurstudie plaats. Het literatuuronderzoek bestaat uit een beschrijving van verschillende onderzoeken, met bijbehorende resultaten. Er werd een samenvatting geformuleerd van alle informatie die reeds in de literatuur is beschreven over dit onderwerp. Binnen deze samenvatting werd een antwoord op de onderzoeksvraag geformuleerd.

3.5.2. *In- en exclusiecriteria*

Om tot een selectie van geschikte literatuur te komen, werd de volgende criteria, waaraan de gevonden artikelen moesten voldoen, opgesteld. De criteria waren gebaseerd op verschillende aspecten; namelijk publicatie, doelgroep en resultaten.

Inclusiecriteria:

- Publicatie: de artikelen dienen in de Nederlandse of Engelse taal geschreven te zijn.
- Doelgroep: de artikelen dienen betrekking te hebben op kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.
- Resultaten: de artikelen dienen het effect van het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte input op de taalverwerving als onderwerp te hebben.

Exclusiecriteria:

- Publicatie: de artikelen dienen geen abstract of samenvatting te zijn.

3.5.3. *Onderzoeksdesign*

Het ging hier in eerste instantie om een literatuurstudie. Deze literatuurstudie is een kwalitatief onderzoek, gezien het feit dat er nog maar weinig eenduidige en gestandaardiseerde informatie ter beschikking is over dit onderwerp. Met dit literatuuronderzoek werd een poging gedaan om zo veel mogelijk bestaande informatie bijeen te brengen, om zo een duidelijker beeld te vormen over de verschillende onderzoeken en de uitkomsten van deze onderzoeken.

3.5.4. *Zoekstrategieën*

Er is een onderzoeksstrategie opgesteld, om de benodigde literatuur te verzamelen. Om deze literatuur op te sporen werd er gebruik gemaakt van drie verschillende zoekstrategieën; databankenresearch, handsearch en referentieresearch. Bij het databankenonderzoek werd er gebruik gemaakt van verschillende elektronische databanken via internet.

Er werd gezocht via de volgende elektronische databanken:

- o Chinahl
- o Cochrane Library
- o Google
- o Google Scholar
- o Pubmed

- o Sage Journals
- o Science Direct
- o Springer Link

Bij het zoeken in eerder genoemde databanken is gebruik gemaakt van de volgende Nederlandse en Engelse zoektermen:

	Nederlands	Engels
Patient	Kinderen	Children
	4 jaar	4 years
	Vier jaar	Four years
	Leeftijd 4	Age 4
Intervention	Telegramstijl	Telegraphic input
	Telegramspraak	Telegraphic Speech
	Ongrammaticale input	Ungrammatical phrases
Comparison	Grammaticaal correcte input	Grammatical Input
	Grammaticaal correcte taal	Grammatical language

Verder is er naar bronnen gezocht via zoekwerk binnen de bibliotheek van Zuyd Hogeschool te Heerlen, de Maastrichtse stadsbibliotheek en de bibliotheek van Maastricht University. Tot slot werd er gebruik gemaakt van de referentielijsten van andere artikelen, die via andere zoekwegen verkregen zijn, om zo nog meerdere relevante bronnen op het spoor te komen.

3.5.5. Procedure

Er is een pico-vraag opgesteld en aan de hand hiervan is er naar specifieke literatuur gezocht. De literatuur zal eerst gezocht worden via de verschillende databanken. Daarna werden alle artikelen geselecteerd op bruikbaarheid. Nadat deze selectie had plaatsgevonden werd de overgebleven literatuur beoordeeld op betrouwbaarheid. Deze artikelen werden gebruikt voor de literatuurstudie. Deze literatuur werd samengevat, zodat er een kort en duidelijk antwoord op de vraag geformuleerd kon worden.

3.6. Veldonderzoek

3.6.1. Onderzoeksbeschrijving

Naast de literatuurstudie vond er een veldonderzoek middels een vragenlijst plaats. Hierbij werd de mening van verschillende experts in kaart gebracht. De groep experts bestond uit logopedisten die werkzaam zijn in verschillende logopedische settings en docenten van verschillende opleidingen logopedie. Om een zo groot mogelijke groep experts te bereiken, is er een lijst met e-mailadressen van logopedisten werkzaam in de vrij gevestigde praktijk, in een diagnose- en behandelgroep of in een audiologisch centrum opgesteld. De lijst van de logopedisten die in de vrijgevestigde praktijk werkzaam zijn, is verkregen via oud-studenten, welke deze adressen eerder al verkregen hebben via de NVLF-ledenregistratie en Google. De e-mailadressen van de logopedisten werkzaam in een audiologisch centrum en in een diagnose- en behandelgroep zijn verkregen via internet. Uiteindelijk zijn in totaal 721 logopedisten die werkzaam zijn in een vrij gevestigde praktijk benaderd aan de hand van de e-mail die in bijlage 2 te vinden is. De logopedisten waren als volgt over Nederland verdeeld: 35 logopedisten in Drenthe, 35 in Flevoland, 28 in Friesland, 109 in Gelderland, 22 in Groningen, 90 in Limburg, 75 in Noord-Brabant, 78 in Noord-Holland, 71 in Overijssel, 49 in Utrecht, 21 in Zeeland en 108 in Zuid-Holland.

Voor de andere logopedisten, diegenen die niet werkzaam waren in de vrij gevestigde praktijk, kon niet vermeld worden hoeveel logopedisten de e-mail met de vragenlijst hebben ontvangen, aangezien de e-mail intern werd doorgestuurd binnen audiologische centra en diagnose- en behandelgroepen.

De docenten zijn benaderd via het e-mailadres van de Hogeschool. De benaderde hogescholen waren: Fontys Paramedische Hogeschool, Hanzehogeschool Groningen, Hogeschool Zuyd, Hogeschool Arnhem en Nijmegen HAN, Hogeschool Rotterdam e.o., Hogeschool Utrecht en Chr. Hogeschool Windesheim. Alle hogescholen waar de opleiding logopedie aangeboden wordt, op de Hogeschool Rotterdam e.o. na, waren bereid om de enquête door te sturen naar de docenten. Aangezien de e-mail intern werd doorgestuurd, is het niet duidelijk hoeveel docenten de e-mail, die te vinden is in bijlage 3, met daarin de vragenlijst, hebben ontvangen. Aan de hand van de resultaten van de vragenlijsten werden er individuele meningen en opvattingen rondom het gebruik van grammaticaal correcte taal en/of telegramstijl in kaart gebracht. Om te voorkomen dat de onderzoeksgegevens werden beïnvloed door overeenkomstige antwoorden bij de vragenlijst door onderling overleg, is er verzocht om geen onderling overleg te plegen voor het invullen van de vragenlijst.

3.6.2. In- en exclusie criteria

Om tot een geschikte groep deelnemers te komen, die de opgestelde vragenlijst kan beantwoorden, zijn de volgende selectiecriteria opgesteld:

Inclusiecriteria:

- o De deelnemers zijn docenten aan een opleiding logopedie of zijn logopedisten werkzaam in het werkveld binnen Nederland.

Exclusiecriteria:

- o De deelnemers mogen geen overleg met elkaar plegen over de antwoorden die ze geven op de opgestelde vragen.

3.6.3. Onderzoeksdesign

Het onderzoek dat werd uitgevoerd voor deze thesis is, naast het literatuuronderzoek, een veldonderzoek. Dit veldonderzoek is een kwantitatief onderzoek. Er werd gebruik gemaakt van een gestructureerd vragenformulier. Bovendien zijn de resultaten van het onderzoek cijfermatig en konden zij uiteindelijk in tabellen en grafieken weergegeven worden.

3.6.4. Meetinstrumenten

Vragenlijst logopedisten

Er is een vragenlijst opgesteld, welke te vinden is in bijlage 4, voor het ondervragen van de vooraf geselecteerde deelnemersgroep. Aan de hand van deze vragenlijst werd de benodigde informatie verkregen. De vragenlijst werd individueel en zonder onderling overleg ingevuld om zo betrouwbaar mogelijk te zijn. De vragenlijst verstrekke informatie over het toepassen van telegramstijl en grammaticaal correcte taal, binnen verschillende logopedische settings, bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Daarnaast verstrekten de resultaten van de vragenlijst informatie over hoe en waarom logopedisten gebruik maken van telegramstijl, of juist van grammaticaal correcte taal.

Vragenlijst docenten

Naast een vragenlijst voor logopedisten is er ook voor docenten aan de opleidingen logopedie een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst is te vinden in bijlage 5. Aan de hand van deze vragenlijst werd de benodigde informatie verkregen. De vragenlijst werd individueel en zonder onderling overleg ingevuld om zo betrouwbaar mogelijk te zijn. De vragenlijst verschaft informatie over de opvatting van verschillende docenten aan de opleiding

logopedie over het al dan niet gebruiken van telegramstijl en van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar al dan niet met logopedische stoornissen. Aan de hand van de vragenlijst kwam er ook informatie naar voren over wat de studenten op dit moment leren over het gebruiken van telegramstijl en het gebruik van grammaticaal correcte taal en waarom de docenten het hiermee eens of oneens zijn.

3.6.5. Procedure

Naast een literatuuronderzoek heeft er een veldonderzoekplaatsgevonden. Het betrof hier een kwantitatief onderzoek. De onderzoeksresultaten werden verkregen aan de hand van vragenlijsten, welke naar verschillende experts in het logopedische werkveld verstuurd werden. Dit waren de docenten van de opleiding logopedie en logopedisten in verschillende werksettings. Er is een vragenlijst opgesteld, waarmee achterhaald werd wat deze experts vinden van het gebruik van grammaticaal correcte input en telegramstijl bij kinderen. Er werd aandacht besteed aan de meningen en ervaringen van de experts. Er werd ook dieper ingegaan op het verschil van effect op de taalverwerving van jonge kinderen van telegramstijl en grammaticaal correcte input bij verschillende logopedische stoornissen.

3.6.6. Data-analyse

De verschillende data die verkregen werden via het veldonderzoek werden verwerkt via het dataverwerkingsprogramma Excel 2007 om een duidelijk overzicht te krijgen van de resultaten. Er werd van de resultaten van elke vraag van de vragenlijst een grafiek gemaakt, daarnaast werden verschillende vragen met elkaar gecombineerd en vergeleken om invloeden zichtbaar te maken.

Aan de hand van de verschillende resultaten, verkregen via de literatuurstudie en via het veldonderzoek, werd een conclusie getrokken en werd er een aanbeveling geschreven.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van zowel het literatuuronderzoek als het veldonderzoek worden beschreven. Eerst wordt er een weergave gegeven van de resultaten van de literatuurstudie. Dan zal een weergave van de uitkomsten van de veldstudie volgen. Tenslotte wordt er een interpretatie van de resultaten van beide onderzoeken gegeven.

4.1. Resultaten van de literatuurstudie

In de volgende paragraaf zullen de resultaten van de literatuurstudie in de verschillende stadia van de studie beschreven worden.

4.1.1. *Resultaten zoekstrategie*

Uit de databankenresearch zijn 5 bruikbare artikelen naar voren gekomen die voldeden aan de gestelde criteria. Dit betrof een artikel uit Chinahl (van Kleeck, 2010) en een artikel dat gevonden werd via Science Direct (Fey, 2008). Verder leken het artikel (Duchan & Erickson, 1976) en (Loeb & Armstrong, 2001) uit Pubmed en Sage Journals geschikt. Tot slot werd er via Springer Link nog een ander relevant artikel gevonden (Eilers, 1975).

Een uitgebreid schema waarin het verloop van de databankenresearch is weergegeven, is te vinden in bijlage 1.

Uit de referentieresearch zijn voornamelijk artikelen naar voren gekomen, waarvan kleine hoeveelheden informatie verwerkt konden worden binnen het onderzoek. Hierbij zijn een aantal bruikbare artikelen naar voren gekomen. Dit betrof onder andere Fey, 2003, Brown, 1973, Kleeck, 2010, Snow, 1977.

De handresearch heeft helaas geen resultaat opgeleverd.

4.1.2. *Selectie literatuur*

Nadat er werd gezocht aan de hand van eerder beschreven zoekstrategie, zijn er een aantal artikelen geselecteerd, welke bruikbaar zijn voor de literatuurstudie. Het gaat hier om artikelen die voldoen aan de gestelde criteria. Het gaat hier dus om Nederlands- of Engelstalige artikelen die betrekking hebben op kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Verder gaan de artikelen over het effect van het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte input op de taalverwerving. De artikelen die aan deze criteria voldeden zijn de volgende:

- Duchan, J. & Erickson, J. (1976) *Normal and retarded children's understanding of semantic relations in different verbal contexts. Journal of Speech and Hearing Research. Vol. 19*
- Fey, M. (2008) *The (mis-)use of telegraphic input in child language intervention. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiologia*
- Kleeck, van A. (2010) *Should we use telegraphic or grammatical input in the early stages of development with children who have language impairments? American journal of speech-language pathology Vol. 19, 3-21.*
- Loeb, D. & Armstrong, N. (2001). *Case studies on the efficacy of expansions and subject-verb-object models in early language intervention. Child Language Teaching and Therapy, 17(1), 35-53*
- Eilers, R. (1975) *Suprasegmental and grammatical control over telegraphic speech in young children. Journal of Psycholinguistic Research, Vol. 4, Issue 3, pp 227-239*

4.1.3. Uitkomst literatuurstudie

Uit alle resultaten van de verschillende onderzoeken die door de jaren heen zijn gedaan en die volbracht zijn door diverse onderzoekers blijkt dus dat er een sterke voorkeur uitgaat naar het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het behandelen van jonge kinderen, al dan niet met een logopedische stoornis. Alle onderstaande informatie komt uit de vijf geselecteerde artikelen. Van dit artikel is een uitgebreide samenvatting te vinden in bijlage 6.

De resultaten uit de literatuurstudie laten een voorkeur zien voor het gebruik van grammaticaal correcte taal. Ter ondersteuning van deze voorkeur worden er in de literatuur verschillende argumenten aangedragen voor het gebruik van grammaticaal correcte taal en tegen het gebruik van telegramstijl. Echter zijn er ook artikelen die, ondanks de voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal, toch ook argumenten aandraagen voor het gebruik van telegramstijl. Uit geen van de bestudeerde artikelen komen argumenten naar voren tegen het gebruik van grammaticaal correcte taal. Daarnaast zijn er ook nog onderzoeken die aangeven dat het gebruik van grammaticaal correcte taal hetzelfde effect op de taalverwerving zou hebben als het gebruik van telegramstijl. Tot slot geven enkele artikelen aan dat er niet

genoeg bewijs is om een duidelijke voorkeur uit te spreken. Echter geven deze artikelen wel eenduidig aan dat, zolang er geen bewijs bestaat waaruit blijkt dat het gebruik van telegramstijl beter is voor de taalverwerving van jonge kinderen, het gebruik van grammaticaal correcte taal boven het gebruik van telegramstijl wordt verkozen. Dit geldt ook zolang er geen bewijs is dat het gebruik van telegramstijl geen negatieve gevolgen heeft voor de taalverwerving.

Uit de literatuurstudie kwamen, zoals al eerder vermeld, diverse argumenten voor het gebruik van telegramstijl naar voren. Zo bleek uit Willers onderzoek (1974) dat kinderen die behandeld werden aan de hand van telegramstijl de doeluiting van het onderzoek frequenter produceerden dan de kinderen die behandeld werden aan de hand van grammaticaal correcte taal. Daarnaast lieten zij een significante verbetering zien wat betreft het vermogen om volledig te kunnen reageren op grammaticale vragen en op het benoemen van voorwerpen. Het is dan ook zo dat verschillende taalgeleerden het erover eens zijn dat telegramstijl kan worden gebruikt, wanneer er gericht gewerkt wordt aan het uitbreiden van woordenschat en imitatie.

Uit een ander onderzoek komt ook naar voren dat, wanneer het doel van de behandeling imitatie is, telegramstijl een goede vorm is om mee te oefenen, omdat dit ontwikkeld is om de hoofdconstructies van een zin eruit te kunnen pikken en te herkennen.

Verder komt in verschillende artikelen naar voren (Fey, Long, en Finestack, 2003, Willers, 1974) dat klinische modellen die telegramstijl gebruiken, dit doen omdat deze dan elementen van taal wegnemen die mogelijkwerijs een afleiding vormen en dat telegramstijl wordt gebruikt om de relatie tussen inhoudswoorden te benadrukken.

Uit de verwerkte artikelen kwamen echter ook argumenten tegen het gebruik van telegramstijl naar voren. Zo werd er in diverse artikelen aangegeven dat er slechts matig en weinig consistent bewijs is, ter ondersteuning van het gebruik van telegramstijl bij het behandelen van jonge kinderen. De klinische voordelen van het gebruik van telegramstijl zijn niet aangetoond. Veel studies die gedaan zijn naar het positieve effect van het gebruik van telegramstijl op de taalverwerving van kinderen, hebben een laag niveau van betrouwbaarheid.

Verder bevestigt het gebruik van telegramstijl de kinderlijke grammatica en zorgt het mogelijkwerijs voor een vertraagde ontwikkeling van het toepassen van correcte grammatica

door jonge kinderen. Bovendien is het zo dat, wanneer het taalbegrip groter is dan de taalproductie, het gebruik van telegramstijl een beperkende factor kan zijn binnen de verdere ontwikkeling van het taalbegrip. Verder nemen kinderen grammaticale cues, die zij zelf nog niet kunnen produceren, op uit het taalaanbod van de volwassene. Dit is onmogelijk, wanneer er gebruik wordt gemaakt van telegramstijl. Bovendien is het bewezen dat, wanneer suprasegmentele cues worden weggehaald, kinderen de functiewoorden minder frequent imiteren.

Ook wordt er bij verschillende onderzoeken geconcludeerd, dat het taalbegrip van kinderen met taalontwikkelingsproblemen niet verbeterd, door het gebruik van telegramstijl. Verschillende artikelen spreken zelfs enige zorg uit over het frequent gebruiken van telegramstijl, omdat dit negatieve gevolgen kan hebben op de taalverwerving. Het advies wordt gegeven om binnen de dagelijkse communicatie beter geen gebruik te maken van telegramstijl. Bovendien moet er nog meer onderzoek gedaan worden naar de rol van volwassen taalgebruik gericht naar kinderen, waarbij gelet moet worden op het taalbegrip van het kind.

De voorkeur die veel onderzoekers laten blijken voor het gebruik van grammaticaal correcte taal wordt onderbouwd met het feit dat, uit verschillende onderzoeken naar voren komt, dat er veel onderzoek is gedaan naar het positief effect van grammaticaal correcte stimuli. Uit deze onderzoeken blijkt dat grammaticale structuren geen afleiding vormen, maar juist hulp bieden bij het begrijpen van grammaticale structuren bij kinderen die al gebruik maken van telegramstijl. Bij de onderzoeken, waarbij alleen kinderen met een normale ontwikkeling worden onderzocht, komt een eenduidige voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal naar voren, zowel bij de zeer jonge kinderen als bij de jonge kinderen. Ook bij onderzoeken waar de deelnemersgroep bestond uit oudere kinderen, waren de onderzoekers het met elkaar eens dat het beter is om gebruik te maken van grammaticaal correcte input. Om de taalverwerving van kinderen te bevorderen, is het van belang om ze vanaf het begin af aan in aanraking te laten komen met de grammatica. Kinderen presteren beter, wanneer er uitgebreide uitingen aangeboden worden, dan wanneer er gebruik wordt gemaakt van telegramstijl.

Verder is het zo dat, wanneer kenmerken van taal frequent en consequent toegepast worden in de taal die de volwassene gebruikt bij het spreken met het kind, zullen deze kenmerken over het algemeen eerder overgenomen worden in het taalgebruik van het kind. Waardoor het

gebruik van grammaticaal correcte taal door volwassenen dus bijdraagt aan de uitbreiding van de taalproductie van het kind. Het lijkt noodzakelijk, dat een kind in de fase van de twee- en drie woordzinnen behandeld wordt aan de hand van grammaticaal correcte zinnen, waarbij er gebruik wordt gemaakt van inhoudswoorden, om het kind zinnen in telegramstijl makkelijker te kunnen laten imiteren.

4.2. Resultaten van het veldonderzoek

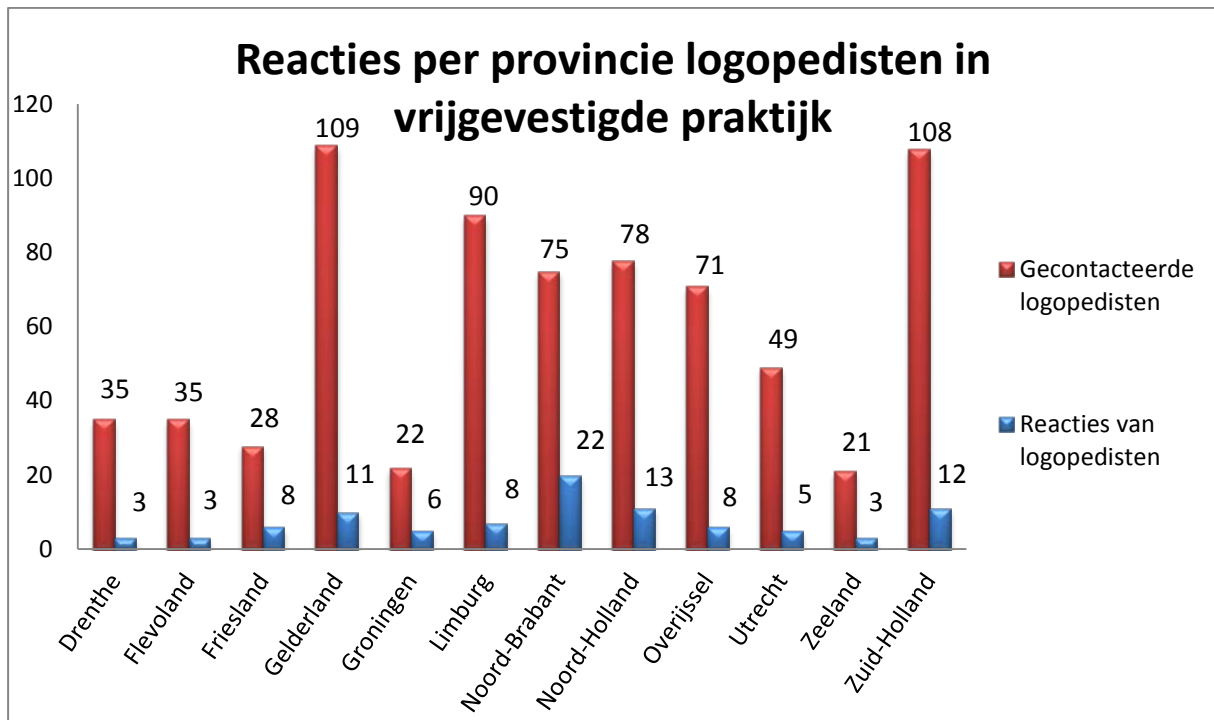
In de volgende paragraaf wordt eerst een beschrijving gegeven van de respons van de onderzoekspopulatie. Vervolgens worden de resultaten per vraag in twee afzonderlijke paragrafen beschreven. Het gaat hierbij om de resultaten van de vragenlijsten die ingevuld zijn door zowel de logopedisten als door de docenten. Tot slot worden er vergelijkingen gemaakt tussen de vragen die het meest van belang zijn binnen het onderzoek, zodat er een conclusie getrokken kan worden met betrekking tot de gegevens die naar voren zijn gekomen aan de hand van de resultaten van de ingevulde vragenlijsten.

4.2.1. Respons onderzoekspopulatie

In totaal werden 721 logopedisten benaderd die werkzaam zijn in een vrij gevestigde praktijk binnen Nederland om de vragenlijst in te vullen. Uiteindelijk werd de vragenlijst 103 keer ingevuld. Dit levert een gemiddeld responspercentage van 14,3% op. Dit percentage valt niet binnen de responsrange van 20% tot 60% volgens Baarda et al. (2010).

De responspercentages per provincie zijn respectievelijk 8,6%, 8,6%, 21,4%, 9,2%, 22,7%, 7,8%, 26,7%, 14,1%, 8,5%, 10,2%, 14,3%, 10,2%. Wat wil zeggen dat alleen Friesland, Groningen en Noord-Brabant binnen de responspercentage norm volgens Baarda vallen.

In figuur 1 zijn de absolute aantallen van de logopedisten die gecontacteerd zijn en de absolute aantallen van de reacties van de logopedisten, die werkzaam zijn in een vrij gevestigde praktijk weergegeven.

Figuur 1

Voor docenten en logopedisten die werkzaam zijn binnen een andere werksetting dan een vrij gevestigde praktijk kan het responspercentage niet berekend worden, vanwege het ontbreken van de aantallen van de benaderde experts. Dit komt doordat de e-mail met de vragenlijst intern werd doorgestuurd. Echter is wel bekend dat 8 logopedisten werkzaam in een diagnose-behandelgroep en 10 logopedisten werkzaam in een audiologisch centrum de vragenlijst hebben ingevuld. (zie figuur 2 bijlage 7)

4.2.2. Beschrijving van de resultaten per vraag.

In de volgende paragraaf wordt per vraag een beschrijving gegeven van de resultaten van de vragenlijsten. De paragraaf is onderverdeeld in de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door logopedisten en de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door docenten.

4.2.2.1. Logopedisten

De vragenlijst voor logopedisten bestond uit maximaal 19 vragen. Per vraag zullen de resultaten beschreven worden en aangevuld worden met een grafiek. In de grafieken zijn alle aantallen in procenten weergegeven, daarnaast staan de absolute getallen boven de staven. In totaal hebben 103 logopedisten de vragenlijst ingevuld. Bij vragen waar meerdere antwoorden mogelijk waren, wordt een percentage boven de 100% weergegeven.

1. In welke provincie bent u werkzaam?

Bij deze vraag werd er gekeken naar het totaal van logopedisten die werkzaam zijn in de verschillende werksettings. Van de 103 reacties waren de meeste logopedisten werkzaam in Noord-Brabant. Met 21,4% van de reacties, stak Noord-Brabant met bijna 10% boven de andere provincies uit. Met respectievelijk 10,7%, 12,6% en 11,7%, waren enkel Gelderland, Noord-Holland en Zuid-Holland andere provincies die percentages boven de 10% behaalden. De exacte gegevens van de spreiding van de logopedisten over Nederland is te vinden in figuur 1 in bijlage 7.

2. In welke logopedische werksetting bent u werkzaam?

Ook bij deze vraag werd er gekeken naar het totaal van de ingevulde lijsten. Van de 103 reacties was 88,3% werkzaam in een vrijgevestigde praktijk. Verder was 7,8% werkzaam in een diagnose- en behandelgroep en 9,7% werkzaam in een audiologisch centrum. Dit wil zeggen dat 5,8% in meerdere werksettings werkzaam is. Het blijkt dat de helft van de 7,8% logopedisten, wat overeenkomt met 4 logopedisten, die werkzaam zijn in een diagnose behandelgroep zowel in een audiologisch centrum als in een diagnose- en behandelgroep werkzaam is. In figuur 2 in bijlage 7 is een schematische weergave te zien van bovenstaande informatie.

3. In welk jaar bent u afgestudeerd?

De antwoorden van deze vraag zijn opgedeeld in blokken van 5 jaar. Slechts 4,9% van alle deelnemers gaf aan tussen 1975 en 1979 afgestudeerd te zijn. Het grootste aandeel van de deelnemers, 21,4% gaf aan tussen 2005 en 2009 afgestudeerd te zijn. De overige deelnemers zijn vrij gelijkmatig verdeeld over de overige blokken van 5 jaar. In figuur 3 in bijlage 7 is uitgebreidere informatie te vinden over de verdeling van de deelnemers over de blokken van 5 jaar.

4. Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

De resultaten van de vraag zijn vrij gelijkmatig verdeeld. Slechts de Hanze Hogeschool Groningen heeft met 20,4% een vrij groot aandeel van de antwoorden. De rest van de onderwijsinstellingen waar de logopedisten uit konden kiezen, hebben allemaal aandelen tussen de 8,7% en de 15,5%. Hierdoor is de verdeling van de deelnemende logopedisten vrij gelijkmatig verdeeld over de verschillende onderwijsinstellingen waar ze hun opleiding hebben voltooid. In figuur 4 in bijlage 7 is een exacte verdeling van de deelnemende

logopedisten over de verschillende onderwijsinstellingen waar men is afgestudeerd, weergegeven.

5. Hoelang bent u al werkzaam als logopedist(e)?

Binnen de vragenlijst konden de deelnemers aangeven 1 tot 2 jaar, 2 tot 5 jaar, 5 tot 10 jaar, 10 tot 15 jaar, 15 tot 20 jaar, 20 tot 25 jaar of meer dan 25 jaar werkzaam te zijn als logopedist. Het grootste deel van de logopedisten, 24,3%, bleek tussen de 10 en 15 jaar werkzaam te zijn. Daarna volgde langer dan 25 jaar, 5 tot 10 jaar, 2 tot 5 jaar, 1 tot 2 jaar en 15 tot 20 jaar en 20 tot 25 jaar, met respectievelijk 21,4%, 15,5%, 12,6%, 9,7%, 9,7% en 6,8%.

In figuur 5 in bijlage 7 is een staafgrafiek te vinden met een weergave van bovenstaande verdeling.

6. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

7. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om grammaticaal correcte taal met ze te spreken.

De antwoorden van vraag 6 en 7 zijn gecombineerd bij de resultaten. Hierdoor werden de twee stellingen hergeformuleerd tot de vraag; “Welke manier van taalaanbod was volgens wat u geleerd heeft op de opleiding beter voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?”. De deelnemers konden uit de volgende antwoorden kiezen; telegramstijl, grammaticaal correcte taal of anders, namelijk. Echter vulde een aanzienlijk percentage, 34,0%, in dat ze de VAT-principes toepaste. Hierdoor is ervoor gekozen om de VAT-principes als een nieuwe keuzemogelijkheid te tellen. Van de deelnemers die kozen voor “anders, namelijk” was er een groot percentage logopedisten dat aangaf niet meer te weten wat ze hadden geleerd. Daarnaast waren er nog diverse andere antwoorden, welke zijn opgenomen in de categorie overig.

In figuur 6 in bijlage 7 is een staafgrafiek weergegeven met daarin de verdeling van de resultaten van vraag 6 en 7.

8. Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven of ze later nog nieuwe informatie hebben gekregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal door aan te geven of ze het eens of oneens waren met bovenstaande stelling. Wanneer ze het eens waren met de stelling, kon er aangegeven worden welke informatie is verkregen of welke cursus gevolgd is. Bij deze vraag gaf 61,2% van alle 103 deelnemers aan dat ze na de opleiding geen nieuwe informatie meer hebben verkregen met betrekking tot dit onderwerp. Echter gaf 38,8% van alle deelnemers aan dat ze na de opleiding wel nog nieuwe informatie hebben verworven met betrekking op dit onderwerp. De 38,8% bestond uit 10,7% van de deelnemers die aangaven na hun opleiding nog een Hanencursus te hebben gevolgd. Verder gaf 8,7% aan dat ze nieuwe informatie hadden verworven over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal aan de hand van een cursus Communicatieve Taaltherapie. De overige 19,4% gaf diverse andere cursussen of geen cursussen aan, welke allemaal ondergebracht zijn onder overig. In figuur 7 in bijlage 7 is een staafgrafiek weergegeven, waarin de verdeling van de resultaten van vraag 8 zijn opgenomen.

9. Kies de stelling die voor u van toepassing is.

Bij vraag negen konden de deelnemers een stelling kiezen die voor hen van toepassing is. Door voor een stelling te kiezen gaven de deelnemers aan of ze binnen het werken in de praktijk gebruik maakten van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of van de VAT-principes en zich dus aanpasten aan het taalniveau van het kind en hun taal zo aanpasten dat het een niveau boven het taalniveau van het kind zat bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar oud. Een groot aandeel, 71,8%, gaf aan zich aan te passen aan het taalniveau van het kind en daarbij gebruik te maken van de VAT-principes. Er werd echter niet aangegeven of het in dat geval ging om de VAT-principes van voor of na 2008. Het is dus niet duidelijk of de deelnemers die gekozen hebben voor het aanpassen aan het taalniveau van het kind, de toevoeging zodanig formuleren dat er grammaticaal correcte taal ontstaat, of dat er wordt toegevoegd tot uitgebreidere, maar grammaticaal incorrecte taal. Daarnaast gaf 24,3% van de deelnemers aan dat ze gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Slechts een zeer klein gedeelte van de deelnemers, 3,9%, gaf aan altijd gebruik te maken van telegramstijl wanneer ze spraken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Er zijn dus

grote verschillen te zien wat aantallen gebruikers betreft tussen grammaticaal correcte taal, telegramstijl en de VAT-principes. In figuur 8 in bijlage 7 is in een cirkeldiagram de bovengenoemde verdeling weergegeven.

10. Ik maak gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat...

Bij vraag 10 konden de deelnemers aangeven welke reden ze hadden voor het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Doordat alleen de deelnemers die eerder aangegeven hebben de VAT-principes toe te passen of gebruik te maken van telegramstijl deze vraag hebben ingevuld, wordt er uitgegaan van een totaal van 78 deelnemers. De deelnemers konden bij deze vraag meerdere antwoorden aanvinken. Maar liefst 63,1% van de deelnemers gaf aan gebruik te maken van telegramstijl om zich op die manier aan te passen aan het taalniveau van het kind. Daarnaast gaf 38,8% aan ervaren te hebben dat het gebruik van telegramstijl beter is voor de taalverwerving van kinderen. Er waren ook deelnemers, 19,4%, die aangaven dat kinderen met een kalenderleeftijd tot maximaal 4;0 jaar, zelf ook gebruik maken van telegramstijl en dat men door telegramstijl te gebruiken de normale taalverwerving van het kind volgt. Daarnaast gaf 18,4% van de deelnemers aan dat ze in de literatuur hebben gelezen dat het gebruik van telegramstijl beter is voor de taalverwerving van het kind. Tot slot gaf 13,6% aan dat ze op de opleiding hebben geleerd dat het toepassen van telegramstijl beter is voor de taalverwerving van kinderen. In figuur 9 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven waarin de percentages per reden voor het gebruik van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

11. Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van telegramstijl.

Met de resultaten van deze vraag wordt een inventarisatie gemaakt van het gebruik van therapieprogramma's die uitgaan van het gebruik van telegramstijl. Doordat alleen de deelnemers die eerder aangegeven hebben de VAT-principes toe te passen of gebruik te maken van telegramstijl deze vraag hebben ingevuld wordt er uitgegaan van een totaal van 78 deelnemers. De deelnemers konden bij deze vraag meerdere antwoorden aanvinken.

In eerste instantie konden de deelnemers aangeven dat ze gebruik konden maken van: FIT, TenT, geen programma's of andere programma's. Van alle deelnemers gaf 62,8% aan gebruik te maken van FIT, 66,7% van de deelnemers maakt gebruik van TenT en 69,7% van de deelnemers geeft aan Transparant te gebruiken tijdens de behandeling van jonge kinderen.

Echter bleek dat de deelnemers ook veel gebruik maakten van Transparant en dit ook aangaven als programma waarbij gebruik wordt gemaakt van telegramstijl. Daarom is er voor gekozen om Transparant in de vragenlijst op te nemen als optie. De deelnemers die "anders, namelijk" hebben ingevuld, 28,2%, gaven hierbij voornamelijk aan gebruik te maken van TOP, Hanen en Communicatieve taaltherapie respectievelijk 3,8%, 5,1% en 10,3%. Daarnaast waren er nog diverse andere antwoorden, welke zijn opgenomen in de categorie overig. Dit betrof een percentage van 9%. Tenslotte konden de deelnemers aangeven geen gebruik te maken van een therapieprogramma bij het toepassen van telegramstijl binnen de therapie, namelijk 11,5%. In figuur 10 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages per gebruik van therapieprogramma die uitgaan van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

12. Ik vind dat het spreken in telegramstijl ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;0 jaar met een normale taalverwerving.

Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven of ze het eens zijn met de stelling dat telegramstijl toegepast moet worden bij het spreken met kinderen tot 4;0 jaar met een normale taalverwerving. Hierbij gaf het merendeel, 90,3%, aan het niet eens te zijn met de stelling. Slechts 9,7% van de deelnemers gaf aan het eens te zijn met de stelling. In figuur 11 in bijlage 7 is een cirkeldiagram weergegeven, waarin de percentages van de voor- en tegenstanders van de stelling over het gebruik van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

13. Ik maak gebruik van telegramstijl bij kinderen met de volgende stoornissen:

De vraag met betrekking tot het gebruik van telegramstijl bij een bepaalde stoornis, kan niet opgenomen worden in de dataverwerking, aangezien de vraag te vaak onvolledig of onjuist is ingevuld door de deelnemers. De intentie van deze vraag was het aangeven bij welke stoornis gebruik wordt gemaakt van telegramstijl en bij welke stoornis de deelnemers grammaticaal correcte taal toepassen. Echter heeft een groot aantal deelnemers aangegeven zich aan het taalniveau van het kind aan te passen. Daarnaast zijn er veel deelnemers die deze vraag op een dergelijke manier ingevuld hebben, dater groepen kinderen met een bepaalde stoornis ontstonden die zogenaamd niet aan de hand van telegramstijl en niet aan de hand van grammaticaal correcte taal behandeld zouden worden.

14. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

Bij het invullen van deze vraag konden de deelnemers aangeven wat zij zien als de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Om de inzichten van de logopedisten zo uitgebreid mogelijk in kaart te kunnen brengen, is er gekozen voor een open vraag. Aan de hand van de resultaten zijn de overeenkomstige antwoorden bij elkaar gezocht, om zo diverse groepen te kunnen opstellen. Ook hierbij geldt een totaal van 78 deelnemers, doordat alleen de deelnemers die eerder aangegeven hebben de VAT-principes toe te passen of gebruik te maken van telegramstijl deze vraag hebben ingevuld, betrokken worden bij deze vraag.

Het merendeel van de deelnemers gaf aan telegramstijl te gebruiken, zodat kinderen uitingen gemakkelijker kunnen imiteren; dit betrof 43,6%. Daarnaast gaf 28,2% van de deelnemers aan telegramstijl te gebruiken om het taalniveau van de volwassenen aan te passen aan dat van het kind. Vervolgens geeft 7,7% van de deelnemers aan telegramstijl te gebruiken, zodat kinderen zich niet overvraagd voelen. Verder geeft 7,7% van de deelnemers aan telegramstijl te gebruiken om de focus meer te leggen op de inhoudswoorden van een uiting. De overgebleven antwoorden, welke niet in een groep van overeenkomstige antwoorden ingedeeld konden worden, zijn ingedeeld onder het kopje "overig". Het gaat hierbij om 9,0%. De overgebleven 3,8% van de deelnemers heeft deze vraag niet ingevuld. In figuur 12 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende meerwaarden voor het gebruik van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

15. Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat...:

Vanaf vraag 15 geldt een totaal van 99 deelnemers, doordat alleen de deelnemers die eerder aangegeven hebben de VAT-principes of grammaticaal correcte taal te hanteren, bij deze vraag betrokken worden. Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven welke reden(en) ze hadden voor het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Uit de resultaten komt naar voren dat een groot aandeel van de deelnemers, 64,1%, gebruik maakt van grammaticaal correcte taal om op deze manier een niveau boven het taalniveau van het kind te spreken, waarbij de uiting van het kind wordt aangevuld tot een grammaticaal correcte uiting. Vervolgens geeft 41,7% van de deelnemers aan gebruik te maken van grammaticaal correcte taal, omdat zij in de praktijk ervaren hebben dat het gebruik hiervan een positiever effect heeft op de taalverwerving van

het kind. 21,4% van de deelnemers gebruikt grammaticaal correcte taal, zodat kinderen de verschillende woordsoorten binnen een zin beter kunnen onderscheiden. Daarnaast geeft 19,4% in de literatuur gelezen te hebben dat het gebruik van grammaticaal correcte taal beter is voor de taalverwerving van jonge kinderen. Tenslotte geeft een percentage van 14,6% aan dat de opleiding aangegeven heeft dat het beter is om grammaticaal correcte taal te gebruiken voor de taalverwerving van het kind. In figuur 13 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende meerwaarden voor het gebruik van grammaticaal correcte taal nog eens weergegeven worden.

16. Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van grammaticaal correcte taal:

Met de resultaten van deze vraag wordt een inventarisatie gemaakt van het gebruik van therapieprogramma's die uitgaan van het gebruik van grammaticaal correcte taal. De deelnemers konden bij deze vraag meerdere antwoorden aanvinken.

De deelnemers konden kiezen uit het gebruik van Transparant of konden aangeven dat ze geen gebruik maken van specifieke programma's voor het aanbieden van grammaticaal correcte taal. Daarnaast konden deelnemers aangeven dat zij gebruik maken van niet genoemde programma's. Wanneer ze voor deze optie kozen konden zij daarbij aangeven welke programma's het hierbij betrof. Van alle deelnemers gaf 64,6% aan gebruik te maken van Transparant. De deelnemers die "anders, namelijk" in hebben gevuld, 29,3%, gaven hierbij voornamelijk aan gebruik te maken van TOP, TenT en Hanen, respectievelijk 8,1%, 4,0% en 7,1%. Bij zowel de vraag over het gebruik van programma's bij behandeling die uitgaan van het aanbieden van telegramstijl, als bij het aanbieden van programma's die uitgaan van grammaticaal correcte taal, werden TenT en Hanen door de deelnemers ingevuld. Dit is te verklaren doordat Hanen en TenT beide behandelingsmogelijkheden bieden voor de ontwikkeling van de éénwoordzin tot en met de samengestelde zin. Daarmee richten zij zich op het taalniveau van het jonge kind tot het gemiddelde taalniveau van rond de 4;0 jaar. Niet de leeftijd vormt het uitgangspunt voor de behandeling, maar het niveau van de expressieve taalverwerving. Daarnaast waren er nog diverse andere antwoorden, welke zijn opgenomen in de categorie overig. Dit betrof een percentage van 10,1%. Tenslotte gaf 12,1% van de deelnemers aan geen gebruik te maken van een specifiek programma dat gebruik maakt van grammaticaal correcte taal tijdens de behandeling van jonge kinderen. In figuur 14 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages per gebruik van therapieprogramma die uitgaan van grammaticaal correcte taal nog eens weergegeven worden.

17. Ik vind dat het spreken in grammaticaal correcte taal ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;0 jaar met een normale ontwikkeling.

Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven of ze het eens zijn met de stelling dat grammaticaal correcte taal toegepast moet worden bij het spreken met kinderen tot 4;0 jaar met een normale taalverwerving. Hierbij gaf het merendeel, 90,3%, aan het eens te zijn met de stelling. Slechts 9,7% van de deelnemers gaf aan het niet eens te zijn met de stelling. In figuur 15 in bijlage 7 is een cirkeldiagram weergegeven waarin de percentages van de voor- en tegenstanders van de stelling over het gebruik van grammaticaal correcte taal nog eens weergegeven worden.

18. Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met de volgende stoornissen:

De vraag met betrekking tot het gebruik van grammaticaal correcte taal bij een bepaalde stoornis kan ook niet opgenomen worden in de dataverwerking, aangezien ook deze vraag te vaak onvolledig of onjuist is ingevuld door de deelnemers. De intentie van deze vraag was het aangeven bij welke stoornis gebruik wordt gemaakt van telegramstijl en bij welke stoornis de deelnemers grammaticaal correcte taal toepassen. Echter heeft een groot aantal deelnemers aangegeven zich aan het taalniveau van het kind aan te passen. Daarnaast zijn er veel deelnemers die deze vraag op een dergelijke manier ingevuld hebben, dater groepen kinderen met een bepaalde stoornis ontstonden die zogenaamd niet aan de hand van telegramstijl en niet aan de hand van grammaticaal correcte taal behandeld zouden worden.

19. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

Bij het invullen van deze vraag konden de deelnemers aangeven wat zij zien als de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Om de inzichten van de logopedisten zo uitgebreid mogelijk in kaart te kunnen brengen, is er gekozen voor een open vraag. Aan de hand van de resultaten zijn de overeenkomstige antwoorden bij elkaar gezocht, om zo diverse groepen op te kunnen stellen. Het merendeel van de deelnemers gaf aan grammaticaal correcte taal te gebruiken, zodat zij het goede voorbeeld geven, waardoor kinderen uitingen ook correct kunnen imiteren. Dit betrof 40,4%. Daarnaast gaf 23,2% van de deelnemers aan pas grammaticaal correcte taal te gaan gebruiken, wanneer kinderen dit ook gaan gebruiken, om zich op deze manier aan te passen aan het taalniveau van het kind. Vervolgens geeft 14,1% van de deelnemers aan grammaticaal correcte taal te gebruiken, zodat kinderen sneller en

gemakkelijker woord- en zinsstructuren aan kunnen leren. Verder geeft 5,1% van de deelnemers aan, grammaticaal correcte taal te gebruiken om aan te sluiten bij het taalbegrip van het kind en niet bij de taalproductie, gezien het feit dat het taalbegripniveau bij kinderen groter is dan het taalproductieniveau. De overgebleven antwoorden, welke niet in een groep van overeenkomstige antwoorden ingedeeld konden worden, zijn ingedeeld onder het kopje "overig", het gaat hierbij om 5,1%.

De overgebleven 12,1% van de deelnemers heeft deze vraag niet ingevuld. In figuur 16 in bijlage 7 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende meerwaarden voor het gebruik van grammaticaal correcte taal nog eens weergegeven worden.

4.2.2.2. Docenten logopedie

De vragenlijst voor docenten bestond uit 11 vragen. Per vraag zullen de resultaten beschreven worden en aangevuld worden met een grafiek. In de grafieken zijn alle aantallen in procenten weergegeven. Daarnaast staan de absolute getallen boven de staven. Bij vragen waar meerdere antwoorden mogelijk waren, wordt een percentage boven de 100% weergegeven. In totaal hebben 22 docenten de vragenlijst ingevuld.

1. Bij welke onderwijsinstelling bent u werkzaam?

De eerste vraag die gesteld werd in de vragenlijst heeft betrekking op de onderwijsinstelling waar de docenten op dit moment werkzaam zijn. Alle onderwijsinstellingen waar een logopedieopleiding aangeboden wordt, zijn in de vragenlijst opgenomen. De diverse scholen zijn per e-mail benaderd. In deze e-mail was de link naar de vragenlijst opgenomen. Het merendeel van de scholen kon de e-mailadressen van de docenten niet direct aanbieden. Hierdoor werd de mail met link via een tussenpersoon verzonden, waardoor de docenten niet direct bereikt konden worden. Uit de resultaten komt naar voren dat Hogeschool Arnhem en Nijmegen het hoogste percentage teruggezonden vragenlijst heeft. Dit betreft 27,3%. Daarna volgt Zuyd Hogeschool met 18,2%. De overige onderwijsinstellingen behaalden een percentage van 13,6%, namelijk: Hanze Hogeschool Groningen, Fontys Paramedische Hogeschool, Hogeschool Utrecht en Christelijke Hogeschool Windesheim. Hogeschool Rotterdam was niet bereid om aan het onderzoek deel te nemen en heeft daarom een percentage van 0,0%. In figuur 1 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende onderwijsinstellingen nog eens weergegeven worden.

2. In welk jaar bent u afgestudeerd?

Deze vraag heeft betrekking op het afstudeerjaar van de docenten. Er is gekozen voor perioden van 5 opeenvolgende jaren tussen 1975 en 2014, waarbij de docenten konden aangeven in welke periode zij afgestudeerd zijn. Tussen 2010 en 2014 is 4,5% van de docenten afgestudeerd. Vervolgens geeft het merendeel van de docenten, 27,3%, aan tussen 2000 en 2009 afgestudeerd te zijn. Tussen 1995 en 1999 is 22,7% van de docenten die de vragenlijst ingevuld hebben, afgestudeerd. Ook is er een percentage docenten, 13,6%, dat tussen 1985 en 1989 afgestudeerd is. Het kleinste percentage docenten, 4,5%, is tussen 1980 en 1984 afgestudeerd. Tussen 1990 en 1994 en tussen 1975 en 1979 zijn volgens de gegevens geen docenten afgestudeerd. In figuur 2 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de afstudeerjaren nog eens weergegeven worden.

3. Hoelang bent u werkzaam als docent bij de opleiding logopedie?

Bij deze vraag konden de docenten aangeven hoelang zij werkzaam zijn als docent binnen de opleiding logopedie. Er is gekozen voor een indeling van werkervaring van 1 jaar tot meer dan 25 jaar. Meer dan de helft van de docenten geven aan 5-10 jaar werkzaam te zijn. Dit betreft 54,5%. De docenten met 2-5 jaar werkervaring, 22,7%, volgt hierop. 13,6% van de docenten geeft aan 1-2 jaar werkervaring te hebben. Het kleinste percentage docenten, 9,1%, geeft aan 10 en 15 jaar werkzaam te zijn. Van de ingevulde vragenlijsten geeft 0,0% aan 15 tot meer dan 25 jaar werkzaam te zijn als docent logopedie. In figuur 3 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de werkzame jaren nog eens weergegeven worden.

4. Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

Bij vraag 4 moesten de docenten invullen bij welke onderwijsinstelling zij de opleiding logopedie gevolgd hebben, voordat zij het werkveld in gingen. Het merendeel van de docenten, 23,8%, geeft aan de logopedie opleiding gevolgd te hebben bij Hogeschool Arnhem en Nijmegen. 19,0% van de docenten heeft de opleiding gevolgd bij Zuyd Hogeschool. Daarna volgen het Fontys, de Hanze Hogeschool en Hogeschool Windesheim, waar 14,3% van de docenten heeft gestudeerd. Een kleiner deel van de docenten, 9,5%, heeft gestudeerd aan Hogeschool Utrecht. Slecht 4,8% heeft aan Hogeschool Rotterdam gestudeerd. De overgebleven 4,8% van de deelnemers heeft deze vraag niet ingevuld. In figuur 4 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages docenten per onderwijsinstelling nog eens weergegeven worden.

5. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

Bij deze vraag werd een stelling aangeboden, waarbij docenten moesten aangeven of zij het hier mee eens waren of niet. Docenten konden aangeven of zij op de opleiding hebben geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een leeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om telegramstijl met ze te spreken. De helft van de docenten gaf bij deze vraag aan dat de opleiding adviseerde om in grammaticaal correcte taal met jonge kinderen te spreken. 27,3% van de docenten geeft aan geleerd te hebben dat het toepassen van de VAT-principes het beste is voor de taalverwerving van jonge kinderen. Een klein deel van de docenten, 22,7%, gaf bij deze vraag aan geleerd te hebben dat telegramstijl het beste is voor de taalverwerving van het jonge kind. Bij deze vraag kregen docenten ook de optie om "anders, namelijk" in te vullen. Deze optie werd door niemand gekozen. In figuur 5 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de geleerde theorie nog eens weergegeven worden.

6. Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Bij vraag 6 kregen de docenten een stelling te zien met betrekking tot het opdoen van nieuwe informatie tijdens een cursus of opleiding rondom het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen. Hierbij konden zij aangeven of ze het hiermee eens waren of niet. De helft van de docenten geeft aan na de logopedie opleiding nog een cursus of opleiding te hebben gevolgd met betrekking tot het spreken van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen. Hierbij wordt echter niet aangegeven om welke opleiding of cursus het gaat. De andere helft van de docenten geeft aan geen cursus of nieuwe opleiding te hebben gevolgd. In figuur 6 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van een gevolgde cursus of opleiding nog eens weergegeven worden.

7. Kies de optie die voor u van toepassing is:

Bij deze vraag konden de docenten een stelling kiezen die voor hen van toepassing is. Door voor een stelling te kiezen gaven de docenten aan of ze de studenten aanleren om grammaticaal correcte taal, telegramstijl of de VAT-principes te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Een groot aandeel, 68,2%, gaf aan de studenten aan te leren om volgens de VAT-principes met kinderen te spreken en zich dus

aan te passen aan het taalniveau van het kind en hun eigen taal zo aanpassen dat het een niveau boven het taalniveau van het kind ligt. Echter werd er helaas niet aangegeven of het in dat geval ging om de VAT-principes van voor of na 2008. Hierdoor is het niet duidelijk of de docenten die gekozen hebben voor het aanpassen aan het taalniveau van het kind de toevoeging zodanig formuleren dat er grammaticaal correcte taal ontstaat, of dat er wordt toegevoegd tot uitgebreidere, maar grammaticaal incorrecte taal. Daarnaast gaf 27,3% van docenten aan de studenten aan te leren om gebruik te maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Tot slot gaf 1 docent, wat overeen komt met 4,5%, aan de studenten aan te leren om in telegramstijl te spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van 4;0 jaar. In figuur 7 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin hierboven genoemde percentages nog eens weergegeven worden.

8. Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van telegramstijl, aan bod komen tijdens mijn lessen.

Met de resultaten van deze vraag wordt een inventarisatie gemaakt van het aanbod, tijdens de lessen op de opleiding logopedie, van therapieprogramma's die uitgaan van het gebruik van telegramstijl. De deelnemers konden bij deze vraag meerdere antwoorden aanvinken.

De docenten konden aangeven dat ze FIT, TenT, andere programma's of geen programma's tijdens hun lessen aan bod lieten komen. Van alle docenten gaf 59,1% aan FIT aan bod te laten komen tijdens de lessen. Verder gaf 59,1% aan TenT aan bod te laten komen tijdens de lessen. 22,7% van de docenten gaf aan andere programma's die uitgaan van telegramstijl aan bod te laten komen tijdens de lessen. Er werd echter er niet aangegeven om welke programma's het hier ging. Tot slot gaf 9,1% aan geen programma's die uitgaan van telegramstijl te behandelen tijdens de lessen. In figuur 8 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages per therapieprogramma die uitgaan van het gebruik van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

9. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij het praten met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Bij het invullen van deze vraag, konden de docenten aangeven wat zij zien als de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Om de inzichten van de docenten zo uitgebreid mogelijk in kaart te kunnen brengen, is er gekozen voor een open vraag. Aan de hand van de resultaten zijn de overeenkomstige

antwoorden bij elkaar gezocht om zo diverse groepen te kunnen opstellen.

Het merendeel van de docenten gaf aan telegramstijl te gebruiken om het taalniveau van de volwassenen aan te passen aan dat van het kind. Het betrof hier 31,3%. Daarnaast gaf 25,0% van de docenten aan dat ze het als meerwaarde zagen dat kinderen telegramstijl gemakkelijker kunnen imiteren. Vervolgens gaf 18,8% aan telegramstijl aan bod te laten komen tijdens de lessen omdat door het gebruik van telegramstijl de focus meer gelegd wordt op de inhoudswoorden van een uiting. De overgebleven antwoorden, welke niet in een groep van overeenkomstige antwoorden ingedeeld konden worden, zijn ingedeeld onder het kopje "overig". Het gaat hierbij om 12,5%.

De overgebleven 12,5% van de docenten heeft deze vraag niet ingevuld. In figuur 9 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende meerwaarden voor het gebruik van telegramstijl nog eens weergegeven worden.

10. Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van grammaticaal correcte taal, aan bod komen tijdens mijn lessen.

Met de resultaten van deze vraag wordt een inventarisatie gemaakt van het aanbod tijdens de lessen met betrekking tot therapieprogramma's die uitgaan van grammaticaal correcte taal. De docenten konden bij deze vraag meerdere antwoorden aanvinken.

Ze konden kiezen of ze het programma Transparant of andere therapieprogramma's die uitgaan van het gebruik van grammaticaal correcte taal aan bod laten komen tijdens de lessen. Daarnaast kon er voor gekozen worden om aan te geven dat er geen therapieprogramma's die uitgaan van het gebruik van grammaticaal correcte taal aan bod komen tijdens de lessen. Van alle docenten gaf 64,0% aan Transparant in de lessen aan bod te laten komen. De 12,0% docenten die "anders, namelijk" ingevuld hebben, gaven hierbij niet aan om welke programma's het hierbij ging. Tenslotte gaf 24,0% van de docenten aan geen programma's die uitgaan van het gebruik van grammaticaal correcte taal aan bod te laten komen tijdens de lessen. In figuur 10 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de bovengenoemde percentages nog eens weergegeven worden.

11. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het praten met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Bij het invullen van deze vraag konden de docenten aangeven wat zij zien als de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. Om de inzichten van de docenten zo uitgebreid mogelijk in kaart te

kunnen brengen, is er gekozen voor een open vraag. Aan de hand van de resultaten zijn de overeenkomstige antwoorden bij elkaar gezocht om zo diverse groepen te kunnen opstellen. Het merendeel van de docenten gaf aan grammaticaal correcte taal te gebruiken, zodat zij het goede voorbeeld geven, waardoor kinderen uitingen ook correct kunnen imiteren. Dit betrof 47,6%. Daarnaast gaf 19,0% van de deelnemers aan grammaticaal correcte taal te gebruiken, zodat kinderen sneller en gemakkelijker woord- en zinsstructuren kunnen aanleren.

Vervolgens gaf 14,3% van de docenten aan grammaticaal correcte taal te gebruiken om aan te sluiten bij het taalbegrip van het kind en niet bij de taalproductie, gezien het feit dat het taalbegripniveau bij kinderen groter is dan het taalproductieniveau. 9,5% van de docenten gaf aan pas grammaticaal correcte taal te gaan gebruiken, wanneer kinderen dit ook gaan gebruiken, om zich op deze manier aan te passen aan het taalniveau van het kind.

De overgebleven 9,5% van de docenten heeft deze vraag niet ingevuld. In figuur 11 in bijlage 8 is een staafdiagram weergegeven, waarin de percentages van de verschillende meerwaarden voor het gebruik van grammaticaal correcte taal nog eens weergegeven worden.

4.2.3. Uitkomst veldonderzoek

Binnen deze paragraaf zal er aan de hand van vergelijkingen en combinaties van diverse vragen binnen de vragenlijsten een specifiek overzicht gegeven worden van de uitkomsten van het veldonderzoek. De gegevens zullen overgebracht worden aan de hand van een omschrijving, welke ondersteund zal worden door een grafiek.

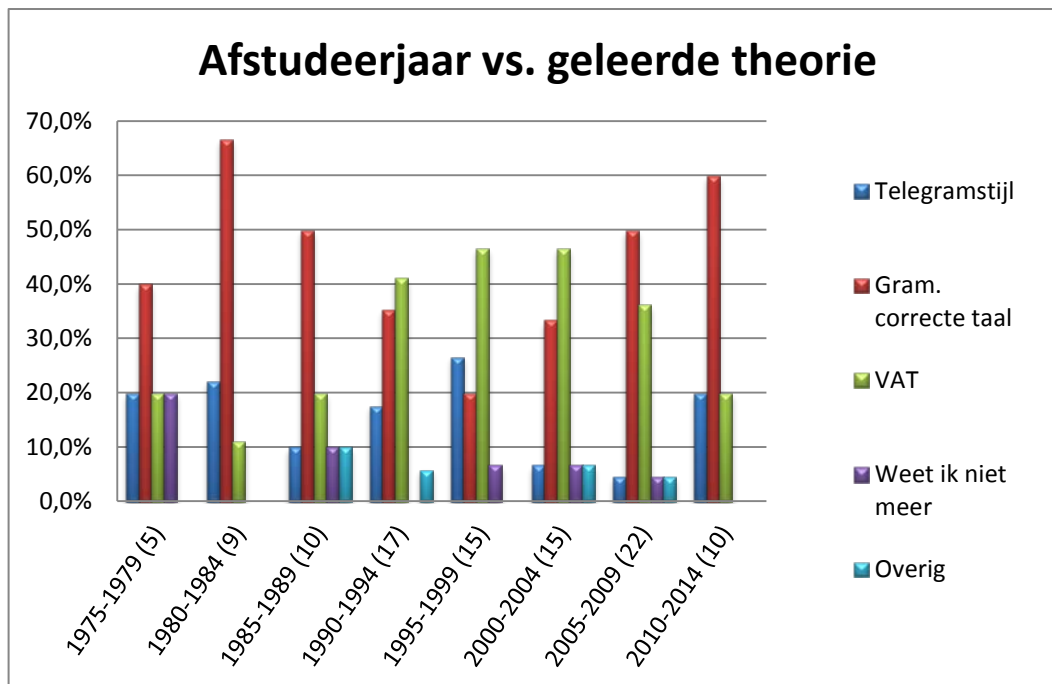
4.2.3.1. Logopedisten

Binnen deze paragraaf zullen de resultaten van vergelijkingen en combinaties van de vragen binnen de vragenlijst voor logopedisten weergegeven worden.

Bij de eerste vergelijking wordt er gekeken of er een samenhang waarneembaar is tussen het percentage logopedisten dat binnen een bepaalde periode afgestudeerd is en de theorie die zij geleerd hebben rondom het toepassen van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. Daarnaast konden de logopedisten aangeven niet meer te weten wat ze geleerd hebben toen ze afstudeerden of ze konden aangeven iets anders geleerd te hebben dan de aangegeven drie taalvormen.

In figuur 2 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijking weergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as, achter de periode van afstudeer jaren, de absolute getallen van de deelnemers weergegeven om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute

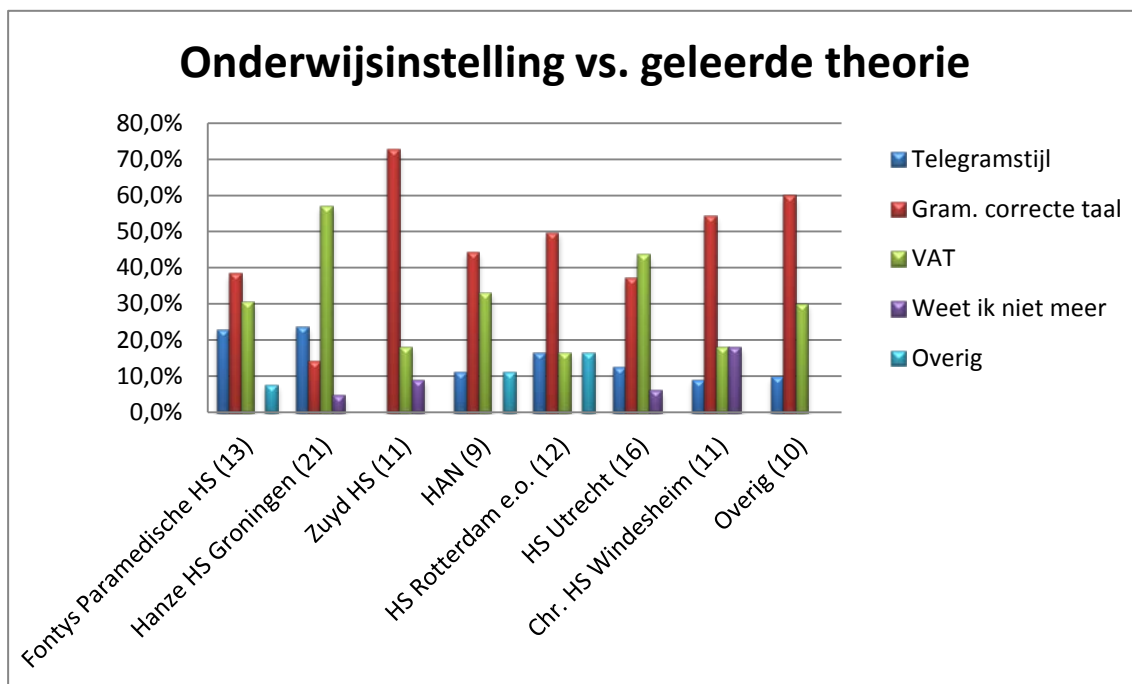
waarden. De resultaten van de opgestelde vergelijking laten zien dat er tussen 1980 en 1999 een daling is geweest in het percentage logopedisten dat aangeleerd heeft gekregen om gebruik te maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Bij de logopedisten die na 2000 zijn afgestudeerd geeft een steeds groter percentage aan geleerd te hebben om grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met jonge kinderen.

Figuur 2

Bij de volgende vergelijking wordt er gekeken of er een verschil waarneembaar is in het percentage deelnemers dat geleerd heeft gebruik te maken van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen per onderwijsinstelling waar ze de opleiding logopedie gevolgd hebben. Naast deze opties heeft een aantal logopedisten aangegeven niet meer te weten wat zij geleerd hebben op de opleiding. Bovendien heeft een deel van de logopedisten aangegeven aan een andere opleiding, dan de aangegeven opties te hebben gestudeerd. Om deze reden is zowel op de horizontale als de verticale as de optie “overig” toegevoegd. In figuur 3 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijkingweergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as achter de diverse onderwijsinstellingen de absolute getallen van de deelnemers per onderwijsinstelling weergegeven, om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden. Uit de resultaten van de opgestelde vergelijking, blijkt dat de Hanze Hogeschool Groningen en Hogeschool Utrecht de enige onderwijsinstellingen zijn waarbij het percentage deelnemers,

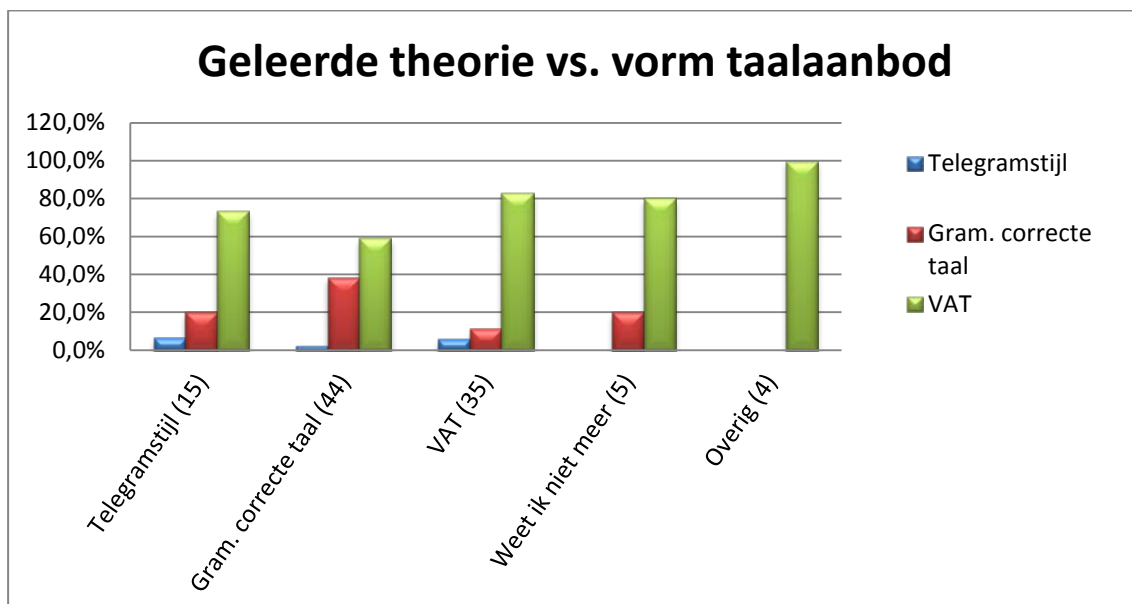
dat aangeeft geleerd te hebben grammaticaal correcte taal toe te passen, minder is dan de percentages bij de overige invulopties. Een groter percentage logopedisten, dat gestudeerd heeft bij Hanze Hogeschool Groningen, geeft aan geleerd te hebben gebruik te maken van telegramstijl, dan het percentage logopedisten dat aangeeft geleerd te hebben gebruik te maken van grammaticaal correcte taal. Daarnaast is te zien dat een aantal logopedisten aangeeft geleerd te hebben grammaticaal correcte taal toe te passen. Deze logopedisten hebben hun studie o.a. gevolgd bij Fontys Hogeschool, Zuyd Hogeschool, HAN, Hogeschool Rotterdam e.o., Hogeschool Windesheim en overige onderwijsinstellingen, respectievelijk 38,5%, 72,7%, 44,4%, 50%, 37,5%, 54,5% en 60%.

Figuur 3

De volgende vergelijking is er een waarbij gekeken wordt in hoeverre logopedisten de taalvorm die ze geleerd hebben toe te passen tijdens de opleiding, ook daadwerkelijk toepassen tijdens het behandelen van kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. In figuur 4 zijn op de horizontale as de verschillende vormen taalaanbod, welke geleerd zijn gedurende de opleiding te vinden. Naast de verschillende vormen taalaanbod geeft een deel van de logopedisten aan niet meer te weten wat ze geleerd hebben tijdens de opleiding en een ander deel geeft aan iets anders geleerd te hebben dan de gegeven keuzemogelijkheden, deze deelnemers zijn weergegeven onder de categorie “overig”. De absolute getallen van de door de deelnemers geleerde vorm van taalaanbod zijn achter de diverse keuzemogelijkheden weergegeven, om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden.

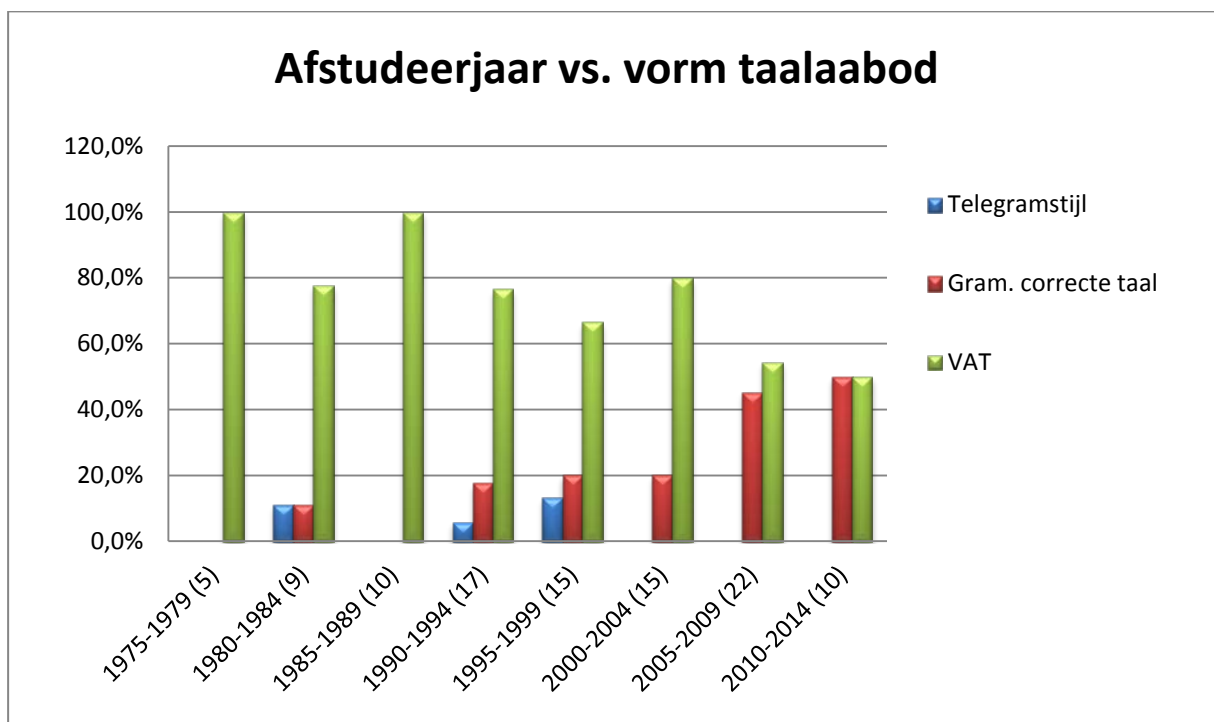
Op de verticale as zijn de diverse mogelijkheden van taalaanbod weergegeven, waarvan de logopedisten op dit moment gebruik maken tijdens het spreken met jonge kinderen. Uit de gegevens blijkt dat 73,3% van de logopedisten die tijdens de opleiding geleerd hebben gebruik te maken van telegramstijl, nu gebruik maakt van de VAT-principes. Daarnaast maakt 20% van deze logopedisten gebruik van grammaticaal correcte taal en 6,7% gebruikt, zoals geleerd tijdens de opleiding, telegramstijl tijdens het spreken met jonge kinderen. Van de deelnemers die tijdens de opleiding geleerd hebben gebruik te maken van grammaticaal correcte taal geeft respectievelijk 59,1%, 38,6% en 2,3% aan gebruik te maken van de VAT-principes, grammaticaal correcte taal en telegramstijl wanneer zij spreken met jonge kinderen. Van de logopedisten die aangeven op de opleiding geleerd te hebben gebruik te maken van de VAT-principes, geeft 82,9% aan deze ook nu in de praktijk toe te passen. Daarnaast geeft 11,4% van deze logopedisten aan tegenwoordig gebruik te maken van grammaticaal correcte taal en 5,7% geeft aan nu gebruik te maken van telegramstijl bij het spreken met jonge kinderen. Van de logopedisten die niet meer weten wat ze tijdens de opleiding hebben geleerd, geeft 80% aan nu gebruik te maken van de VAT-principes en 20% geeft aan nu gebruik te maken van grammaticaal correcte taal. Tot slot geeft 100% van de deelnemers die binnen de categorie “overig” vallen aan gebruik te maken van de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen.

Figuur 4

Bij de vierde vergelijking wordt er gekeken of er een verschil waarneembaar is in het percentage deelnemers dat gebruik maakt van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes per afstudeerjaar van de diverse logopedisten.

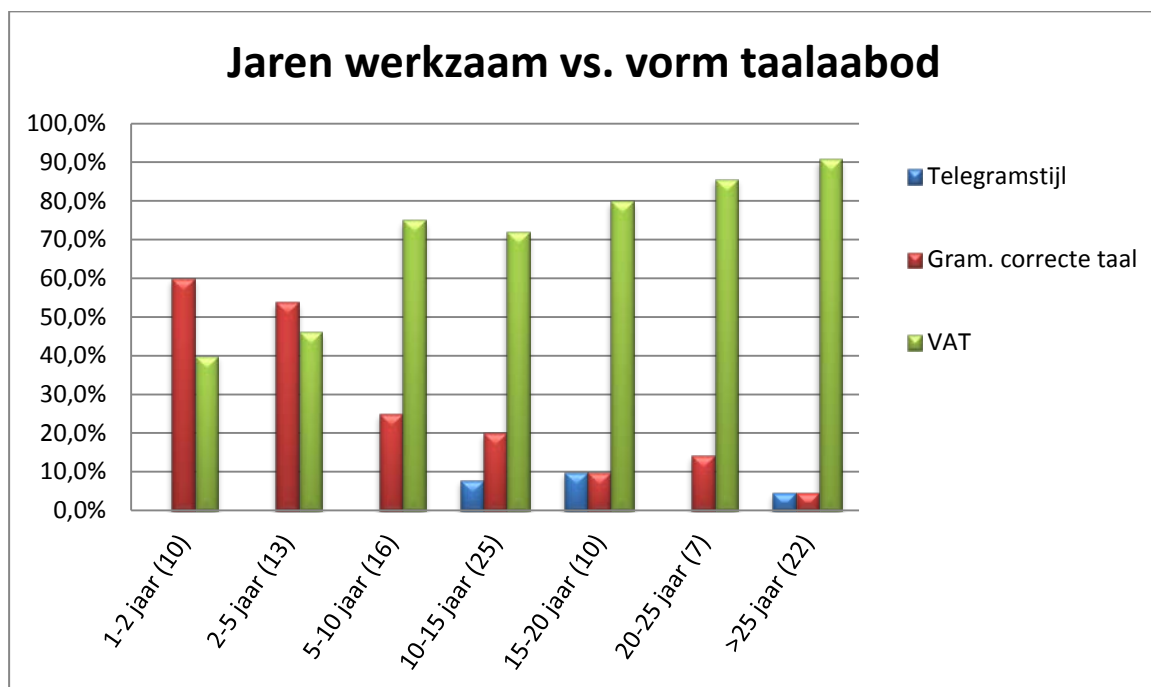
In figuur 5 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijkingsvraag weergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as achter de diverse jaartallen waarin de logopedisten afgestudeerd kunnen zijn in blokken van vijf jaar opgedeeld. Om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden zijn achter de jaartallen de absolute waarden van het aantal logopedisten dat in die tijdsperiode afgestudeerd zijn, weergegeven. Uit de resultaten van de opgestelde vergelijking met betrekking tot het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal en de VAT-principes, blijkt dat door de jaren heen, een steeds groter wordend percentage gebruik gaat maken van grammaticaal correcte taal. Verder is te zien dat het gebruik maken van de VAT-principes afneemt. Het gebruik van telegramstijl wordt alleen aangegeven door logopedisten die voor 1999 afgestudeerd zijn.

Figuur 5

Bij deze vergelijking wordt er gekeken of er een samenhang waarneembaar is in het percentage logopedisten dat al een bepaalde periode werkzaam is en gebruik maakt van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. In figuur 6 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijking weergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as, achter de periode van het aantal jaren werkervaring, de

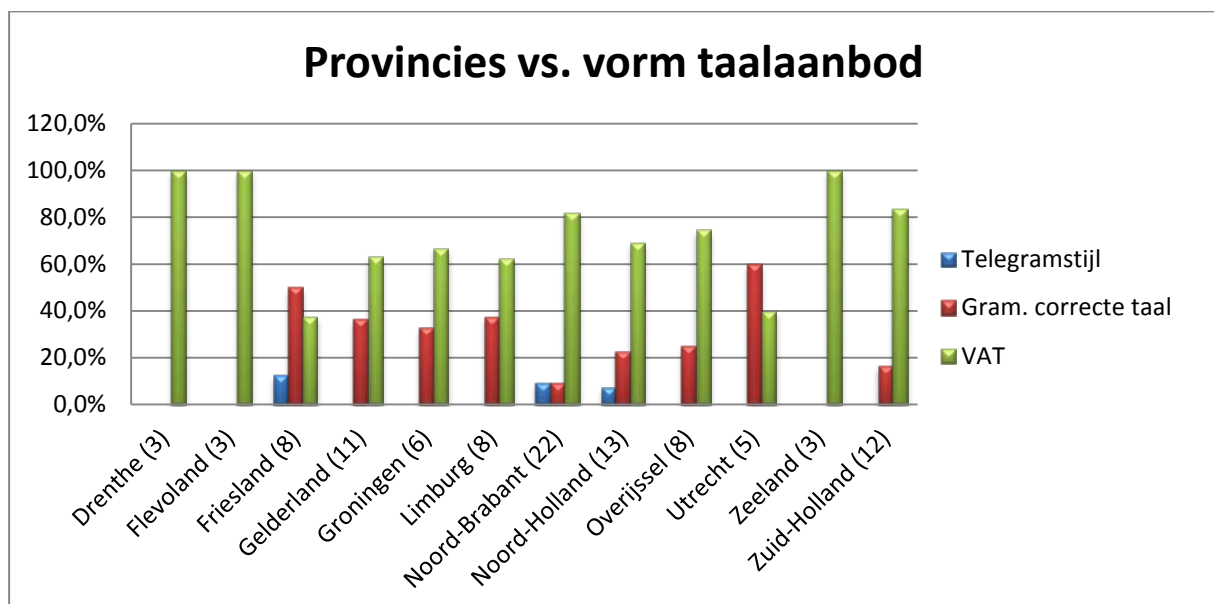
absolute getallen van de deelnemers weergegeven, om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden. De resultaten van de opgestelde vergelijking laten een vermindering zien in het gebruik van de VAT-principes door de jaren heen. 90,9% van de logopedisten die aangeven langer dan 25 jaar werkzaam te zijn, geeft aan gebruik te maken van de VAT-principes. Dit in tegenstelling tot een deel van de logopedisten, 40%, dat aangeeft 1 tot 2 jaar werkzaam te zijn. Verder blijkt uit de resultaten dat logopedisten in de loop van de jaren meer gebruik zijn gaan maken van grammaticaal correcte taal. Het deel van de logopedisten, 4,5% dat meer dan 25 jaar werkzaam is geeft aan gebruik te maken van grammaticaal correcte taal. Een percentage, 60%, van de logopedisten dat aangeeft 1 tot 2 jaar werkzaam te zijn maakt nu gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Dit is een groei van 55,5% over de afgelopen 25 jaar. De deelnemers van de vragenlijst die 1 tot 10 jaar werkzaam zijn geven aan geen gebruik meer te maken van telegramstijl.

Figuur 6

Bij de zesde vergelijking wordt er gekeken of er een verschil waarneembaar is in het percentage deelnemers dat gebruik maakt van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes per provincie in Nederland. In figuur 7 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijkingsvraag weergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as achter de provincienamen de absolute getallen van de deelnemers per provincie weergegeven, om naast

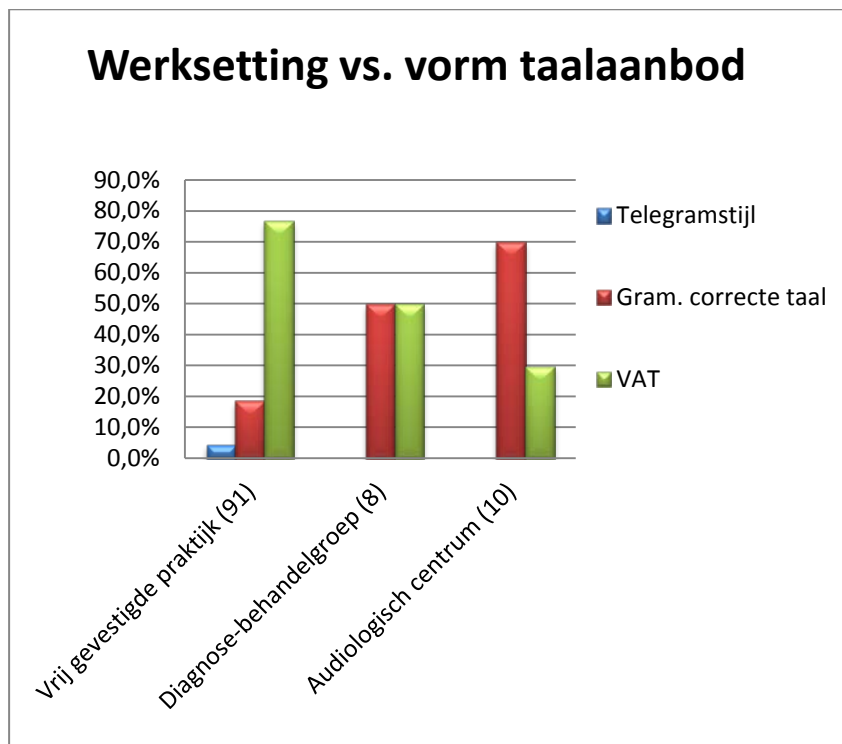
de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden. Uit de resultaten van de opgestelde vergelijking met betrekking tot het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal en de VAT-principes per provincie komt naar voren dat diverse provincies, Drenthe, Flevoland en Zeeland, waarbij alle logopedisten die de vragenlijst ingevuld hebben, aangeven alleen gebruik te maken van de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. Logopedisten uit drie verschillende provincies geven aan alleen gebruik te maken van telegramstijl, tijdens het spreken met jonge kinderen. Het gaat hierbij om de provincies Friesland, waarbij 1 logopedist dit aangeeft, Noord-Brabant, waarbij 2 logopedisten dit aangeven en Noord-Holland, waarbij 1 logopedist dit aangeeft. Bij het merendeel van de provincies wordt aangegeven dat er zowel van grammaticaal correcte taal als van de VAT-principes gebruik gemaakt wordt. Alleen bij Utrecht en Friesland geeft een hoger percentage deelnemende logopedisten van deze provincies aan gebruik te maken van grammaticaal correcte taal.

Figuur 7

Bij de laatste vergelijking wordt er gekeken of er een verschil waarneembaar is in het percentage deelnemers dat gebruik maakt van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes per logopedische werksetting in Nederland. In figuur 8 zijn de resultaten van bovenstaande vergelijkingsvraag weergegeven. In de grafiek zijn op de horizontale as achter de diverse werksettings de absolute getallen van de deelnemers per werksetting weergegeven, om naast de percentages ook een overzicht te bieden van de absolute waarden. Uit de resultaten van de opgestelde vergelijking met betrekking tot het gebruik van telegramstijl,

grammaticaal correcte taal en de VAT-principes, blijkt dat alleen in de vrijgevestigde praktijken gebruik wordt gemaakt van telegramstijl tijdens het spreken met jonge kinderen. Het gaat hierbij om 4 logopedisten, wat overeenkomt met 4,4% van alle logopedisten die werkzaam zijn in een vrijgevestigde praktijk. Binnen de diagnose- en behandelgroepen wordt door 50% van de logopedisten gebruik gemaakt van grammaticaal correcte taal, de overige logopedisten geven aan gebruik te maken van de VAT-principes. Binnen het Audiologisch centrum wordt door 70% van de logopedisten gebruik gemaakt van grammaticaal correcte taal en wordt door de overige 30% van de logopedisten de VAT-principes toegepast.

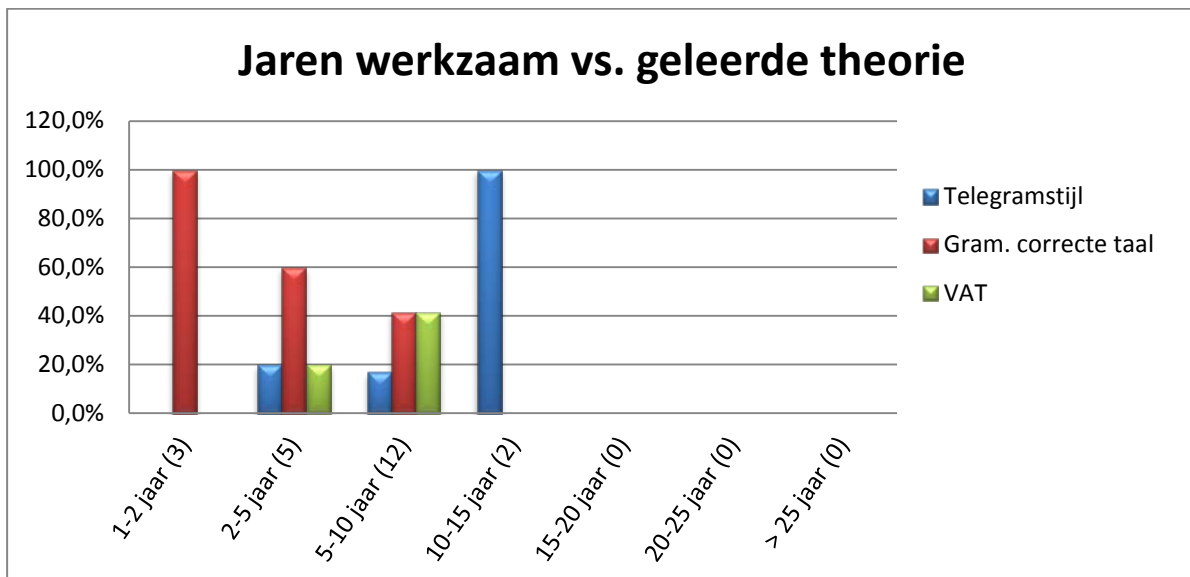
Figuur 8

4.2.3.2. Docenten logopedie

Binnen deze paragraaf zullen de resultaten van vergelijkingen en combinaties van de vragen binnen de vragenlijst voor docenten logopedie weergegeven worden.

Bij de eerste vergelijking van de resultaten van de docenten vragenlijst wordt gekeken of er een verschil waarneembaar is in de geleerde theorie wat betreft het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen, afhankelijk van het aantal jaren werkervaring. In figuur 9 zijn de resultaten te zien van bovenstaande vergelijking. Uit de resultaten komt naar voren dat er een procentuele toename

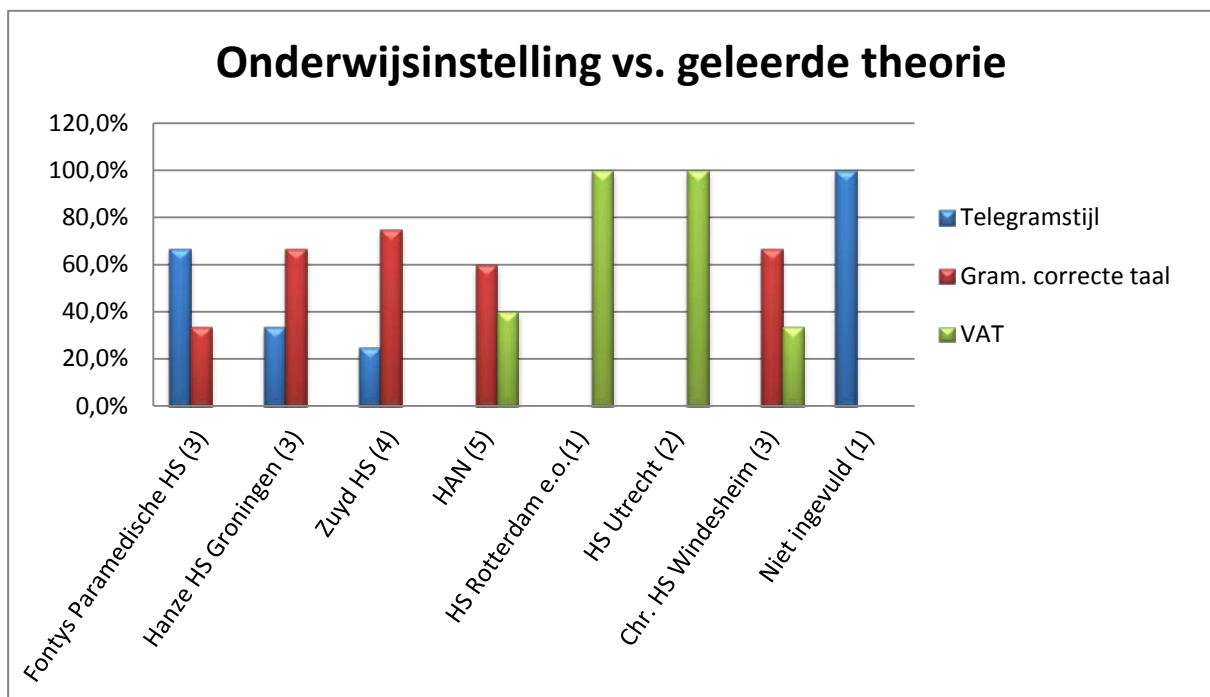
te zien is in het percentage deelnemers dat geleerd heeft gebruik te maken van grammaticaal correcte taal in de afgelopen 10 jaar. Bij de deelnemers die 5 tot 10 jaar werkzaam zijn, geeft 41,7% aan geleerd te hebben grammaticaal correcte taal toe te passen bij het spreken met jonge kinderen, van de deelnemers die 2 tot 5 jaar werkzaam zijn, geeft 60% dit aan en bij de logopedisten die 1 tot 2 jaar werkzaam zijn betreft dit 100%. Van de docenten die aangeven 10 tot 15 jaar werkzaam te zijn binnen het onderwijs geeft 100% aan geleerd te hebben telegramstijl toe te passen bij het spreken met jonge kinderen. Er is een daling te zien qua geleerde theorie wat betreft het gebruik van telegramstijl, gezien het feit dat 16,7% van de docenten die aangeven 5 tot 10 jaar werkzaam zijn, aangeven geleerd te hebben gebruik te maken van telegramstijl

Figuur 9

Bij de volgende vergelijking van de resultaten van de docenten vragenlijst wordt gekeken of er een verschil waarneembaar is tussen de verschillende onderwijsinstellingen waar de docenten de opleiding hebben gevolgd en wat ze hebben geleerd wat betreft het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. In figuur 10 zijn de resultaten te zien van bovenstaande vergelijking. Op de horizontale as zijn de verschillende onderwijsinstellingen waar de docenten de opleiding gevolgd hebben weergegeven. Op de verticale as staan de verschillende mogelijkheden wat taalaanbod betreft, die de docenten hebben geleerd tijdens de opleiding. Uit de resultaten komt naar voren dat er op diverse scholen een divers theorie aanbod is geweest. De docenten die gestudeerd hebben aan Hogeschool Rotterdam e.o. en Hogeschool Utrecht geven aan

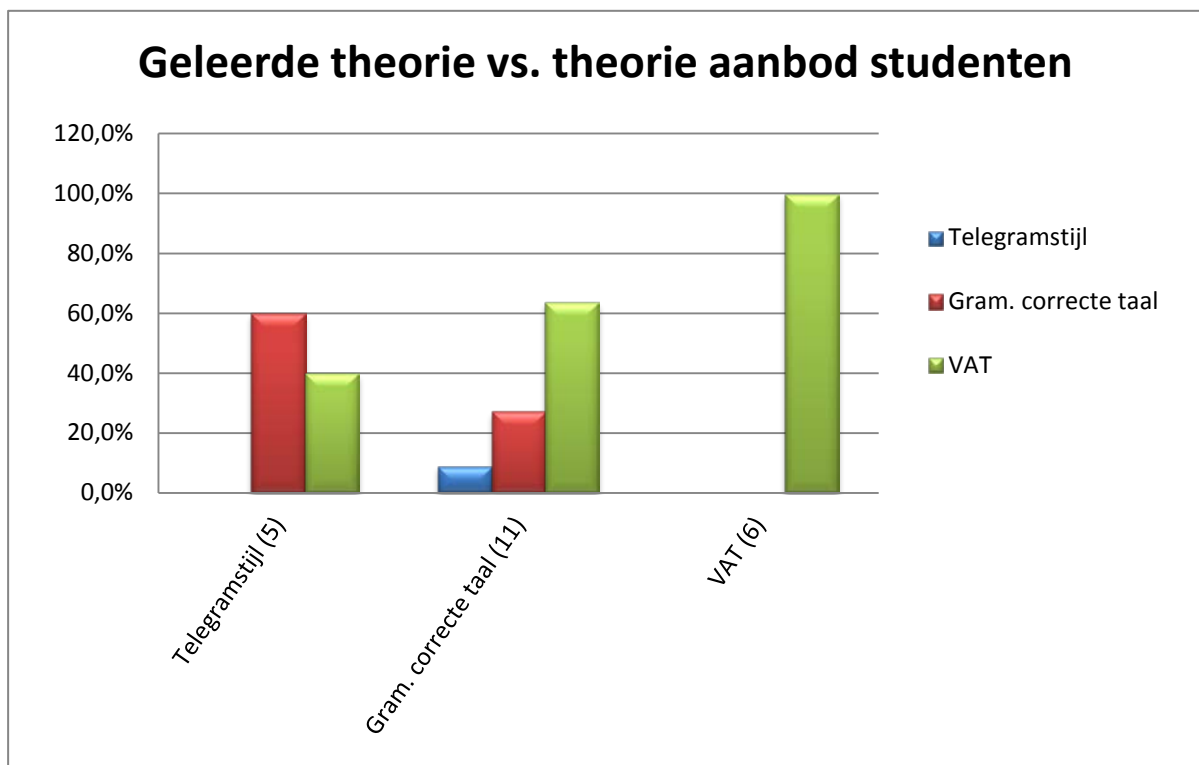
geleerd te hebben de VAT-principes toe te passen bij het spreken met jonge kinderen. Een deel van de docenten die de opleiding hebben gevolgd aan Hanze Hogeschool Groningen en Zuyd Hogeschool geeft aan geleerd te hebben grammaticaal correcte taal toe te passen. Een ander deel van de docenten dat de opleiding op deze scholen heeft gevolgd, geeft aan geleerd te hebben telegramstijl toe te passen. Tot slot geeft een deel van de docenten die de opleiding aan Hogeschool Arnhem en Nijmegen en aan de Christelijke Hogeschool Windesheim hebben gevolgd aan geleerd te hebben om gebruik te maken van de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. Een ander deel van deze docenten geeft aan geleerd te hebben grammaticaal correcte taal toe te passen bij het spreken met jonge kinderen.

Figuur 10

Bij de derde vergelijking van de resultaten van de docenten vragenlijst wordt gekeken of er een verschil waarneembaar is in de geleerde theorie tijdens de studie logopedie en de theorie die aan studenten wordt aangeboden wat betreft het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen. Op de horizontale as wordt de geleerde theorie, met betrekking tot de taalvorm, tijdens de studie weergegeven. Op de verticale as wordt het percentage aangeboden theorie aan studenten weergegeven. In figuur 11 zijn de resultaten te zien van bovenstaande vergelijking. Uit de resultaten komt naar voren dat 100% van de docenten die tijdens de opleiding geleerd hebben de VAT-principes toe te passen, dit later ook hun studenten leren gebruiken. Verder zijn er docenten die tijdens hun opleiding hebben geleerd telegramstijl toe te passen bij het spreken

met jonge kinderen. Een deel van deze docenten, 40%, leert de studenten ook telegramstijl toe te passen bij het spreken met jonge kinderen. Het overige deel van die docenten, 60%, leert de studenten gebruik te maken van grammaticaal correcte taal. Tenslotte zijn er ook docenten die tijdens hun opleiding geleerd hebben grammaticaal correcte taal toe te passen bij het spreken met jonge kinderen. Een klein deel, 9,1%, van de docenten leert de studenten telegramstijl te gebruiken. Een ander percentage, 27,3%, leert de studenten grammaticaal correcte taal te spreken. Het overige deel van de docenten dat geleerd heeft grammaticaal correcte taal toe te passen, 63,6%, leert hun studenten nu de VAT-principes toe te passen bij het spreken met jonge kinderen.

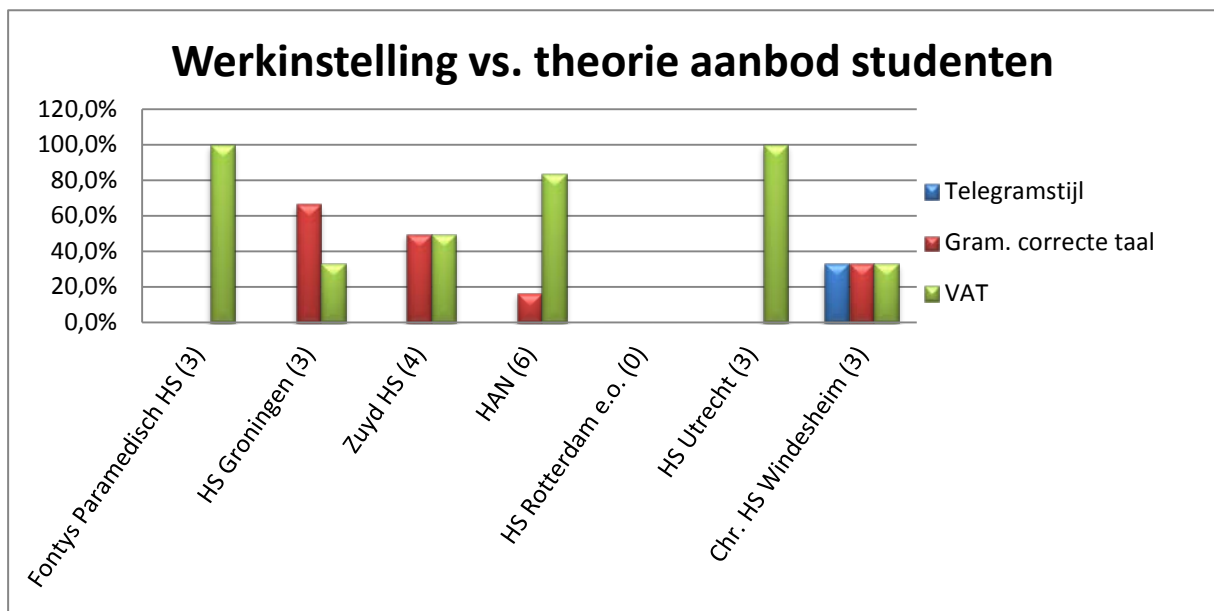

Figuur 11

Bij de laatste vergelijking van de resultaten van de docenten vragenlijst wordt gekeken of er een verschil waarneembaar is in de aangeboden theorie aan studenten wat betreft het gebruik van telegramstijl, grammaticaal correcte taal of de VAT-principes bij het spreken met jonge kinderen, op de diverse werkinstellingen. In figuur 12 zijn de resultaten te zien van bovenstaande vergelijking. Uit de resultaten komt naar voren dat er op diverse scholen een divers theorie aanbod is door docenten. Alleen bij Fontys Paramedisch Hogeschool en Hogeschool Utrecht blijken de docenten tijdens hun lessen overeenkomstige theorie aan te bieden aan studenten. Het gaat hierbij om de theorie over het toepassen van de VAT-principes tijdens het spreken met jonge kinderen. Een deel van de docenten van Hogeschool Groningen,

Zuyd Hogeschool en Hogeschool Arnhem en Nijmegen leert de studenten grammaticaal correcte taal toe te passen bij het spreken met jonge kinderen. Daarnaast zijn er op deze scholen ook docenten aanwezig die de studenten leren om de VAT-principes toe te passen. Op de Christelijk Hogeschool Windesheim leert een deel van de docenten de studenten grammaticaal correcte taal toe te passen, een deel leert ze telegramstijl toepassen. De overigedocenten leert de studenten de VAT-principes toe te passen bij het spreken met jonge kinderen.

Uit deze gegevens blijkt dat de diverse onderwijsinstellingen een andere mening hebben over de meest geschikte vorm van taalaanbod bij het spreken met jonge kinderen. Het blijkt zelfs zo te zijn dat binnen één onderwijsinstelling meningsverschillen bestaan tussen diverse docenten over dit onderwerp.

Figuur 12

5. Interpretatie, conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van zowel het literatuuronderzoek als het veldonderzoek geïnterpreteerd. Verder wordt in de paragraaf "conclusie" op de vraag- en doelstellingen en op de hypothese ingegaan. In de discussie worden de beperkingen van de studie beschreven. In deze paragraaf worden de aspecten beschreven die invloed hadden op de betrouwbaarheid van de studie. Ten slotte worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek gegeven en worden er adviezen geformuleerd voor logopedisten en docenten.

5.1. Interpretatie van de resultaten

5.1.1. Interpretatie resultaten literatuurstudie

In deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van de bruikbaarheid van de gevonden literatuur en wordt er een korte beschrijving gegeven van de meest opvallende resultaten. In de literatuurstudie worden resultaten van diverse onderzoeken met betrekking tot het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beschreven. Ter beantwoording van de onderzoeksvraag bleek het artikel van van Kleeck (2010) de hoogste bewijskracht te hebben. Binnen deze studie wordt namelijk een direct antwoord op de onderzoeksvraag gezocht. Het doel van deze RCT is het beschrijven en vergelijken van diverse literatuur en aan de hand van de mening van een aantal experts, te onderzoeken of het beter is om telegramstijl of grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met jonge kinderen met taalproblemen. Uit het artikel van van Kleeck (2010) kwam een voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal, welke onderbouwd werd met diverse argumenten. Het artikel van Fey (2008) bleek voor de literatuurstudie ook waardevolle informatie te bevatten. De bewijskracht van dit artikel is minder dan het niveau van bewijskracht van bovengenoemd artikel, omdat dit artikel geen RCT is, maar de beschrijving van slechts één onderzoek. Dit onderzoek is echter wel recent, waardoor de informatie bruikbaar bevonden werd. Het onderzoek, uitgevoerd door Loeb & Armstrong (2001), werd ook beschouwd als een artikel met belangrijke informatie voor het literatuuronderzoek. Dit onderzoek voldeed aan de eisen die eerder opgesteld zijn wat doelgroep van het literatuuronderzoek betreft. Echter bleek dit onderzoek een casestudie te zijn, waardoor de informatie niet generaliseerbaar is. Een ander artikel dat bruikbaar bevonden werd voor deze literatuurstudie is het onderzoek van Eilers (1975). Ondanks dat het artikel van Eilers (1975) verouderd is, biedt dit artikel toch een goede onderbouwing voor het gebruik van grammaticaal correcte taal en een goede onderbouwing

van de argumenten die gebruikt worden in bovenstaande artikelen voor het gebruik van grammaticaal correcte taal.

Het laatste artikel dat gebruikt werd, betrof het onderzoek van Duchan & Erickson (1976). De opgestelde doelgroep van deze literatuurstudie betrof zowel jonge kinderen met een normale taalverwerving als kinderen met een taalontwikkelingsstoornis. Binnen het artikel van Duchan & Erickson (1976) werd er ingegaan op de jonge kinderen met een taalontwikkelingsstoornis en een ontwikkelingsachterstand. Hierdoor voldeed dit artikel niet volledig aan de opgestelde eisen van de doelgroep, omdat er nu geen vergelijking gemaakt kon worden met jonge kinderen die een normale taalverwerving doorlopen hebben. Daarnaast is dit artikel niet meer up to date, waardoor het artikel minder bruikbaar bevonden werd.

5.1.2. Interpretatie resultaten veldonderzoek

In deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van de bruikbaarheid van de resultaten van het veldonderzoek en wordt er een korte beschrijving gegeven van de meest opvallende resultaten. In totaal werden 721 logopedisten in het werkveld benaderd. Uiteindelijk werd de vragenlijst 103 keer ingevuld, door logopedisten in verschillende provincies. De provincies Friesland, Groningen en Noord-Brabant hebben het hoogste responspercentage. De spreiding van de logopedisten over de overige provincies is vrijwel gelijkmatig. Het responspercentage ligt per provincie tussen de 8% en 14%. De responspercentages van de ondervraagde logopedisten kwamen echter niet overeen met de geografische indeling van Nederland. Zo kwamen er veel meer reacties uit de provincie Noord-Brabant dan uit de provincie Gelderland, terwijl de bevolkingsgrootte van Gelderland groter is dan van Noord-Brabant (Staatscourant 2011). Er is een groei te zien in het gebruik van grammaticaal correcte taal door de jaren heen, waarbij logopedisten die recent afgestudeerd zijn vaker gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Er is geen opvallendheid te zien in het gebruik van telegramstijl door de logopedisten in de verschillende provincies.

Bij de resultaten van de docenten is te zien dat de docenten die op de opleiding geleerd hebben telegramstijl te gebruiken, dit niet meer als theorie aanbieden aan hun studenten.

5.1.3. Overeenkomsten resultaten literatuurstudie en veldonderzoek

In deze paragraaf worden overeenkomsten beschreven tussen de resultaten van het literatuuronderzoek en het veldonderzoek. Wanneer de resultaten van de literatuurstudie en het veldonderzoek vergeleken worden, komt naar voren dat in de literatuur voorkeur gegeven

wordt aan het gebruik van grammaticaal correcte taal, terwijl uit het veldonderzoek blijkt dat logopedisten meer gebruik maken van de VAT principes bij het spreken met jonge kinderen. Echter is het niet duidelijk of de logopedisten bij het beantwoorden van deze vraag uitgaan van de VAT-principes van voor 2008 of de VAT-principes van na 2008. Hierdoor is er geen duidelijkheid of de logopedisten slechts enkele woorden toevoegen aan de uiting van het kind, waardoor de toegevoegde uiting grammaticaal incorrect kan zijn of dat de taal van de kinderen op een grammaticaal correcte wijze uitgebreid wordt. Uit zowel de literatuurstudie als het veldonderzoek komt naar voren dat men gebruik maakt van telegramstijl, wanneer het doel van de therapie het imiteren van woorden en zinnen is, die aangeboden worden door de logopedist (Fey, 2008). Doordat de logopedist slechts één of twee woordzinnen aanbiedt, is het voor het kind gemakkelijker de doelwoorden te onthouden en te imiteren. Ook blijkt het voor kinderen gemakkelijker inhoudswoorden uit een uiting van de volwassenen over te nemen, omdat er minder afleidende grammaticale structuren in de korte uitingen zitten (Eilers, 1975, Fey, 2008, van Kleeck, 2010). Verder blijkt dat telegramstijl ook gebruikt wordt wanneer men de woordenschat van het kind wil uitbreiden. Dit wordt benoemd door zowel de logopedisten en docenten als in het artikel van van Kleeck (2010). Logopedisten en docenten geven aan gebruik te maken van telegramstijl, zodat zij hun taalniveau aan kunnen passen aan het taalniveau van het kind. Echter wordt in de literatuur beschreven dat dit argument niet meer upto date is (Fey, 2008).

Grammaticaal correcte taal wordt gebruikt door logopedisten en docenten, zodat kinderen gemakkelijker woord- en zinsstructuren kunnen aanleren. Uit het artikel van Fey (2008) komt naar voren dat grammaticale structuren hulp bieden bij het begrijpen van uitingen gemaakt door volwassenen. Kinderen nemen grammaticale cues, die zij zelf nog niet kunnen produceren, op uit het taalaanbod van de volwassene (Fey, 2008). Uit het veldonderzoek blijkt dat zowel logopedisten als docenten gebruik maken van grammaticaal correcte taal, omdat ze willen aansluiten bij het taalbegrip van het kind en niet bij de taalproductie, aangezien het taalbegrip van kinderen groter is dan de taalproductie. Binnen de literatuur wordt aangegeven dat wanneer het taalbegrip groter is dan de taalproductie, het gebruik van telegramstijl een beperkende factor kan zijn binnen de verdere ontwikkeling van het taalbegrip (Fey, 2008). Dit komt overeen met de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen die door logopedisten wordt aangegeven. Logopedisten en docenten geven aan het goede voorbeeld te willen geven door gebruik te maken van grammaticaal correcte taal, zodat het kind ook tot correcte imitatie kan komen. In de literatuur

wordt beschreven dat er beter gebruik gemaakt kan worden van grammaticaal correcte taal dan van telegramstijl, wanneer het doel van de behandeling het uitbreiden van de uitingen van het kind is (van Kleeck, 2010). Dit is dus in overeenstemming met de mening van de logopedisten en docenten.

5.2. Conclusie

In deze paragraaf wordt op de vraag- en doelstellingen en op de hypothesen ingegaan. Er zal een antwoord gegeven worden op de eerder opgestelde PICO-vraag. Ook wordt er gekeken of de doelstellingen van dit onderzoek behaald zijn. Op basis van de doelstellingen zal er een eenduidig advies gegeven worden over het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen tot een kalenderleeftijd van 4;0 jaar. Als laatste wordt er gekeken welke hypothese weerlegd kan worden en welke hypothese aangenomen kan worden.

PICO-vraag:

Heeft het gebruik maken van telegramstijl of het gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar een positiever effect op de taalverwerving van het kind?

Uit de literatuurstudie komt een sterke voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal naar voren. Onderzoeken die gedaan zijn naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correct taal geven aan dat er niet genoeg bewijs is voor het positieve effect van het gebruik van telegramstijl bij het spreken met jonge kinderen. Er wordt zelfs twijfel uitgesproken over het langdurig effect van het gebruik van telegramstijl op de taalverwerving van het kind. Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar het effect van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Uit deze onderzoeken komt naar voren dat er een vooruitgang te zien is in het taalgebruik van kinderen.

Uit de resultaten van de vragenlijst komt naar voren dat logopedisten meer gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen en dat docenten dit in de afgelopen jaren meer aanbieden tijdens de lessen. Naast een groei in het gebruik van grammaticaal correcte taal komt uit de resultaten van de vragenlijst ook naar voren dat logopedisten de VAT-principes toepassen.

Doelstellingen:

Het hoofddoel van het onderzoek was het vormen van een eenduidig advies over het gebruik van telegramstijl of grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Aan de hand van alle gegevens uit de literatuurstudie en de resultaten van de vragenlijst komt naar voren dat het gebruik van grammaticaal correcte taal en het toepassen van de VAT-principes het meest geschikt is voor het spreken met jonge kinderen. Het gaat hierbij om de "VAT- principes" van na 2008, omdat hierbij de uiting van het kind wordt uitgebreid tot een grammaticaal correcte uiting. Uit de literatuurstudie blijkt ook dat het gebruik van grammaticaal correcte taal het grootste positieve effect heeft op de taalverwerving van het kind.

Ook was het achterhalen of het aanbieden van telegramstijl of het aanbieden van grammaticaal correcte taal beter is voor de taalverwerving van kinderen met logopedische stoornissen een doel.

Een van de onderzoeken van de literatuurstudie geeft aan dat het spreken in telegramstijl met jonge kinderen met een verstandelijke beperking geen positief effect laat zien op de taalverwerving (Duchan & Erickson, 1976). Bij overige artikelen die bekeken zijn bij de literatuurstudie, zijn er geen onderzoeken waarbij de doelgroep bestaat uit deelnemers met verschillende logopedische stoornissen. Hierdoor kan er geen uitspraak gedaan worden over de meest toegepaste vorm van taalaanbod bij diverse logopedische stoornissen.

Uit de vragenlijst kwam ook geen eenduidig antwoord naar voren van de logopedisten. De vraag werd meerdere malen foutief ingevuld, waardoor de resultaten niet geïnterpreteerd konden worden. Aan deze doelstelling kan hierdoor niet voldaan worden en er kan geen eenduidig antwoord gegeven worden.

Daarnaast was het in kaart brengen van de werkwijze van logopedisten in verschillende logopedische werkvelden een doel.

De resultaten van de vragen uit de vragenlijst met betrekking tot deze doelstelling zijn weergegeven in een grafiek. Uit deze grafiek komt naar voren dat in de vrijgevestigde praktijk over het algemeen de VAT-principes worden toegepast tijdens het spreken met jonge kinderen. Binnen de diagnose- en behandelgroepen wordt gebruik gemaakt van zowel grammaticaal correcte taal als van de VAT-principes. Binnen audiologische centra wordt

voornamelijk gebruik gemaakt van grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Een klein gedeelte van de logopedisten maakt gebruik van de VAT-principes. Zoals eerder benoemd is het hierbij niet duidelijk of zij gebruik maken van telegramstijl of grammaticaal correcte zinnen, wanneer zij de VAT-principes toepassen.

Verder is het in kaart brengen van de visie van de docenten aan de opleiding logopedie op het gebruik van verschillende vormen van taalaanbod bij het spreken met jonge kinderen een doel.

Uit de resultaten, met betrekking tot deze doelstelling, blijkt dat het merendeel van de docenten hun studenten leert om gebruik te maken van de VAT-principes. Een kleiner deel van de docenten dat lesgeeft, op de verschillende onderwijsinstellingen, leert de studenten gebruik te maken van grammaticaal correcte taal. Echter heeft een groot percentage docenten vroeger geleerd om grammaticaal correcte taal te gebruiken, terwijl het grootste aandeel docenten van tegenwoordig hun studenten aanleert om de VAT-principes toe te passen. Hieruit blijkt dat docenten, hun studenten een andere vorm van taalaanbod leren te gebruiken, dan de vorm van taalaanbod welke zij vroeger zelf geleerd hebben te gebruiken.

Hypothese:

H1²: Het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar laat minder positief effect zien op de taalverwerving van deze kinderen, dan het gebruik van grammaticaal correcte input. (TS < GS)

Bovenstaande hypothese wordt aangenomen, omdat zowel uit de literatuurstudie als het veldonderzoek is gebleken dat grammaticaal correcte taal een positieve invloed heeft op de taalverwerving. Ook maken logopedisten, die de afgelopen jaren afgestudeerd zijn meer gebruik van grammaticaal correcte taal. Verder leren docenten op verschillende hogescholen hun studenten gebruik te maken van grammaticaal correcte taal tijdens het spreken met jonge kinderen. De overige hypothesen hebben betrekking op het effect van het gebruik van telegramstijl op de taalverwerving van het kind, waardoor deze aan het eind van de studie verworpen kunnen worden.

5.3. Discussie

In deze paragraaf worden de aspecten benoemd die tijdens de literatuurstudie en het veldonderzoek anders zijn gelopen dan van te voren gedacht. Deze aspecten beïnvloeden de

objectiviteit en betrouwbaarheid van deze studies. Expliciet worden theoretische en methodologische kanttekeningen nader uitgelegd.

5.3.1. Theoretische aspecten

Bij de literatuurstudie werden de gegevens van artikelen uit de jaren 1976 tot 2010 beschreven. De spreiding qua publicatiedatum van de artikelen is hierdoor erg groot. De oudste artikelen zijn meer dan 40 jaar oud en daardoor minder betrouwbaar. Tijdens het zoeken naar artikelen werd echter duidelijk dat ook in oudere onderzoeken, belangrijke resultaten te vinden zijn waarnaar de hedendaagse artikelen nog verwijzen en gebruik van maken. Vanwege het groot belang werden ook deze artikelen in de literatuurstudie opgenomen. Door het grote belang van deze artikelen, kwam ook veel informatie overeen in de diverse gebruikte artikelen. Vaak werd er in de artikelen verwezen naar een ander artikel, dat ook gebruikt werd binnen de literatuurstudie. Aangezien een aantal artikelen meer dan 30 jaar geleden gepubliceerd zijn, kan aangegeven worden dat er al langer een discussie gaande is over welke vorm van taalaanbod beter is voor de taalverwerving van kinderen. Men is al meer dan 40 jaar bezig met onderzoek, waarbij men op zoek is naar de beste taalvorm die toegepast kan worden bij het spreken met jonge kinderen. Helaas is er tot op heden nog geen eenduidig antwoord op deze vraag wat de logopedische- en wetenschappelijke relevantie van deze thesis onderbouwd.

De beschreven onderzoeksgroep voor de literatuurstudie bestond uit kinderen met een kalenderleeftijd tot 4;0 jaar oud. De onderzoeksgroepen die beschreven zijn binnen de literatuur bestaan echter allemaal uit Engelstalige kinderen. Deze onderzoeksgroepen vallen dus wel binnen de criteria voor de literatuurstudie, maar doordat alleen Engelstalige kinderen worden betrokken, wordt de doelgroep van de literatuurstudie vanzelf beperkt tot Engelstalige kinderen.

Doordat bij bijna alle, voor de literatuurstudie gebruikte onderzoeken, al aangegeven werd dat de onderzoeksgroep te klein was om de gegevens te generaliseren, is er een samenvatting gemaakt van de diverse onderzoeksgroepen. Echter zijn deze gegevens, door de kleine en diverse onderzoeksgroepen, ook niet generaliseerbaar.

Tot slot werd in veel gebruikte artikelen aangegeven dat het van belang is dat er nog meer onderzoek gedaan wordt naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal bij het spreken met jonge kinderen. Dit getuigt van een gebrek aan wetenschappelijk relevante literatuur over dit onderwerp.

5.3.2. *Methodologische aspecten*

Gedurende het uitwerken van de studie werden kanttekeningen met betrekking tot de methodologie zichtbaar.

Ten eerste moet opgemerkt worden dat het aantal deelnemers dat de vragenlijst heeft ingevuld, voornamelijk bij de docenten, erg laag was. Doordat de onderzoeksgroep erg klein is, geeft het gebruik van percentages soms een vertekend beeld van de werkelijkheid. Voornamelijk bij de vergelijkingen van diverse vragen komt dit fenomeen naar voren. Bovendien bleek na het bekijken van de eerste paar ingevulde lijsten dat logopedisten aangaven zich eerder aan te passen aan het kind dan gebruik te maken van telegramstijl of grammaticaal correcte taal. Gezien de grote aantallen logopedisten en docenten die dit invulden, is er om het invulgemak te vergroten een extra keuzeoptie toegevoegd, namelijk de optie "aanpassen" aan het kind. Echter bleek dat logopedisten en docenten die voor deze optie kozen, niet aangaven of ze hier gebruik maken van de VAT-principes van voor 2008 of van na 2008.

Tenslotte is gebleken dat de vraag over het toepassen van grammaticaal correcte taal en/of telegramstijl bij bepaalde stoornissen anders is geïnterpreteerd door de deelnemers dan dat de intentie was. De intentie van deze vraag was het aangeven bij welke stoornis gebruik wordt gemaakt van telegramstijl en bij welke stoornis de deelnemers grammaticaal correcte taal toepassen. Echter heeft een groot aantal deelnemers aangegeven zich aan het taalniveau van het kind aan te passen. Daarnaast zijn er veel deelnemers die deze vraag op een dergelijke manier ingevuld hebben dater groepen kinderen met een bepaalde stoornis ontstonden die zogenaamd niet aan de hand van telegramstijl en niet aan de hand van grammaticaal correcte taal behandeld zouden worden. Hierdoor werd het onmogelijk om de resultaten van deze vraag mee te nemen in de beschrijving van de resultaten. Hieruit blijkt dat de manier van vraagstelling van groot belang is bij het verkrijgen van correcte informatie. Men kan een incorrecte vraag snel fout interpreteren, waarbij de resultaten onbruikbaar worden.

5.4. **Aanbevelingen**

Naar aanleiding van het onderzoek worden enkele aanbevelingen en suggesties voor vervolgstudies opgesteld. Zoals eerder vermeld, bleek uit de literatuurstudie dat er vraag bestaat naar meer en omvangrijkere onderzoeken met betrekking tot het toepassen van grammaticaal correcte taal en/of telegramstijl bij het spreken met jonge kinderen. Bij vervolgonderzoeken is het van groot belang dat de onderzoeksgroep groter is, waardoor de

resultaten generaliseerbaar zijn. Bovendien zijn de onderzoeken die tot nu toe zijn gepubliceerd allemaal uitgevoerd bij een Engelstalige doelgroep. Vervolgstudies kunnen de doelgroepen waarbij onderzoek wordt gedaan uitbreiden.

Aangezien het tegenwoordig van groot belang is dat kinderen op de juiste manier de meest effectieve behandeling krijgen, kan er naar aanleiding van het onderzoek verder onderzoek gedaan worden naar hoe men met kinderen spreekt. Bijvoorbeeld hoe leraren dit aanpakken op basisscholen of ouders in de thuissituatie.

Ook kan er verder onderzoek gedaan worden naar de verschillende taalproblemen en welke manier van taalaanbod het meest geschikt is bij verschillende leeftijden.

Naar aanleiding van de resultaten van de vragenlijst kan aangegeven worden dat er nog verder onderzoek gedaan kan worden naar de diverse logopedische stoornissen en het toepassen van telegramstijl en grammaticaal correcte taal. Er is nog geen duidelijk antwoord naar voren gekomen wat de meest gebruikte taalvorm is bij kinderen met diverse logopedische stoornissen.

6. Literatuur

Artikelen:

Bedore, L., & Leonard, L. (1995). *Prosodic and syntactic bootstrapping and their clinical applications: A tutorial. American Journal of Speech-Language Pathology, Vol. 4*, pp 66-72

Behrend, D. A., Harris, L.L., & Cartwright, K. B. (1995). *Morphological cues to verb meaning: Verb endings and the initial mapping of verb meanings. Journal of Child Language, Vol. 22*, pp 89-106

Beverly, B. & Swanson, L.(2005) *Sensitivity to verbphrase grammaticality by children with specific language impairment. Perceptual and Motor Skills*,

Blasdel, R. & Jensen, P. (1970) *Stress and word position as determinants of imitation in first language learnerd. Journal of Speech and Hearing Research, Vol. 13*, pp 193-202

Bloom, L. (1970) *Language Development: From and Function in Emerging Grammars. Cambridge University Press*

Bloom, L. (1973) *One word at a time: The use of single-word utterances before syntax. The Hague: Mouton.*

Bolinger, D. (1958). *A theory of pitch accent in English. Vol. 14*, pp 109-149

Bowerman, M. (1973) *Early Syntactic Development. London: Cambridge University Press*

Brown, R. (1973). *A first language, the early stages. Cambridge. MA: Harvard University Press*

Buckley, SJ. (1993) *Language development in children with Down syndrome - Reasons for optimism. Down Syndrome Research and Practice.*

- Bush, A., and Eldraege, D. (1966) *Duration of insensity of vocalic elements as physical correlates of acoustic stress. Percept. Mot. Skills, Vol. 23*, pp 801-806
- Camarata, S. M., Nelson, K. E. and Camarata, M. N. (1994). *Comparison of conversational-recasting and imitative procedures for training grammatical structures in children with specific language impairment. Journal of Speech and Hearing Research, Vol. 37*
- Duchan, J. & Erickson, J. (1976) *Normal and retarded children's understanding of semantic relations in different verbal contexts. Journal of Speech and Hearing Research. Vol. 19*
- Eilers, R. (1975) *Suprasegmental and grammatical control over telegraphic speech in young children. Journal of Psycholinguistic Research, Vol. 4, Issue 3*, pp 227-239
- Ervin-Tripp, S. (1973) *Some strategies for the first two years. Cognitive Development and the Acquisition of Language. New York academic*
- Fernald, A. (1989). *A cross-language study of prosodic modifications in mothers' and fathers' speech to preverbal infants. Journal of Child Language , 477-501*
- Fey, M. (2008) *The (mis-)use of telegraphic input in child language intervention. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiologia*
- Fey, M., Long, S. H., & Finestack, L. H. (2003). *Ten principles of grammar facilitation for children with specific language impairments. American Journal of Speech Language Pathology 12*
- Fey, M., Cleave, P., Long, S & Hughes, D. (1993) *Two approaches to the facilitation of grammar in children with language impairment: an experimental evaluation. Journal of Speech and Hearing Research, Vol. 36*, pp 141-157
- Freedle, R., Keeney, T., and Smith, N. (1970). *Effect of phrase structure, mean depth and grammaticality of children's imitation of sentences. J. Verb. Learn. Verb. Behav. Vol. 9*, pp 149-154

Fry, D. (1955). *Duration and intensity as physical correlates of linguistic stress*. *J. Speech Hearing Res.* Vol. 35, pp 765-769

Gijzen, W. (2009) *Handelingsgericht Integraal Indiceren*. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48

Green JR, N. I. (2010). *Lip movement exaggerations during infant-directed speech*. *Journal of Speech, Language and Hearing Research* , 1529-1542.

Hancock, T. & Kaiser, A. (2006). *Enhanced Milieu Teaching*. In R. McCauley & M. Fey (Eds.), *Treatment of Language Disorders in Children*.

Höhle, B. & Weissenborn, J. (2003) *German learning infants' ability to detect unstressed closed-class elements in continuous speech*. *Developmental Science*, Vol. 6, pp 122–127

Jones, J. (1978) *The responses of severely retarded children to telegraphic and well-formed commands differing only by the presence of an article*. Unpublished Dissertation, University of Pittsburgh, Pittsburgh, PA.

Kleeck, van A. (2010) *Should we use telegraphic or grammatical input in the early stages of development with children who have language impairments?* *American journal of speech-language pathology* Vol. 19, 3-21.

Kleeck, van A., Schwarz, A. L., Fey, M., Miller, J., Kaiser, A. & Weitzman, E. (2007). *Using telegraphic speech in language therapy: Views from the experts*. Paper presented at the annual convention of the American Speech-Language-Hearing Association, Boston

Kuhl, P. K. (2000). *A new view of language acquisition*. *Auditory Neuroscience: Development, Transduction and Integration* (pp. 11850-11857). Arnold and Mabel Beckman Center in Irvine, CA: PNAS.

Larson, V. (1974) *Comprehension of telegraphic and expanded utterances by mentally retarded and normal children*. Unpublished Doctoral dissertation, University of Wisconsin, Madison, WI.

Lee, L. (1969) *Northwestern Syntax Screening Test*. Evanston 3, Northwestern University Press

Leonard, L., Camarata, S., Brown, B. & Camarata, M. (2004) *Tense and Agreement in the Speech of Children With Specific Language Impairment: Patterns of Generalization Through Intervention*. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, Vol. 47, pp 1363-1379

Loeb, D. F., & Armstrong, N. (2001). *Case studies on the efficacy of expansions and subject-verb-object models in early language intervention*. *Child Language Teaching and Therapy*, 17(1), 35-53.

McNamara, M., Carter, A., McIntosh, B. & Gerken, L. (1998) *Sensitivity to grammatical morphemes in children with specific language impairment*. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* Vol. 41, pp 1147-1157

Miller, J. (1999) *Profiles of language development in children with Down syndrome*. In J. F. Miller, M. Leddy and L. A. Leavitt (Eds.), *Improving the communication of people with Down syndrome*. pp. 11-39.

Miller, J. & Yoder, D. (1972) *A syntax teaching program*. In J. E. McLean, D. E. Yoder and R. L. Schiefelbusch (Eds.), *Language intervention with the retarded: Developing strategies*, pp 191-212

Meijer, W. (2005) *Consultatieve leerlingbegeleiding, van theorie naar praktijk*. Amersfoort: CPS.

Nelson, K., Camarata, S., Welsh, J., Butkovsky, L. & Camarata, M. (1996) *Effects of imitative and conversational recasting treatment on the acquisition of grammar in children with*

specific language impairment and younger language-normal children. Journal of Speech and Hearing Research, Vol. 39, pp 850-859

NIP/NVO-werkgroep LGF (2005). Niet de procedure maar het kind centraal. Amsterdam: NIP; Utrecht: NVO.

Pameijer, N. (2008). Handelingsgericht classificeren in het onderwijs. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 47, 100-116.

Petretic, P. & Tweney, R. (1977) *Does comprehension precede production? The development of children's responses to telegraphic sentences of varying grammatical adequacy. Journal of Child Language, Vol. 4, Issue 2, pp 201-209*

Scholes, R. (1969). *The role of grammaticality in the imitation of word strings by children and adults. J. Verb. Learn. Verb. Behav. Vol. 8, pp 225-228*

Shipley, E., Smith, C. & Gleitman, L. (1969) *A study in the acquisition of language: free responses to commands. Language, Vol. 45, pp 322-342*

Slobin, D. (1970) *Universals of grammatical development in children. Advances in Psycholinguistics. New York; American Elsevier*

Song J.Y., D. K. (2010). *Effects of the acoustic properties on infant-directed speech on infant word recognition. Journal of Acoustical Society of America, 389-400.*

Theakston, A., Lieven, E. & Tomasello, M. (2003) *The Role of the Input in the Acquisition of Third Person Singular Verbs in English. Journal of Speech, Language, and Hearing Research, Vol. 46, pp 863-877*

Weppelman T.L. (2003). *Children's use of prosodic characteristics of infantdirected speech. Language and Communication , 63-80*

Willer, B. (1974) Reduced versus nonreduced models in language training of MR children. *Journal of Communication Disorders*, Vol. 7, pp 343-355

Boeken:

Baarda, B., De Goede, M., & Kalmijn, M. (2010). *Basisboek enquêteren- Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en het afnemen van enquêtes* (derde ed.). Groningen: Noordhoff.

Beer, de J. & Kalf, H. (2004) *Evidence-based logopedie*. Bohn Stafleu Van Loghum. pp 15

Brown R & Fraser C. (1963) *The acquisition of syntax*. (Cofer C N & Musgrave B S, eds.) Verbal behavior and learning: problems and processes. New York: McGraw-Hill, pp 158-97

Corthals, P. (2008). *Fonetiek en Psycholinguïstiek*. Universiteit Gent: Acco.

Dungen, van den L. (2007) *Taaltherapie voor kinderen met taalverwervingsstoornissen*. Bussum: Uitgeverij Coutinho

Goorhuis, S. & Schaerlaekens, A. (2005). *Handboek taalverwerving, taalpathologie en taaltherapie bij Nederlandssprekende kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.

Golinkoff, R. M., Hirsh-Pasek, K., & Schweisguth, M. A. (2001). *A reappraisal of young children's knowledge of grammatical morphemes*. In J. Weissenborn & B. Höhle (Eds.). *Approaches to bootstrapping: Phonological, syntactic and neurophysiological aspects of early language acquisition* (pp. 176-188). Amsterdam-Philadelphia: John Benjamin

Manolson, A (1992) *It takes two to talk*. Toronto, Canada: Hanen Center

Schaerlaekens, A. (2008) *De taalverwerving van het kind*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff Winterkamp, J et al. (2003)

Waes, van C. & Orroi, G. (1999) *Relationele vorming in de basisschool*.
Antwerpen/Apeldoorn: Garant

Overige bronnen:

Stephan, T. (2009) *The Debate on Telegraphic Speech: Should We or Shouldn't We?* The
Hanan Centre, Toronto, Canada

Hoensbroeck Audiologisch Centrum (2012, augustus) *Diagnose- en
behandelgroepen*. [Online]. Available: [http://www.adelante-
zorggroep.nl/default.asp?id=643&parent=
205&template=algemeen.htm&sitecat=1](http://www.adelante-zorggroep.nl/default.asp?id=643&parent=205&template=algemeen.htm&sitecat=1)

Kentalis (2013) Kentalis, Taaltrein, Groningen. [Online]. Available:
<http://www.kentalis.nl/Over-Kentalis/locaties/Kentalis,-Taaltrein,-Groningen>

J. De Vis ; L. Depeste (2010) *Deprosodische aspecten van kindgerichte spraak: een
onderzoek naar man-vrouwverschillen bij Vlaamssprekenden*. Universiteit Gent, Departement
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen.

Staatscourant (2011) *Bevolkingscijfers per provincie op 1 januari 2011*. Nr. 3346 [Online].
Available: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2011-3346.html>

Gerrits, Ellen (2006, april) *Hoe gaat de allereerste taalverwerving in zijn werk?* [Online].
Available: <http://www.ouders.nl/taal/ltk0314.htm>

7. Bijlagen

Bijlage 1

		Chinahl	Cochrane Library	Google	Google Scholar	Pubmed	Sage Journals	Science Direct	Springer Link
Patient (NL)	<i>Kinderen (P1)</i>	n.v.t	n.v.t	109000000	308000	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>4 jaar (P2)</i>	n.v.t	n.v.t	159000000	74000	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>Vier jaar (P3)</i>	n.v.t	n.v.t	40500000	81600	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>Leeftijd 4 (P4)</i>	n.v.t	n.v.t	31100000	34800	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Intervention (NL)	<i>Telegramstijl (I1)</i>	n.v.t	n.v.t	25100	312	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>Telegramspraak (I2)</i>	n.v.t	n.v.t	44	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>Ongrammaticale input (I3)</i>	n.v.t	n.v.t	1150	72	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Comparison (NL)	<i>Grammaticale input (C1)</i>	n.v.t	n.v.t	1810000	8110	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>Grammaticaal correcte taal(C2)</i>	n.v.t	n.v.t	163000	5760	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Patient (EN)	<i>Children (P5)</i>	115365	1224	535000000	3190000	1771280	323728 ³	1288621 ⁴	608205
	<i>4 years (P6)</i>	7370	864	5970000000	4440000	602634	501976	4141781	2070802 ⁵
	<i>Four years (P7)</i>	3230	581	1390000000	4360000	166151	348962	4141781 ⁴	1150406
	<i>Age 4 (P8)</i>	3656	688	2270000000	4360000	627633	344626	2617197	1408031 ⁵
Intervention (EN)	<i>Telegraphic input (I4)</i>	1 ¹	0	10900000 ⁴	25100 ⁴	2 ²	90	580 ⁴	469
	<i>Telegraphic Speech (I5)</i>	4	0	1600000	25600 ⁵	20 ²	274	804 ⁴	513 ⁵
	<i>Ungrammatical phrases (I6)</i>	0	1	365000	38200	8	6	2063 ⁴	2474
Comparison (EN)	<i>Grammatical input (C3)</i>	9	5	4090000 ¹	161000	119	2304 ³	9032 ⁴	9955
	<i>Grammatical language(C4)</i>	90	7646	17900000	441000	1855	26	22998	22813

¹ Kleeck, van A. (2010) *Should we use telegraphic or grammatical input in the early stages of development with children who have language impairments? American journal of speech-language pathology* Vol. 19, 3-21.

² Duchan, J. & Erickson, J. (1976) *Normal and retarded children's understanding of semantic relations in different verbal contexts. Journal of Speech and Hearing Research. Vol. 19*

³ Loeb, D. F., & Armstrong, N. (2001). *Case studies on the efficacy of expansions and subject-verb-object models in early language intervention. Child Language Teaching and Therapy, 17(1), 35-53*

⁴Fey, M. (2008) *The (mis-)use of telegraphic input in child language intervention. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiologia*

⁵Eilers, R. (1975) Suprasegmental and grammatical control over telegraphic speech in young children. *Journal of Psycholinguistic Research*, Vol. 4, Issue 3, pp 227-239

		Chinahl	Cochrane Library	Google	Google Scholar	Pubmed	Sage Journals	Science Direct	Springer Link
P + I	<i>P1 + I1</i>	n.v.t	n.v.t	29300	171	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P1 + I2</i>	n.v.t	n.v.t	33	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P1 + I3</i>	n.v.t	n.v.t	1020	58	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P2 + I1</i>	n.v.t	n.v.t	52800	258	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P2 + I2</i>	n.v.t	n.v.t	29	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P2 + I3</i>	n.v.t	n.v.t	1110	59	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P3 + I1</i>	n.v.t	n.v.t	52100	267	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P3 + I2</i>	n.v.t	n.v.t	39	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P3 + I3</i>	n.v.t	n.v.t	1120	59	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P4 + I1</i>	n.v.t	n.v.t	7770	59	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P4 + I2</i>	n.v.t	n.v.t	24	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P4 + I3</i>	n.v.t	n.v.t	804	39	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P5 + I4</i>	1 ¹	0	6470000 ⁴	17900	1 ²	3	272	178
	<i>P5 + I5</i>	1	0	1050000	22700	7	24	516	297 ⁵
	<i>P5 + I6</i>	0	0	650000	22700	2	3	1213	1296
	<i>P6 + I4</i>	0	0	7810000 ⁴	21100	0	0	443	348
	<i>P6 + I5</i>	0	0	6320000	28200	2	4	674	405 ⁵
	<i>P6 + I6</i>	0	0	1040000	25600	0	0	1299	1280
	<i>P7 + I4</i>	0	0	87500000 ⁴	20700	0	0	433 ⁴	270
	<i>P7 + I5</i>	0	0	3260000	27600	0	2	674 ⁴	312 ⁵
	<i>P7 + I6</i>	0	0	191000	24400	0	0	1288 ⁴	884
	<i>P8 + I4</i>	0	0	239000 ⁴	19600	0	0	313 ⁴	240
	<i>P8 + I5</i>	2	0	32400	24200	2	5	541 ⁴	326 ⁵
	<i>P8 + I6</i>	0	0	32600	18500	0	0	874 ⁴	667
P + C	<i>P1 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	5320000	643	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P2 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	1490000	845	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P3 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	184000	848	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P4 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	56400	491	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P1 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	893000	4240	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P2 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	1660000	4280	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P3 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	1720000	4340	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P4 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	253000	2500	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>P5 + C3</i>	7 ¹	4	10800000 ¹	11500	70 ²	5	459 ⁴	3751
	<i>P6 + C3</i>	0	0	15000000	173000	5	3	6003	5184
	<i>P7 + C3</i>	0	0	3280000	146000	0	1	6003	3704
	<i>P8 + C3</i>	0	0	1330000	101000	11	1	4276	3173
	<i>P5 + C4</i>	56	17	7020000	215000	763	0	11286	9211
	<i>P6 + C4</i>	2	3	150000000	765000	73	0	14385	12252
	<i>P7 + C4</i>	1	1	11400000	685000	24	1	14385	8672
	<i>P8 + C4</i>	1	3	3810000	410000	114	2	10226	7920
I + C	<i>I1 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	275	27	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I2 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	6	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I3 + C1</i>	n.v.t	n.v.t	1070	67	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I1 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	1250	82	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I2 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	9	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I3 + C2</i>	n.v.t	n.v.t	719	56	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	<i>I4 + C3</i>	1 ¹	0	43900000	17900	1 ²	0	185 ⁴	133
	<i>I5 + C3</i>	0	0	549000 ¹	3250	0	0	173 ⁴	119
	<i>I6 + C3</i>	0	0	227000	18100	0	0	877 ⁴	919
	<i>I4 + C4</i>	1 ¹	0	41000000 ^{1 4}	7450	1 ¹	0	185 ⁴	132
	<i>I5 + C4</i>	1	0	2480000 ¹	10300	8	0	350 ⁴	194 ⁴
	<i>I6 + C4</i>	0	1	253000	34900	7	0	1845	2124

P + I + C	$P1 + I1 + C1$	n.v.t	n.v.t	232	19	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P1 + I2 + C1$	n.v.t	n.v.t	6	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P1 + I3 + C1$	n.v.t	n.v.t	959	53	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I1 + C1$	n.v.t	n.v.t	248	24	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I2 + C1$	n.v.t	n.v.t	5	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I3 + C1$	n.v.t	n.v.t	994	55	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I1 + C1$	n.v.t	n.v.t	266	24	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I2 + C1$	n.v.t	n.v.t	5	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I3 + C1$	n.v.t	n.v.t	1010	55	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I1 + C1$	n.v.t	n.v.t	175	16	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I2 + C1$	n.v.t	n.v.t	5	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I3 + C1$	n.v.t	n.v.t	783	37	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P1 + I1 + C2$	n.v.t	n.v.t	822	64	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P1 + I2 + C2$	n.v.t	n.v.t	8	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P1 + I3 + C2$	n.v.t	n.v.t	675	46	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I1 + C2$	n.v.t	n.v.t	1040	78	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I2 + C2$	n.v.t	n.v.t	8	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P2 + I3 + C2$	n.v.t	n.v.t	693	47	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I1 + C2$	n.v.t	n.v.t	1090	78	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I2 + C2$	n.v.t	n.v.t	8	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P3 + I3 + C2$	n.v.t	n.v.t	708	47	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I1 + C2$	n.v.t	n.v.t	558	45	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I2 + C2$	n.v.t	n.v.t	8	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P4 + I3 + C2$	n.v.t	n.v.t	533	30	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
	$P5 + I4 + C3$	1 ¹	0	1600000	17400	1 ²	0	127 ⁴	86
	$P5 + I5 + C3$	0	0	502000 ¹	2430	0	0	123 ⁴	81
	$P5 + I6 + C3$	0	0	149000 ⁴	12600	0	0	579 ⁴	512
	$P6 + I4 + C3$	0	0	40700000 ^{1 4}	17500	0	0	161 ⁴	106
	$P6 + I5 + C3$	0	0	30600 ¹	2820	0	0	153 ⁴	100
	$P6 + I6 + C3$	0	0	207000	13300	0	0	604 ⁴	513
	$P7 + I4 + C3$	0	0	26900000 ^{1 4}	17600	0	0	161 ⁴	83
	$P7 + I5 + C3$	0	0	281000 ¹	282	0	0	153 ⁴	78
	$P7 + I6 + C3$	0	0	45400	13300	0	0	604 ⁴	372
	$P8 + I4 + C3$	0	0	975000 ^{1 4}	17500	0	0	115 ⁴	81
	$P8 + I5 + C3$	0	0	11300	2370	0	0	111 ⁴	77
	$P8 + I6 + C3$	0	0	12400	9010	0	0	449 ⁴	301
	$P5 + I4 + C4$	1 ¹	0	37200000 ^{1 4}	16900	1 ¹	0	127 ⁴	86
	$P5 + I5 + C4$	0	0	182000	9560	2	0	240 ⁴	138 ⁵
	$P5 + I6 + C4$	0	0	383000	21800	2	0	1122	1164
	$P6 + I4 + C4$	0	0	39200000 ^{1 4}	17500	0	0	161 ⁴	106
	$P6 + I5 + C4$	0	0	2380000	11600	2	0	292 ⁴	159 ⁵
	$P6 + I6 + C4$	0	0	772000	23900	0	0	1177	1103
	$P7 + I4 + C4$	0	0	25200000 ^{1 4}	17800	0	0	161 ⁴	83
	$P7 + I5 + C4$	0	0	1390000	12400	0	0	292 ⁴	112 ⁵
	$P7 + I6 + C4$	0	0	150000	23300	0	0	1177	757
	$P8 + I4 + C4$	0	0	912000 ^{1 4}	17300	0	0	115 ⁴	81
	$P8 + I5 + C4$	0	0	15400	10200	2	0	246 ⁴	126 ⁵
	$P8 + I6 + C4$	0	0	27700	18700	0	0	803 ⁴	562

¹ Kleeck, van A. (2010) *Should we use telegraphic or grammatical input in the early stages of development with children who have language impairments? American journal of speech-language pathology* Vol. 19, 3-21.

² Duchan, J. & Erickson, J. (1976) *Normal and retarded children's understanding of semantic relations in different verbal contexts. Journal of Speech and Hearing Research.* Vol. 19

³ Loeb, D. F., & Armstrong, N. (2001). *Case studies on the efficacy of expansions and subject-verb-object models in early language intervention. Child Language Teaching and Therapy*, 17(1), 35-53

⁴ Fey, M. (2008) *The (mis-)use of telegraphic input in child language intervention. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiologia*

⁵ Eilers, R. (1975) *Suprasegmental and grammatical control over telegraphic speech in young children. Journal of Psycholinguistic Research*, Vol. 4, Issue 3, pp 227-239

Bijlage 2

Beste logopedist(e),

Wij zullen ons even aan u voorstellen: wij zijn twee 4^e jaars logopedie studenten aan de Zuyd Hogeschool te Heerlen. Op dit moment zijn wij bezig met het schrijven van ons thesisonderzoek.

Wij doen onderzoek naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal in de logopedische therapie. Hieronder vindt u de door ons opgestelde onderzoeksvraag:
Heeft het gebruik maken van telegramstijl of het gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar een positiever effect op de taalverwerving van het kind?

Voor ons onderzoek willen wij graag inventariseren waar logopedisten het meest gebruik van maken en waarom ze dit doen. Hierbij willen wij ook het verschil onderzoeken, tussen wat logopedisten een paar jaar geleden op de opleiding aangeboden gekregen hebben en wat er tegenwoordig aangeboden wordt.

Om dit onderzoek tot een succes te brengen, zijn wij op zoek naar een aantal logopedisten die geïnteresseerd zijn in het invullen van onze korte vragenlijst. Deze lijst bestaat uit 14 vragen, waarbij u verschillende stellingen aangeboden krijgt. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer 10 minuten in beslag nemen.

Wij hopen dat u ons wilt helpen bij het onderzoek naar communicatie met kinderen. Wanneer u geïnteresseerd bent, kunt u naar onderstaande link gaan, waarna u direct doorverwezen wordt naar de enquête.

Wanneer u onze vragenlijst wilt invullen, willen wij u vriendelijk verzoeken dit uiterlijk voor 1 maart te doen.

www.thesistools.com/web/?id=323281

Met vriendelijke groet,

Laura Bouwhuis en Nénée Theunissen
laura_bouwhuis@hotmail.com
0921955theunissen@zuyd.nl

Bijlage 3

Beste docent logopedie,

Wij zullen ons even aan u voorstellen: wij zijn twee 4e jaars Logopedie studenten aan de Zuyd Hogeschool te Heerlen. Op dit moment zijn wij bezig met het schrijven van ons thesisonderzoek.

Wij doen onderzoek naar het gebruik van telegramstijl en grammaticaal correcte taal in de logopedische therapie. Hieronder vindt u ons opgestelde onderzoeksvraag:

Heeft het gebruik maken van telegramstijl of het gebruik maken van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar een positiever effect op de taalverwerving van het kind?

Voor dit onderzoek willen wij graag inventariseren wat studenten logopedie op verschillende opleidingen door het hele land aangeboden krijgen qua leerstof over bovenstaande onderwerp, aangezien deze studenten de geleerde stof waarschijnlijk ook zo zullen toepassen in de praktijk. Verder willen wij een inventarisatie maken van wat de verschillende meningen zijn van docenten, op verschillende opleidingen.

Om dit onderzoek tot een succes te brengen zijn wij op zoek naar een aantal docenten van de opleiding logopedie die geïnteresseerd zijn in het invullen van onze korte vragenlijst. Om de resultaten zo betrouwbaar mogelijk te maken, vragen wij u vriendelijk geen onderling overleg te plegen m.b.t. de vragenlijst. De lijst bestaat uit 9 vragen, waarbij u verschillende stellingen aangeboden krijgt. Het invullen van de vragenlijst zal maximaal 10 minuten in beslag nemen.

Wij hopen dat u ons wilt helpen bij het onderzoek naar communicatie met kinderen. Wanneer u geïnteresseerd bent, kunt u op onderstaande link klikken, waarna u direct doorverwezen wordt naar de enquête.

Wanneer u onze vragenlijst wilt invullen, willen wij u vriendelijk verzoeken dit uiterlijk voor 1 maart te doen.

<http://www.thesistools.com/web/?id=317334>

Met vriendelijke groeten,

Laura Bouwhuis en Nénée Theunissen

laura_bouwhuis@hotmail.com

0921955theunissen@zuyd.nl

Bijlage 4

ThesisTools

Maak en verspreid gratis je online enquête op www.thesistools.com

Beste meneer/mevrouw,

wij stellen het op prijs dat u ervoor gekozen heeft om deel te nemen aan ons onderzoek.

Het invullen van de vragenlijst zal maximaal 10 minuten in beslag nemen. In de vragenlijst wordt er gesproken over telegramstijl en grammaticaal correcte taal.

Wanneer er binnen deze vragenlijst gesproken wordt over telegramstijl wordt er bedoeld dat de volwassene zijn taalgebruik aanpast aan het kind, op een dergelijke manier dat hij ook in een-, twee- of meer-woorzinnen gaat spreken en slechts gebruik maakt van inhoudswoorden bij het formuleren van de zinnen. Waardoor de zinnen grammaticaal incorrect en onvolledig zijn.

Hiervan volgt er voor de duidelijkheid een voorbeeld.

Telegramstijl: "Thee heet"

Grammaticaal correcte taal: "De thee is heet"

Start

1.

In welke provincie bent u werkzaam?

-- maak uw keuze --

2.

In welke logopedische werksetting bent u werkzaam?

- ☐ In een vrij gevestigde praktijk.
- ☐ In een diagnose-behandelgroep.
- ☐ In een ziekenhuis.
- ☐ In een audiologisch centrum.

3.

In welk jaar bent u afgestudeerd?

4.

Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

-- maak uw keuze --

5.

Hoelang bent u al werkzaam als logopedist(e)?

-- maak uw keuze --

6.

Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

- ☐ Eens
☐ Oneens
☐ Anders, namelijk

7.

Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om grammaticaal correcte taal met ze te spreken.

- ☐ Eens
☐ Oneens
☐ Anders, namelijk

8.

Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

- ☐ Eens, namelijk
☐ Oneens

9.

Kies de stelling die voor u van toepassing is.

- ☐ Ik maak gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder met de volgende vraag)
☐ Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder naar vraag 15.)
☐ Ik maak gebruik van zowel telegramstijl als van grammaticaal correcte taal, omdat ik mijn taalgebruik aanpas aan het taalniveau van het kind bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder met de volgende vraag)

10.

Ik maak gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat:

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ ik dit op de opleiding zo geleerd heb.
☐ ik ervaren heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
☐ ik in de literatuur gelezen heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
☐ kinderen van die leeftijd ook gebruik maken van telegramstijl.
☐ ik me aanpas aan het taalniveau van het kind.
☐ anders namelijk,

11.

Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van telegramstijl:
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ FIT
- ☐ TenT
- ☐ Transparant
- ☐ Geen van deze programma's
- ☐ Anders, namelijk

12.

Ik vind dat het spreken in telegramstijl ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;0 jaar met een normale ontwikkeling.

- ☐ eens
- ☐ oneens

13.

Ik maak gebruik van telegramstijl bij kinderen met de volgende stoornissen:
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Taalontwikkelings problemen
- ☐ SLI
- ☐ Gehoor problemen
- ☐ Syndroom van Down
- ☐ Beneden gemiddeld IQ
- ☐ Schisis
- ☐ Autisme
- ☐ Ik pas me aan aan het taalniveau van het kind
- ☐ Anders, namelijk

14.

Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

15.

Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat:
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ ik dit op de opleiding zo geleerd heb.
- ☐ ik ervaren heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
- ☐ ik in de literatuur gelezen heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
- ☐ kinderen dan beter ze woordsoorten van de zin kunnen onderscheiden.
- ☐ ik me aanpas aan het taalniveau van het kind.
- ☐ anders namelijk,

16.

Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van grammaticaal correcte taal:
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Transparant
- ☐ Geen programma's
- ☐ Anders, namelijk

17.

Ik vind dat het spreken in grammaticaal correcte taal ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;00 jaar met een normale ontwikkeling.

- ☐ eens
- ☐ oneens

18.

Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met de volgende stoornissen:
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Taalontwikkelings problemen
- ☐ SLI
- ☐ Gehoor problemen
- ☐ Syndroom van Down
- ☐ Beneden gemiddeld IQ
- ☐ Schisis
- ☐ Autisme
- ☐ Ik pas me aan aan het taalniveau van het kind.
- ☐ Anders, namelijk

19.

Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

Ingevulde gegevens versturen

Wij willen u vriendelijk bedanken voor het invullen van onze vragenlijst!

Mocht u nog vragen hebben, kunt u contact met ons opnemen via 0921955theunissen@zuyd.nl

Beste meneer/mevrouw,

wij stellen het op prijs dat u ervoor gekozen heeft om deel te nemen aan ons onderzoek.

Het invullen van de vragenlijst zal maximaal 10 minuten in beslag nemen. In de vragenlijst wordt er gesproken over telegramstijl en grammaticaal correcte taal.

Wanneer er binnen deze vragenlijst gesproken wordt over telegramstijl wordt er bedoeld dat de volwassene zijn taalgebruik aanpast aan het kind, op een dergelijke manier dat hij ook in een-, twee- of meer-woordzinnen gaat spreken en slechts gebruik maakt van inhoudswoorden bij het formuleren van de zinnen. Waardoor de zinnen grammaticaal incorrect en onvolledig zijn.

Hiervan volgt er voor de duidelijkheid een voorbeeld.

Telegramstijl: "Thee heet"

Grammaticaal correcte taal: "De thee is heet"

1. In welke provincie bent u werkzaam?

- 1 = Drenthe
- 2 = Flevoland
- 3 = Friesland
- 4 = Gelderland
- 5 = Groningen
- 6 = Limburg
- 7 = Noord-Brabant
- 8 = Noord-Holland
- 9 = Overijssel
- 10 = Utrecht
- 11 = Zeeland
- 12 = Zuid-Holland

2. In welke logopedische werksetting bent u werkzaam?

- 1 = In een vrij gevestigde praktijk.
- 2 = In een diagnose-behandelgroep.
- 3 = In een ziekenhuis.
- 4 = In een audiologisch centrum.

3. In welk jaar bent u afgestudeerd?

4. Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

- 1 = Windesheim Flevoland
- 2 = Fontys Paramedische Hogeschool
- 3 = Hanzehogeschool Groningen
- 4 = Hogeschool Zuyd
- 5 = Hogeschool Arnhem en Nijmegen HAN
- 6 = Hogeschool Rotterdam e.o.
- 7 = Hogeschool Utrecht

8 = Chr. Hogeschool Windesheim

5. Hoelang bent u al werkzaam als logopedist(e)?

1 = 1-2 jaar

2 = 2-5 jaar

3 = 5-10 jaar

4 = 10-15 jaar

5 = 15-20 jaar

6 = 20-25 jaar

7 = Langer dan 25 jaar

6. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

1 = Eens

2 = Oneens

3 = Anders, namelijk

7. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om grammaticaal correcte taal met ze te spreken.

1 = Eens

2 = Oneens

3 = Anders, namelijk

8. Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

1 = Eens, namelijk

2 = Oneens

9. Kies de stelling die voor u van toepassing is.

1 = Ik maak gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder met de volgende vraag)

2 = Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder naar vraag 15.)

3 = Ik maak gebruik van zowel telegramstijl als van grammaticaal correcte taal, omdat ik mijn taalgebruik aanpas aan het taalniveau van het kind bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar. (Ga verder met de volgende vraag)

10. Ik maak gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat:

1 = ik dit op de opleiding zo geleerd heb.

2 = ik ervaren heb dat dit beter is voor de taalverwerving.

3 = ik in de literatuur gelezen heb dat dit beter is voor de taalverwerving.

4 = kinderen van die leeftijd ook gebruik maken van telegramstijl.

5 = Anders namelijk,

11. Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van telegramstijl

- 1 = FIT
- 2 = TenT
- 4 = Transparant
- 3 = Anders, namelijk

12. Ik vind dat het spreken in telegramstijl ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;0 jaar met een normale ontwikkeling.

- 1 = Eens
- 2 = Oneens

13. Ik maak gebruik van telegramstijl bij kinderen met de volgende stoornissen:

- 1 = Taalontwikkelingsproblemen
- 2 = SLI
- 3 = Gehoor problemen
- 4 = Syndroom van Down
- 5 = Beneden gemiddeld IQ
- 6 = Schisis
- 7 = Autisme
- 8 = Ik pas me aan aan het taalniveau van het kind
- 9 = Anders, namelijk

14. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

15. Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar omdat:

- 1 = ik dit op de opleiding zo geleerd heb.
- 2 = ik ervaren heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
- 3 = ik in de literatuur gelezen heb dat dit beter is voor de taalverwerving.
- 4 = kinderen dan beter ze woordsoorten van de zin kunnen onderscheiden.
- 5 = anders namelijk,

16. Ik maak gebruik van de volgende therapieprogramma's waarbij er uitgegaan wordt van grammaticaal correcte taal:

- 1 = Transparant
- 2 = geen programma's
- 3 = anders, namelijk

17. Ik vind dat het spreken in grammaticaal correcte taal ook toegepast moet worden bij kinderen tot 4;00 jaar met een normale ontwikkeling.

- 1 = eens
- 2 = oneens

18. Ik maak gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met de volgende stoornissen:

1 = Taalontwikkelingsproblemen

2 = SLI

3 = Gehoor problemen

4 = Syndroom van Down

5 = Beneden gemiddeld IQ

6 = Schisis

7 = Autisme

8 = Ik pas me aan aan het taalniveau van het kind

9 = Anders, namelijk

19. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar?

Wij willen u vriendelijk bedanken voor het invullen van onze vragenlijst!

Mocht u nog vragen hebben, kunt u contact met ons opnemen via

0921955theunissen@zuyd.nl

Bijlage 5

ThesisTools

Maak en verspreid gratis je online enquête op www.thesistools.com

Beste meneer/mevrouw,

wij stellen het op prijs dat u ervoor gekozen heeft om deel te nemen aan ons onderzoek.

Het invullen van de vragenlijst zal maximaal 10 minuten in beslag nemen. In de vragenlijst wordt er gesproken over telegramstijl en grammaticaal correcte taal.

Wanneer er binnen deze vragenlijst gesproken wordt over telegramstijl wordt er bedoeld dat de volwassene zijn taalgebruik aanpast aan het kind, op een dergelijke manier dat hij ook in een-, twee- of meer-woordzinnen gaat spreken en slechts gebruik maakt van inhoudswoorden bij het formuleren van de zinnen. Waardoor de zinnen grammaticaal incorrect en onvolledig zijn.

Hiervan volgt er voor de duidelijkheid een voorbeeld.

Telegramstijl: "Thee heet"

Grammaticaal correcte taal: "De thee is heet"

Start

1.

Bij welke onderwijsinstelling bent u werkzaam?

-- maak uw keuze --

2.

In welk jaar bent u afgestudeerd?

3.

Hoelang bent u werkzaam als onderwijzer bij de opleiding logopedie?

4.

Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

-- maak uw keuze --

5.

Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

☐ Eens

☐ Oneens

☐ Anders, namelijk

6.

Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

- ☐ Eens, namelijk
- ☐ Oneens

7.

Kies de optie die voor u van toepassing is:

- ☐ Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar al dan niet met logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)
- ☐ Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen met logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)
- ☐ Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen zonder logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)
- ☐ Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het praten met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar al dan niet met logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)
- ☐ Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen met logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)
- ☐ Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen zonder logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)
- ☐ Ik leer studenten om hun taal aan te passen aan het taalniveau van het kind.

8.

Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van telegramstijl, aan bod komen tijdens mijn lessen.

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ FIT
- ☐ TenT
- ☐ geen van deze programma's
- ☐ anders, namelijk

9.

Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij het praten met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

10.

Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van grammaticaal correcte taal, aan bod komen tijdens mijn lessen.

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Transparant

☐ Geen van deze programma's

☐ Anders, namelijk

11.

Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het praten met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Ingevulde gegevens versturen

Wij willen u vriendelijk bedanken voor het invullen van onze vragenlijst!

Mocht u nog vragen hebben, kunt u contact met ons opnemen via 0921955theunissen@zuyd.nl

Beste meneer/mevrouw,

wij stellen het op prijs dat u ervoor gekozen heeft om deel te nemen aan ons onderzoek.

Het invullen van de vragenlijst zal maximaal 10 minuten in beslag nemen. In de vragenlijst wordt er gesproken over telegramstijl en grammaticaal correcte taal.

Wanneer er binnen deze vragenlijst gesproken wordt over telegramstijl wordt er bedoeld dat de volwassene zijn taalgebruik aanpast aan het kind, op een dergelijke manier dat hij ook in een-, twee- of meer-woorzinnen gaat spreken en slechts gebruik maakt van inhoudswoorden bij het formuleren van de zinnen. Waardoor de zinnen grammaticaal incorrect en onvolledig zijn.

Hiervan volgt er voor de duidelijkheid een voorbeeld.

Telegramstijl: "Thee heet"

Grammaticaal correcte taal: "De thee is heet"

1. Bij welke onderwijsinstelling bent u werkzaam?

- 1 = Windesheim Flevoland
- 2 = Fontys Paramedische Hogeschool
- 3 = Hanzehogeschool Groningen
- 4 = Hogeschool Zuyd
- 5 = Hogeschool Arnhem en Nijmegen HAN
- 6 = Hogeschool Rotterdam e.o.
- 7 = Hogeschool Utrecht
- 8 = Chr. Hogeschool Windesheim

2. In welk jaar bent u afgestudeerd?

3. Hoelang bent u werkzaam als onderwijzer bij de opleiding logopedie?

- 1 = 1-2 jaar
- 2 = 2-5 jaar
- 3 = 5-10 jaar
- 4 = 10-15 jaar
- 5 = 15-20 jaar
- 6 = 20-25 jaar
- 7 = Langer dan 25 jaar

4. Bij welke onderwijsinstelling heeft u gestudeerd?

- 1 = Windesheim Flevoland
- 2 = Fontys Paramedische Hogeschool
- 3 = Hanzehogeschool Groningen
- 4 = Hogeschool Zuyd
- 5 = Hogeschool Arnhem en Nijmegen HAN
- 6 = Hogeschool Rotterdam e.o.
- 7 = Hogeschool Utrecht
- 8 = Chr. Hogeschool Windesheim

5. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat het voor de taalverwerving van jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar beter is om in telegramstijl met ze te spreken.

- 1 = Eens
- 2 = Oneens
- 3 = Anders, namelijk

6. Ik heb in latere cursussen/opleidingen nieuwe informatie verkregen over het gebruik van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal bij jonge kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

- 1 = Eens, namelijk
- 2 = Oneens

7. Kies de optie die voor u van toepassing is:

1 = Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar al dan niet met logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)

2 = Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen met logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)

3 = Ik leer de studenten grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen zonder logopedische problemen. (Ga verder naar vraag 10)

4 = Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar al dan niet met logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)

5 = Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen met logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)

6 = Ik leer de studenten telegramstijl te gebruiken bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar alleen bij kinderen zonder logopedische problemen. (Ga verder met de volgende vraag)

7 = Ik leer studenten om hun taal aan te passen aan het taalniveau van het kind.

8. Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van telegramstijl, aan bod komen tijdens mijn lessen.

- 1 = FIT
- 2 = TenT
- 3 = geen van deze programma's
- 4 = anders, namelijk

9. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

10. Ik laat de volgende programma's, waarbij er wordt uitgegaan van grammaticaal correcte taal, aan bod komen tijdens mijn lessen.

- 1 = Transparant

2 = Geen programma's

3 = Anders, namelijk

11. Wat is volgens u de meerwaarde van het gebruik van grammaticaal correcte taal bij het spreken met kinderen met een kalenderleeftijd van maximaal 4;0 jaar.

Wij willen u vriendelijk bedanken voor het invullen van onze vragenlijst!

Mocht u nog vragen hebben, kunt u contact met ons opnemen via

0921955theunissen@zuyd.nl

Bijlage 6

Normal and retarded children’s understanding of semantic relations in different verbal contexts.

J.F. Duchan & J.G. Erickson, 1976

In dit artikel is onderzoek gedaan naar verschillende semantische relaties in verschillende verbale contexten bij de taal van geestelijk gehandicapte- en normaal ontwikkelde kinderen in de één- en tweewoord fase van de taalverwerving.

Dit onderzoek werd uitgevoerd om een aantal vragen te beantwoorden rondom het begrip van telegramstijl door taalgestoorde- en normaal ontwikkelde kinderen.

De eerste vraag heeft te maken met het begrijpen van telegramstijl. Er wordt de vraag gesteld of kinderen semantische relaties tussen inhoudswoorden beter kunnen interpreteren, wanneer de functiewoorden worden weggelaten, zoals geïmpliceerd werd in het onderzoek van Shipley (Shipley et al. 1969).

Ook werd er onderzocht of kinderen functiewoorden ervaren als betekenisloze vormen of geluiden, zoals werd verondersteld door Ervin-Tripp (1973).

De tweede vraag die gesteld wordt komt voort uit Bowerman’s (1973) bevindingen over de verschillen in productie tussen de verschillende semantische relaties. Men kan zich afvragen of kinderen die de taal leren deze verschillende relaties even goed begrijpen als volwassenen.

De derde vraag heeft betrekking op het verschil in niveau wat betreft taalbegrip en taalproductie. Men vraagt zich af of kinderen met een taalgestoorde ontwikkeling een groter verschil in niveau laten zien tussen taalbegrip en taalproductie, dan normaal ontwikkelende kinderen, zoals wordt gesuggereerd in de gegevens uit de Northwestern Syntax Screening Test (Lee 1969).

Om deze vragen te beantwoorden werd er een onderzoeksgroep opgesteld van normale en geestelijk gehandicapte kinderen (met een IQ van 50-80) met taalverwervingsstoornissen. De onderzoeksgroepen werden getest met een taalbegriptest die verschillende semantische relaties in nonsensuitingen, telegramstijl en uitgebreide uitingen bevat.

De onderzoeksgroep bestond uit 12 normaal ontwikkelde kinderen en 12 geestelijk gehandicapte kinderen, die een gemiddelde zinslengte hadden van 1 tot 2,5 morfeem.

Alle deelnemers aan het onderzoek moesten voldoen aan een aantal criteria, zo mochten de kandidaten geen gehoorproblemen hebben, moesten ze beschikken over een coöperatieve werkhouding en moesten ze eentalig opgevoed zijn. De geestelijke gehandicapte kinderen kregen allemaal speciaal onderwijs.

De begriptest bestaat uit 60 items, waarbij kinderen op verzoek vertrouwde objecten moeten manipuleren. Hierbij voeren de kinderen verschillende verbaal aangeboden opdrachten uit. De 60 testitems zijn opgedeeld in 4 semantische relatie subtesten die elk bestaan uit 15 items. Deze 15 items zijn opgedeeld in 3 verbale contexten die 5 opdrachten bevatten. De 4 semantische relaties die gekozen werden op basis van de vroege uitingen van kinderen (Bloom 1970, 1973; Slobin (1970); Brown (1973) bestaan uit: onderwerp-werkwoord (the baby is standing), werkwoord-lijdendvoorwerp (hit the key), bezittelijk voornaamwoord (mommy's bed) en voorzetsels (the boat is on the hat). De 3 verbale contexten bevatte in elke subtest uitgebreide uitingen, telegramstijl en nonsensuitingen. De uitgebreide uitingen zijn grammaticaal correct. De telegramstijl uitingen bevatten geen functiewoorden en bij de nonsensuitingen werden de functiewoorden vervangen door nonsenswoorden. Deze syllaben zijn geselecteerd, zodat de uitingen geen stress zouden opleveren en er niet bestaande morfemen in Engelse structuur zouden worden toegepast (um clown um runum).

De deelnemers scoorden het hoogst op de uitgebreide uitingen, vervolgens scoorde de kinderen iets lager bij de telegramstijl en de laagste scoorde werd behaald bij de nonsens uitingen. Ook kwam naar voren dat de uitgebreide uitingen significant verschillen van de nonsensuitingen. Daarmee wordt aangegeven dat kinderen significant beter reageren op grammaticaal correcte gegeven opdrachten. De telegramstijl was niet significant verschillend ten opzichte van de nonsensuitingen. Hierbij presteerde de kinderen bijna gelijk.

De onderzoeksgroepen lieten een significant verschil zien tussen de semantische relaties, waarbij er het beste gepresteerd werd op de bezittelijk voornaamwoorden, dan werkwoord-lijdendvoorwerp, vervolgens onderwerp- werkwoord en tot slot de voorzetsels.

Er is geen significant verschil gevonden in de verbale begripstaak tussen de prestaties van geestelijke gehandicapte (taal-gestoorde) kinderen en normaal ontwikkelde kinderen. Het is aannemelijk dat het leerproces bij taalbegrip anders werkt dan bij het leerproces van taalproductie.

Samenvattend kan gezegd worden dat gebruik van telegramstijl niet leidt tot een beter taalbegrip bij kinderen. Uit de onderzoeksgegevens komt naar voren dat de kinderen beter presteren wanneer er uitgebreide uitingen aangeboden worden, dan wanneer er gebruik wordt gemaakt van telegramstijl.

The (mis-)use of telegraphic input in child language-intervention.

M. Fey, 2008

Het doel van dit artikel is het aanreiken van argumenten tegen het gebruik van ongrammaticale uitingen en zinnen bij het spreken met jonge kinderen met spraak- en taalontwikkelingsachterstanden.

Eerst worden er argumenten gegeven vóór het gebruik van telegramstijl bij kinderen met taalontwikkelingsstoornissen, waarbij er uitgegaan wordt van voorbeelden van eerdere onderzoeken bij Engelstalige kinderen.

Dan worden er 4 argumenten aangedragen voor het achterwege laten van het gebruik van telegramstijl bij professionals die werken met kinderen met een taalachterstand.

Bij de meeste methoden met betrekking tot de taalverwerving van kinderen, wordt er geprobeerd om de zwakke taal te compenseren door het taalaanbod aan te passen, zodat de taal meer bereikbaar wordt voor het kind, waardoor leerdoelen sneller te behalen zijn.

Er wordt de vraag gesteld of volwassen rolmodellen grammaticaal correcte zinnen aan moeten bieden, of de zin inhoudelijk moeten aanpassen, waarbij de morfologische structuur weggehaald wordt, waardoor de taal die de volwassene gebruikt meer lijkt op de taal van het kind.

Fey heeft tot nu toe altijd het advies gegeven om niet in telegramstijl te praten met jonge kinderen met een taalontwikkelingsstoornis. Er moet juist gewerkt worden met ouders die nu telegramstijl toepassen bij het spreken met hun kind. Zij zouden moeten leren dat ze ook acceptabele, grammaticaal correcte, alternatieven aan kunnen bieden aan hun kinderen (Dunchan and Erickson 1976; Larsen 1974).

Het gebruik van telegramstijl in taalverwerving

Men vraagt zich af waar het gebruik van telegramstijl vandaan komt, aangezien eerder verrichte onderzoeken niet aantonen dat het gebruik ervan bij jonge kinderen met taalontwikkelingsstoornissen een positief effect heeft.

Ondanks dat het niet vaak voorkomt dat ouders ongrammaticale uitingen maken, wanneer ze met hun kinderen praten, wordt het tijdens behandelingen toch vaak toegepast door de behandelaar. Het gebruik van telegramstijl begint enige tijd terug in de tijd, toen de Engelsen overvloedig veel programma's wilden ontwikkelen voor het uitbreiden van grammaticale

structuren, voor kinderen met een taalachterstand in combinatie met en zonder intellectuele en communicatieve handicaps (bijv. Miller and Yoder, 1972).

Volwassenen moesten toen, wanneer dit mogelijk was, hun zinnen reduceren tot telegramstijl wanneer ze met een kind spraken. Het gebruik van telegramstijl door specialisten zou het zinsniveau van de volwassenen omlaag brengen naar het niveau van de eerste zinsontwikkeling bij kinderen. Het kind dat in behandeling is, hoeft dan niet de woorden eruit te pikken die de inhoudelijke context bevatten. In plaats daarvan worden alleen de inhoudswoorden direct aangeboden aan het kind in tweewoord zinnen of een zinsdeel. Zelfs in de jaren 1980-1990 werd er al gesproken van het effect van telegramstijl.

Wanneer het doel van de behandeling is dat kinderen woorden of zinnen imiteren, is telegramstijl een goede vorm om mee te oefenen, omdat dit ontwikkeld is om de hoofdconstructies van een zin eruit te kunnen pikken en herkennen. Wanneer een kind eenmaal de zin over kan nemen, wordt aan ouders geleerd om de telegramstijl meer uit te breiden naar grammaticaal correcte zinnen.

Waarschijnlijk wordt telegramstijl vaker ingezet, omdat deze zinnen korter zijn en weinig tot geen mogelijkheid bieden tot afleiding door grammaticale structuren. Veel specialisten nemen aan dat in de vroege stadia van grammaticale ontwikkeling, tenminste tot een zinsuiting van 2,5 woorden, kinderen het gemakkelijker vinden om telegramstijl te begrijpen en te imiteren. Daarom vinden zij dit een optimale bron van informatie wat betreft syntactische structuren.

Vier redenen om geen telegramstijl te gebruiken bij de taalverwerving van een kind.

1. De klinische voordelen van het gebruik van telegramstijl zijn niet aangetoond.

Veel studies die gedaan zijn naar het positieve effect van het gebruik van telegramstijl op de taalverwerving van kinderen, hebben een laag niveau van evidence. Bovendien is het zo, dat er veel studie gedaan is naar het positief effect van grammaticaal correcte stimuli (Camarata, Nelson, and Camarata, 1994; Fey, Cleave, Long, and Hughes, 1993; Leonard, Camarata, Brown, and Camarata, 2004; Nelson, Camarata, Welsh, Butkovsky and Camarata, 1996). Er zijn maar weinig studies die een directe vergelijking maken tussen het effect van telegramstijl en grammaticaal correcte input en die dan ook nog een significante uitkomst hebben. De studies die gedaan zijn hebben geen consistente uitkomsten en hebben slechts matige evidence om het gebruik van telegramstijl bij jonge kinderen te ondersteunen.

Uit het onderzoek van Jones (1978) blijkt dat er geen significant verschil te zien is tussen het gebruik van telegramstijl en het gebruik van grammaticaal correcte taal. Het gebruik van telegramstijl blijkt niet te leiden tot een beter leerproces van taal bij kinderen met een verstandelijke beperking tussen de 7 en 13 jaar.

Uit Willers' onderzoek (1974) blijkt dat kinderen die behandeld werden aan de hand van telegramstijl de doeluiting frequenter maakten dan de kinderen die behandeld werden aan de hand van grammaticaal correcte taal. Volgens de schrijver van dit artikel is Willers' onderzoek de sterkste evidence die beschikbaar is.

Echter is de kennis die opgedaan wordt aan de hand van dit onderzoek niet generaliseerbaar, gezien het feit dat de onderzoeksgroep erg klein was en doordat de deelnemers niet kwamen tot betekenisvolle communicatie. Dit is aannemelijk doordat er speculaties bestaan over het effect van telegramstijl op de lange termijn. Op de lange termijn kan het gebruik van telegramstijl zelfs negatieve invloed hebben op grammaticale ontwikkeling bij kinderen met taalontwikkelingsproblemen.

2. *Het gebruik van telegramstijl bevestigt de kinderlijke grammatica en zorgt voor een vertraagde ontwikkeling van het toepassen van correcte grammatica.*

Taalspecialisten lijken in het algemeen aan te nemen dat hun behandeling aan de hand van telegramstijl geen grote voordelen heeft, maar ook zeker geen ernstige schade zal toebrengen aan de kinderen die deze behandeling ondergaan. Er zijn echter aanwijzingen dat bepaalde types van taalaanbod, zelfs wanneer deze grammaticaal correct gevormd zijn, een negatieve invloed kunnen hebben op de taalverwerving van kinderen. Door het gebruik van telegramstijl zouden kinderen zelf langer de aangepaste, kinderlijke grammatica blijven toepassen in hun eigen taalproductie. De taalverwerving zou hierdoor dus zelfs vertraagd kunnen worden (Theakston, Lieven, and Tomasello, 2003).

3. *Wanneer het taalbegrip groter is dan de taalproductie, kan het gebruik van telegramstijl een beperkende factor zijn binnen de verdere ontwikkeling van het taalbegrip.* Het is van belang om in acht te nemen dat artsen die telegramstijl gebruiken, dit doen, om de grammaticale productie te bevorderen. Dus de uitingen die worden gebruikt binnen de telegramstijl, zijn aangepast aan de expressieve taalvaardigheden van het kind. De vermindering van de taaluiting wordt over het algemeen gemaakt, zonder dat er rekening gehouden wordt met de receptieve taalvaardigheden van het kind. Wanneer dit het geval is,

kan men zich de vraag stellen of het gebruik van telegramstijl de expressieve taalverwerving kan onderhouden en de receptieve taalvaardigheden kan bevorderen.

Als we aan kunnen nemen dat receptieve taalvaardigheden gelijk zijn aan de productieve vaardigheden, kan deze vraag bevestigd worden. Helaas is er veel bewijs dat kinderen met taalontwikkelingsstoornissen beschikken over meer receptieve taalvaardigheden, dan expressieve taalvaardigheden.

Zelfs wanneer aangetoond zou kunnen worden dat het gebruik van telegramstijl bij het spreken met kinderen met een taalachterstand de expressieve taalverwerving zou versnellen, lijkt het verstandig om je af te vragen of telegramstijl wel geschikt is en of dat het gebruik ervan de receptieve taalverwerving van kinderen met een taalachterstand zelfs zou kunnen vertragen.

4. *Kinderen nemen grammaticale cues, die zij zelf nog niet kunnen produceren, op uit het taalaanbod van de volwassene.*

De belangrijkste aanname die voorstanders van telegramstijl hebben, is dat er bij telegramstijl afleidende grammaticale structuren van de taal weggelaten worden die storende en mogelijk een negatieve invloed hebben op de receptieve taal en het leren van expressieve taal, zoals semantische en syntactische relaties.

In de afgelopen jaren hebben onderzoekers methoden ontwikkeld om de receptieve taalverwerving in kaart te brengen. Deze testen zijn tegenwoordig minder veeleisend dan de klassieke begripstesten. Ze maken het mogelijk om zeer jonge kinderen te testen op hun gevoeligheid voor grammaticale functies in het taalaanbod.

De uitkomsten van de testen zijn in overeenstemming met het klinisch gebruik van telegramstijl in taalverwerving.

Uit het onderzoek van Shipley, Smith and Gleitman (1969) komt naar voren dat grammaticale structuren geen afleiding vormen, maar juist hulp bieden bij het begrijpen van grammaticale structuren bij kinderen die al gebruik maken van telegramstijl.

Petretic and Tweeney (1977) zeggen dat ondanks dat er verschillende resultaten komen uit de onderzoeken, geen van deze resultaten aangeven dat het taalbegrip van kinderen met taalontwikkelingsproblemen verbeterd, door het gebruik van telegramstijl. Daardoor zijn geen van deze resultaten een aanbeveling tot het gebruik maken van telegramstijl.

Uit andere zoeken (McNamara, 1998 & Beverly and Swanson, 2005) komt naar voren dat grammaticaal correcte uitingen niet beter zijn dan telegramstijl.

Resultaten en conclusies:

Uit onderzoeken en evidence die tot op de dag van vandaag nog up to date zijn, komen geen overduidelijke voordelen naar voren met betrekking tot het gebruik van telegramstijl bij kinderen met taalontwikkelingsstoornissen. Er wordt zelfs enige zorg uitgesproken over het frequent gebruiken van telegramstijl, omdat dit negatieve gevolgen kan hebben op de taalverwerving.

Het advies wordt gegeven dat, zolang er geen klinisch bewijs is waaruit blijkt dat het gebruik van telegramstijl zorgt voor meer responsiviteit en daarnaast bewijst dat het gebruik van telegramstijl geen negatieve gevolgen heeft voor de taalverwerving, het gebruik van telegramstijl beter achterwege gelaten kan worden door beroepsbeoefenaars die met kinderen werken.

Should We Use Telegraphic or Grammatical Input in the Early Stages of Language Development With Children Who Have Language Impairments?

A. van Kleeck, 2010

Het doel van dit artikel is, aan de hand van een literatuurstudie en aan de hand van de mening van een aantal experts, te onderzoeken of het beter is om telegramstijl of grammaticaal correcte taal te gebruiken bij het spreken met jonge kinderen met taalproblemen. Om dit te onderzoeken hebben ze een aantal artikelen over dit onderwerp kritisch bekeken en beoordeeld, om later een samenvatting te maken van de uitkomsten van deze studies.

Het eerste probleem waar de onderzoekers tegenaan liepen, was dat veel van de gevonden interventieonderzoeken niet voldeden aan de door hen gestelde validiteits-eisen. Zo waren veel onderzoeken niet blind afgenomen en waren de onderzoekers niet op de hoogte van de woordenschatkennis van de deelnemende kinderen. Verder werd er in veel onderzoeken niet beschreven hoe men rekening had gehouden met het waarborgen van validiteit en betrouwbaarheid.

Bij de processtudies deden zich ook problemen voor, wat de betrouwbaarheid en validiteit betreft. Ook hierbij was er sprake van het ontbreken van blinding gedurende de onderzoeken en ook hier werd er vaak niet weergegeven hoe de validiteits- en betrouwbaarheidseisen werden gewaarborgd.

Van de interventieonderzoeken bleek slechts één onderzoek een significant verschil te laten zien tussen het gebruik van telegramstijl en het van grammaticaal correcte taal (Willer, 1974). In dit onderzoek werd ook de taalproductie van de kinderen gemeten. Er namen 11 kinderen met matige tot ernstige cognitieve problemen deel aan dit onderzoek. Deze groep werd door Willer willekeurig verdeeld over twee groepen; een groep waarbij telegramstijl gebruikt werd en een groep waarbij grammaticaal correcte taal gebruikt werd. Hoewel de kinderen in beide groepen verbetering lieten zien gedurende de behandeling, was er toch een significant verschil zichtbaar tussen de twee groepen. Het bleek dat de kinderen die behandeld werden aan de hand van de telegramstijl een significante verbetering lieten zien op hun vermogen om volledig te kunnen reageren op grammaticale vragen. Verder lieten ze significante verbetering zien in het benoemen van voorwerpen en het beschrijven van acties.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn van belang, echter zijn ze, gezien de kleine groep deelnemers, niet heel betrouwbaar. Door de omstandigheden waarin de onderzochte kinderen verkeerde zijn deze gegevens niet betrouwbaar genoeg om gegeneraliseerd te worden.

Andere interventieonderzoeken lieten ook significante verschillen zien, echter geven verschillende onderzoeken, met dezelfde onderzoekspopulatie, verschillende conclusies weer. Ze zijn het met name niet eens over welke vorm van communicatie beter is bij zeer jonge kinderen met een handicap. Wanneer de taaloutput van deze kinderen iets beter wordt (op een latere leeftijd), zijn de verschillende onderzoeken het met elkaar eens dat het beter is om gebruik te maken van grammaticaal correcte input.

Bij de onderzoeken, waarbij alleen kinderen met een normale ontwikkeling worden onderzocht, komt een eenduidige voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal naar voren, zowel bij ze zeer jonge kinderen als bij de jonge kinderen. De uitkomsten van deze studies zijn van groot belang. Aangezien het verschillende, redelijk betrouwbare onderzoeken zijn met significante uitkomsten, waarbij de onderzoeksgroep bestond uit een redelijk grote groep kinderen. De uitkomsten van deze onderzoeken zouden dan ook gegeneraliseerd kunnen worden.

Bij de processtudies zijn kinderen nodig met allemaal dezelfde stoornis, hierdoor zijn de resultaten van deze studies sowieso ongeschikt voor generalisatie. Ook was bij elk onderzoek de steekproefomvang te klein om de uitkomsten van het onderzoek in aanmerking te laten komen voor generalisatie. Bovendien verschilt de definitie van telegramstijl en grammaticaal correcte taal te veel van elkaar bij de verschillende onderzoeken.

Uit de verschillende processtudies bleek, dat zowel kinderen die behandeld werden aan de hand van telegramstijl, als de kinderen die behandeld werden aan de hand van grammaticaal correcte taal verbeteringen lieten zien op de verschillende taalaspecten. Echter alleen de kinderen die aan de hand van telegramstijl waren behandeld lieten significante verbeteringen zien in hun antwoorden op vragen en wat hun verbale expressie betreft. Echter toonde alle onderzoeken uiteindelijk toch voorkeur voor het gebruik van grammaticaal correcte taal. Echter zoals eerder gezegd, vormen deze onderzoeksgegevens geen basis voor het vormen van een goed advies over het al dan niet gebruiken van telegramstijl en/of grammaticaal correcte taal.

Daarna gaat het artikel verder met het beschrijven van de mening over het gebruik van telegramstijl en het gebruik van grammaticaal correcte taal van verschillende onderzoekers

die bovenstaande onderzoeken hebben gedaan. Het gaat hier om de volgende experts: Jon Miller, Ann Kaiser, Elaine Weitzman en Mars Fey.

Jon Miller geeft aan dat hij in zijn onderzoek in 1974 uitging van het gebruik van telegramstijl bij het behandelen van jonge kinderen met taalontwikkelingsachterstand. Een nieuwe gedachte in die tijd was dat kinderen slechts een ding tegelijkertijd aangeleerd moest worden. Het gebruik van telegramstijl was hiervoor geschikt, omdat de hoeveelheid aan informatie wordt beperkt en omdat de aandacht op weinig verschillende elementen gericht hoeft te worden. Het idee was toen dat de behandelaar in telegramstijl zou spreken, zolang het kind dat ook zou doen. Wanneer het kind probeerde over te gaan op het gebruik van grammaticaal correcte taal, zou de behandelaar ook grammaticaal correcte taal gaan gebruiken tijdens de behandelingen.

Later kwam het inzicht dat de behandelaar altijd een stadium voor moest liggen op het stadium van de taalverwerving waarin het kind zat. Zodat het kind altijd bleef leren van de behandelaar.

De huidige mening van Jon Miller is echter dat telegramstijl gebruikt kan worden binnen een lesprogramma om de complexiteit van de taal te beperken door de nadruk te leggen op specifieke elementen die geleerd moeten worden.

Telegramstijl kan echter beter niet gebruikt worden voor het van de uitingen van kinderen. Binnen de dagelijkse communicatie kan beter geen gebruik worden gemaakt van telegramstijl. Bovendien moet er nog meer onderzoek gedaan worden naar de rol van volwassen taalgebruik gericht naar kinderen, waarbij gelet moet worden op het taalbegrip van het kind.

Ann Kaiser vindt dat er bepaalde gevallen zijn waarin je beter telegramstijl kunt gebruiken in plaats van grammaticaal correcte taal. Ze geeft aan dat er gebruik gemaakt kan worden van telegramstijl, wanneer er gericht gewerkt wordt aan het uitbreiden van woordenschat en het leren van semantische relaties tussen twee woorden. Verder kan telegramstijl volgens haar gebruikt worden, wanneer men de voortgang van het kind, de benodigde duur en intensiteit van het gebruik van telegramstijl laat bepalen.

Tot slot vindt ze dat telegramstijl gebruikt kan worden om de volwassen taal, qua lengte van uitingen, aan te passen aan de capaciteiten van het kind. Echter moet er voor gewaakt worden dat het gebruik van telegramstijl niet zorgt voor een onnatuurlijke verbale interactie.

Voor normaal ontwikkelende kinderen, of kinderen met een typische

geestelijke handicap vindt ze het niet nodig om gebruik te maken van telegramstijl, of slechts voor een zeer korte periode in de vroege ontwikkeling.

Elaine Weitzman

Volgens Elaine Weitzman kan men aannemen dat de telegramstijl een belangrijke vorm van communicatie kan zijn, aangezien het “It Takes Two to Talk” programma voorbeelden bevat van telegramstijl. Echter geeft ze ook aan dat het daarmee niet direct effectief hoeft te zijn. Ouders leren om wederkerige interactie strategieën consequent in alledaagse interacties met hun kind toe te passen.

Verder is zij het eens met Fey, Long, en Finestack (2003) die suggereren dat klinische modellen, die telegramstijl gebruiken, dit doen omdat deze dan elementen van taal wegnemen die mogelijkwerijs een afleiding vormen. Ook wordt telegramstijl gebruikt om de relatie tussen inhoudswoorden te benadrukken. Ondanks de logica achter deze benadering, zijn er ook redenen om telegramstijl niet te gebruiken.

Zoals eerder aangegeven in dit artikel is er geen bewijs dat telegramstijl positieve ondersteuning biedt aan het taalaanbod. Wanneer men overweegt om ouders zo goed mogelijk te ondersteunen bij het aanbieden van goede taalmodellen, wordt er een veelzijdige strategie binnen het “It Takes Two to Talk” programma toegepast, namelijk: “Highlight Your Language”. Deze strategie lijkt het beste aan te sluiten bij wat experts aanbevelen. “Highlight Your Language” bevordert het gebruik van grammaticaal correcte, korte zinnen. Deze strategie bevat tevens de prosodie, die therapeuten in het werkveld gebruiken, die gekenmerkt wordt door het toepassen van verschillende toonhoogtes, luidheden en het aanpassen van het spreektempo.

Marc Fey geeft een aantal redenen waarom hij tegen het gebruik van telegramstijl is. Hij geeft aan dat het gebruik van telegramstijl zelfs een negatieve invloed kan hebben op de taalverwerving van kinderen.

Grammaticale morfologie vormt een groot probleem voor kinderen met een taalachterstand. De grote meerderheid van kinderen met een taalachterstand, kinderen met SLI en kinderen met het Down syndroom hebben vaak moeilijkheden met inhoudelijke aspecten van taal. Om de taalverwerving van deze kinderen te bevorderen, is het van belang om ze vanaf het begin af aan in aanraking te laten komen met de grammatica. Dit wil zeggen dat het van belang is dat de grammaticale structuren vaak en duidelijk en, waar mogelijk, benadrukt dienen te worden

in het spreken met kinderen met een taalachterstand (Bedore & Leonard, 1995; Fey et al., 2003). Dit is dus het tegenovergestelde van telegramstijl, waarbij er uitingen worden gebruikt die morfologische en syntactisch zo zijn opgezet dat deze kinderen er extra moeite mee hebben.

Ook geeft Fey aan dat wanneer morfosyntactische onderdelen van taal weinig aangeboden worden, deze ook moeilijker zijn om te verwerven. Het is namelijk algemeen bekend dat kenmerken van taal in verschillende talen anders aan bod komen. Verder is het zo dat wanneer kenmerken van taal frequent en consequent toegepast worden in een taal, deze over het algemeen eerder in de spraak voor zullen komen, dan bij talen die deze kenmerken niet in de eerste fase van taalverwerving aanbieden. Op basis van deze uitkomsten, zou men in de vroege taalverwerving ervoor moeten zorgen dat kinderen met taalontwikkelingsstoornissen de kenmerken van grammaticaal correcte zinnen in geschikte contexten zo frequent en consequent mogelijk aangeboden moeten krijgen. Toch gaat het gebruik van telegramstijl bij jonge kinderen vaak tegen dit principe in.

Tot slot is het zo dat kinderen gebruik maken van prosodische, morfologische en syntactische cues om nieuwe woorden en nieuwe grammaticale structuren te leren. Dit doen ze al ruim voordat ze deze structuren zelf in hun eigen taal gaan gebruiken. Het is bewezen dat kinderen gebruik maken van functiewoorden en verbuigingen om andere woorden in de juiste woordsoort te classificeren (Behrend, Harris, & Cartwright, 1995; Golinkoff, Hirsh-Pasek, & Schweisguth, 2001; Höhle & Weissenborn, 2003). Door in telegramstijl te spreken worden dus deze cues weggenomen.

Case studies on the efficacy of expressions and subject-verb-object models in early language intervention.

D.F. Loeb & N. Armstrong, 2001

Deze studie evalueerde de effectiviteit van twee verschillende methoden van vroege taalstimulering. Hierbij werden vijf peuters willekeurig behandeld aan de hand van uitingen die gevormd werden door onderwerp–werkwoord–lijdend voorwerp (OWL) of aan de hand van uitingen die uit telegramstijl bestonden (KU).

De onderzoeksvragen van dit onderzoek waren:

1. Is het gebruik van korte uitingen (KU) een effectieve methode om te gebruiken bij peuters met een taalachterstand?
2. Is het gebruik van grammaticale zinnen bestaande uit onderwerp- werkwoord- lijdend voorwerp (OWL) een effectieve methode om te gebruiken bij peuters met een taalachterstand.

De deelnemers van het onderzoek waren 5 kinderen tussen de 24 en 34 maanden oud. De kinderen waren op het moment van het onderzoek in behandeling bij een logopediste. De lengte van de uitingen van deze kinderen was tussen de 1.25 en 2.25 morfemen. De kinderen hadden geen achterstand op andere gebieden zoals cognitie, motoriek en sociale vaardigheden.

Voordat er begonnen werd met het onderzoek, werd er bij elk kind een taaltoets afgenomen om het beginniveau te bepalen. Aan het begin van de studie werden de kinderen willekeurig verdeeld over twee groepen. Een groep waarbij de OWL zinnen zouden worden gebruikt en een groep waarbij slechts KU gebruikt zouden worden. Tijdens de sessies speelde de onderzoeker met het kind aan de hand van een standaard set speelgoed. Al het speelgoed behoorde tot een bepaald thema.

Bij de OWL interventie werd gebruik gemaakt van grammaticaal correcte zinnen. Het betrof altijd omkeerbare zinnen. Een omkeerbare zin is een zin die hetzelfde werkwoord behoudt, maar waarbij het onderwerp en het lijdend voorwerp omgekeerd kunnen worden. De zinnen die werden gebruikt, werden gekoppeld aan de acties van het speelgoed.

Bij de KU interventie werd er met hetzelfde speelgoed gespeeld. De sessie zag er in principe hetzelfde uit als bij de OWL interventie, alleen werd er gebruik gemaakt van KU. De uitingen bevatten geen lidwoorden, "zijn" werkwoorden en andere verbuigingen. Er werden slecht een

of twee woorden toegevoegd aan de uiting van het kind.

De opgestelde doelen die tijdens het onderzoek behaald moesten worden waren als volgt:

- De kinderen die behandeld werden aan de hand van OWL moesten zelf ook de zinsconstructie over gaan nemen in hun productie.
- De kinderen die behandeld werden aan de hand van KU moesten een toename van het aantal woorden per uiting laten zien.

Aan het eind van dit onderzoek werd er een controle doel opgesteld:

- De kinderen diende zinnen te maken met “in” of “op”, wanneer zij deze woorden aan het begin van het onderzoek niet of nauwelijks gebruikte in hun zinsvorming.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat zowel de KU interventie als de OWL interventie effectief zijn. De kinderen in dit onderzoek lieten een vooruitgang zien in de vooraf gestelde therapiedoelen, maar geen vooruit in het gestelde controle doel.

De 3 kinderen die behandeld werden aan de hand van de KU interventie lieten verschillende uitkomsten zien en een verschil in gradatie van vooruitgang van hun aantal woorden per uiting. Ook al lieten de kinderen allemaal een kleine vooruitgang zien tijdens de eerste meeting. Naarmate het onderzoek vorderde, was er een groter verschil tussen de prestaties van de kinderen.

De auteurs wilde ook graag weten of de kinderen die behandeld werden aan de hand van de OWL interventie ook een vooruitgang lieten zien in het aantal woorden per uiting. Het lijkt aannemelijk dat, wanneer er een vooruitgang te zien is in de OWL uitingen, er ook meer woorden per uiting gebruikt worden. Uit het onderzoek blijkt dat alle kinderen uit de KU en de OWL interventie een toename laten zien qua woorden per uiting.

Verder wilde de auteurs kijken of kinderen die behandeld werden aan de hand van KU na de behandeling ook een toename lieten zien in de frequentie van het gebruik van OWL uitingen. Hieruit kwam naar voren dat de kinderen die behandeld werden aan de hand van OWL interventie een grote vooruitgang lieten zien in de frequentie van het gebruik van OWL uitingen en dat de kinderen die werden behandeld aan de hand van de KU interventie een minimale vooruitgang lieten zien wat betreft OWL uitingen.

Het voordeel van deze case-studie is dat men zeer nauwkeurig de kinderen kan volgen en men daardoor beter kan vaststellen of de kinderen een vooruitgang laten zien.

Kortom, de resultaten van deze studie bieden bewijs ter ondersteuning voor het gebruik van zowel OWL als KU interventie bij het behandeling van kinderen in de vroege taalverwerving. Beide interventies zijn gebaseerd op verschillende theoretische benaderingen en de interventies richten zich op verschillende uitkomsten.

Doordat er grote verschillen te zien zijn in de uitkomsten van de geringe groep deelnemers kan men deze studie niet generaliseren.

Dus totdat er meer effectieve studies worden gedaan naar dit onderwerp, is het onduidelijk waarom sommige kinderen wel en sommige kinderen niet profiteren van de KU interventie.

De resultaten van dit onderzoek laten geen weerstand zien tegen het gebruik van KU. Het is namelijk niet bekend of er negatieve effecten zijn op de latere morfologische- en syntactische ontwikkelingen van het kind, als gevolg van het aanbieden van KU gedurende de taalverwerving van het kind. In de toekomst zal er onderzoek gedaan moeten worden naar de effecten op lange termijn van taaltherapie in de vroege taalverwerving.

Suprasegmental and Grammatical Control over Telegraphic Speech in Young Children

R.E. Eilers, 1975

Dit onderzoek is ontwikkeld om de hypothese van het onderzoek van Brown and Fraser (1963) te testen. Zij wilden onderzoeken of kinderen meer inhoudswoorden dan functiewoorden zouden imiteren, vanwege de taalkundige stress die kinderen ervaren bij het leren van inhoudswoorden in het Engels.

Brown and Fraser (1963) suggereerden dat de suprasegmentele eigenschap, genaamd “stress” (ook wel bekend als veranderingen in 3 akoestische variabelen: frequentie, intensiteit en lettergrepen) cruciaal is voor de vroege zinsontwikkeling. Daarom is dit de cue die verantwoordelijk is voor de basis van de telegramstijl bij kinderen in de vroege taalverwerving.

Brown and Fraser (1963) zeggen dat kinderen stress als leidraad gebruiken in het ontwikkelen van een imitatiestrategie, waarbij inhoudswoorden selectief worden behouden.

Aan het onderzoek deden 63 kinderen mee, tussen de 18 en 36 maanden oud. Zij werden in 6 therapiegroepen opgedeeld, die afgeschermd werden van enige vorm van taalverwerving. Tijdens het onderzoek moesten de kinderen 10 makkelijke, bewerende zinnen imiteren. In elk van de vijf proefomstandigheden, werden suprasegmentele- of grammaticale structuren systematisch gemanipuleerd.

Er zijn verschillende pogingen gedaan om de onderzoeksvraag van Brown and Fraser te testen.

Blasdel and Jensen (1970) onderzochten de rol van stress en woordpositie die dienen als cue in nonsenszinnen bij kinderen van 28-39 maanden. Zij vonden een significant effect op zowel de woord positie als de stress factor. De woorden met een finale zinspositie en een gemiddelde stress factor worden het meest geïmiteerd. Men moet wel in acht nemen dat er bij dit onderzoek sprake was van het imiteren van nonsens zinnen. Kinderen begrijpen normaal de taalelementen die zij zelf produceren wel, maar aangezien zij nonsenszinnen moesten imiteren is er geen sprake van een normale taalverwerving, zoals een kind normaal ondergaat.

Het onderzoek van Scholes (1969,1970) en Freedle et al. (1970), die betekenisvolle taal

gebruikten tijdens hun onderzoek om de vraagstelling van Brown and Fraser (1963) te testen, staat in tegenstelling tot het hierboven genoemde onderzoek.

Het imiteren van inhoudwoorden was afhankelijk van het soort behandeling dat gegeven werd. Alhoewel er in dit onderzoek significante verschillen te zien waren, kunnen deze geen antwoord geven op de onderzoeksvraag die gesteld werd in het onderzoek van Brown and Fraser (1963). Uit het onderzoek komt wel naar voren dat stress een belangrijke bepaler is voor telegramstijl.

In het onderzoek van Brown and Fraser (1963) wordt er gewerkt met een doelgroep van kinderen, met een leeftijd tussen de 18 en 36 maanden. In het onderzoek van Scholes and Freedle et al. gaat het om kinderen die bijna 2 jaar ouder zijn, waarvan de meeste geen telegramstijl meer produceren.

De focus voor vervolgstudies wordt gelegd op het heronderzoeken van Brown's onderzoeksvraag waarbij er alleen een doelgroep gebruikt wordt, die gebruik maakt van telegramstijl

Onderzoekers hebben tot dus ver, de belangrijke suprasegmentele variabelen die betrekking hebben op het begrijpen van de talige stress, niet experimenteel geïsoleerd. Daarom bestaat de kans dat het kind de zin niet kan ontleden, omdat de kinderen gevoelig zijn voor akoestische veranderingen in de frequentie (Bolinger, 1958), de intensiteit (Bush and Eldridge, 1966) en de lettergrepen (Fry, 1955), die allen inwerken op de productie van zinsniveau stress.

Het onderzoek van Brown bestudeerde verschillende hypothesen:

1. Wanneer zeer jonge kinderen (18-36 maanden) een imitatie opdracht krijgen, zullen hun imitaties in telegramstijl zijn. Dit houdt in dat de kinderen meer inhoudswoorden dan functiewoorden correct zullen imiteren. Naar mate de leeftijd van de kinderen hoger is, zal de lengte van de zinnen toenemen, mede als het imiteren van functie woorden.
2. Van nature zal de taal van kinderen minder telegrafisch zijn. Er zal een afname zijn in het kunnen imiteren van inhoudswoorden, wanneer suprasegmentele functies (frequentie, intensiteit en duur van lettergrepen) niet mogen variëren, zoals in de normale spraak (behandeling 2). Selectieve imitatie van inhoudswoorden bij behandeling 3 (waarbij de duur mag variëren, en de frequentie en intensiteit constant blijven) zal groter zijn dan bij behandeling 2.

3. Geïmiteerde zinnen in telegramstijl, zijn niet afhankelijk van de interpretatie van semantiek. Nonsenswoorden zullen net zo frequent geïmiteerd worden als inhoudswoorden.
4. Er van uit gaande dat betekenisvolle inhoudswoorden eerder verwerkt worden dan functiewoorden, zullen inhoudswoorden geïmiteerd worden, wanneer hun positie in de zin correct is. Ook wanneer de functiewoorden in willekeurige volgorde staan (behandeling 5)
5. Het imiteren van inhoudswoorden neemt af, wanneer de woorden van de uiting willekeurig geordend zijn (behandeling 6). Zelfs wanneer er stress is op de inhoudswoorden.
6. Het laatste woord in elke zin zal vaker geïmiteerd worden dan woorden die niet achteraan in een zin staan.

Tijdens het onderzoek worden er 6 makkelijke, bewerende zinnen aangeboden, die 4 tot 6 morfemen bevatten, uit het materiaal van Brown and Fraser (1963) en 4 extra zinnen.

De tien zinnen die normaal aangeboden zijn, vormen de controle groep (I). Deze zinnen zijn vervolgens gemanipuleerd qua volgorde en nonsenswoorden, om zo 2 experimentele behandelgroepen te vormen, met aangepaste suprasegmentele variabelen (namelijk, groep II en groep III) en 3 behandelgroepen met aangepaste grammaticale variabelen (namelijk, groep IV, V, VI).

Bijv. I showed you the book (I). Tijdens dit onderzoek wordt deze zin op verschillende manieren aangeboden aan de verschillende onderzoeksgroepen. Men biedt bijvoorbeeld een onzin woord aan, of men verandert de woordvolgorde. Hieronder is een voorbeeld te zien hoe de zinnen aangeboden werden bij de behandelgroepen met aangepaste grammaticale variabelen:

Groep IV: I wagd you the book

Groep V: I the showed you book

Groep VI: Showed I you the book.

De tien zinnen werden aan elke groep willekeurig aangeboden op bandopname, door een mannelijke stem, in een stille ruimte. Vervolgens werden op een andere bandopnamen de imitaties en spontane uitingen van het kind opgenomen. Het kind werd voor de opname zo lang mogelijk bezig gehouden, zodat er 100 spontane uitingen opgenomen konden worden. Hieruit werd een gemiddelde aantal woorden per zin berekend.

De deelnemers van het onderzoek zijn gekozen uit het Seattle Community College voor peuters. De kinderen werden gekozen op basis van een minimale uiting van tenminste 1,5 morfeem.

Het betreft een gerandomiseerd design met 6 onderzoeksgroepen die 6 deelnemers bevatte. De deelnemers zijn willekeurig aan een onderzoeksgroep ingedeeld op basis van de lengte van hun uitingen.

Uit het onderzoek komt naar voren dat, suprasegmentele variabelen geen significante invloed hebben op de telegramstijl.

Uit een analyse van de verschillen in het gebruik van inhoudswoorden komt naar voren dat er een significant effect is qua behandeling.

Er is een significant verschil te zien tussen behandelgroep IV (waarbij inhoudswoorden vervangen zijn door nonsenswoorden) en groep VI (woorden zijn in willekeurige volgorde aangeboden).

Er was geen significant verschil te zien tussen groep II (geen variatie in frequentie, duur en intensiteit), groep III (normale duur, zonder variatie in frequentie en intensiteit), groep V (willekeurig geordende functiewoorden tussen normaal geplaatste woorden) en groep VI (woorden zijn in willekeurige volgorde aangeboden). De waarden die behaald zijn tijdens het onderzoek van groep II en III laten geen waardevolle betekenis zien.

De telegramstijl die gesproken wordt door kinderen bestaat voornamelijk uit losse delen of inhoudswoorden. Deze uitingen worden meer zoals volwassen taal, wanneer een kind leert om functie woorden aan zijn uiting toe te voegen. Omdat inhoudswoorden overheersen in de vroege zinsontwikkeling, kan men geen wezenlijk verschil verwachten in percentage van correct geïmiteerde inhoudswoorden tijdens de fases van de ontwikkeling. In tegenstelling, het percentage correct geïmiteerde structuren zou variëren in vergelijking met de taalverwerving van het kind. De uitkomsten van dit onderzoek komen overeen met beide verwachtingen.

Er is geen verschil te vinden tussen behandelgroep III, groep I en groep II. In zowel groep I als in groep III zijn 62% van de structuren correct geïmiteerd, terwijl 87% en 88% van de inhoudswoorden correct geïmiteerd waren.

In groep IV waarbij kinderen nonsenswoorden moesten imiteren blijkt 83% dit goed te doen

in vergelijking met 87% van alle mogelijke inhoudswoorden uit de controle groep. De kinderen in deze studie konden geen onderscheid maken tussen nonsenswoorden en bestaande woorden, wanneer het gaat om imitatie. Het invoeren van nonsenswoorden had wel degelijk een effect op het imiteren van andere inhoudswoorden in een zin. Er werden significant minder betekenisvolle inhoudswoorden geïmiteerd, wanneer woorden vervangen werden door nonsenswoorden.

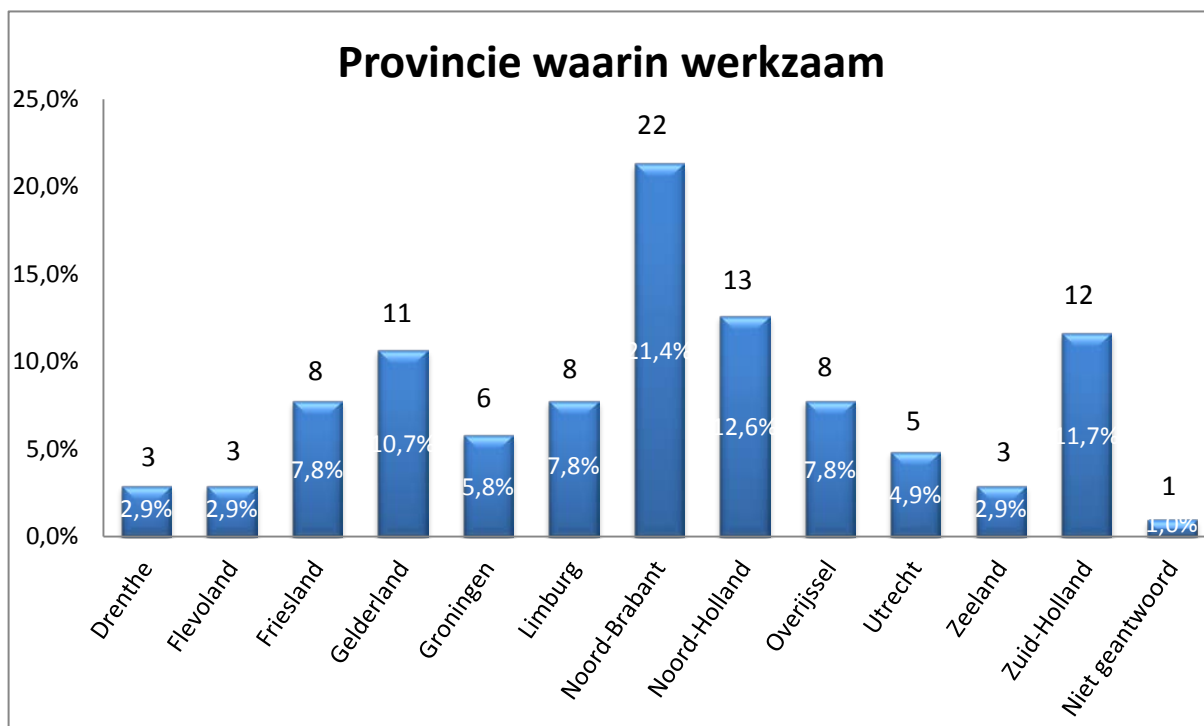
Volgens Miller (1956) wordt dit slechte imiteren door 2 factoren beïnvloed, namelijk dat kinderen actief nieuwe delen van een zinnen verwerken en dat kinderen nog niet in staat zijn om simultaan meerdere stukken van een zin te verwerken, wanneer de zin langer wordt.

De belangrijkste uitkomst van dit onderzoek is dat deze gegevens aangeven dat suprasegmentele variabelen een bijdrage leveren aan het begrijpen van talige stress, maar dat deze niet bepalend zijn voor de basis van telegramstijl. Deze kunnen wel belangrijk zijn op een bepaald moment in de vroege taalverwerving.

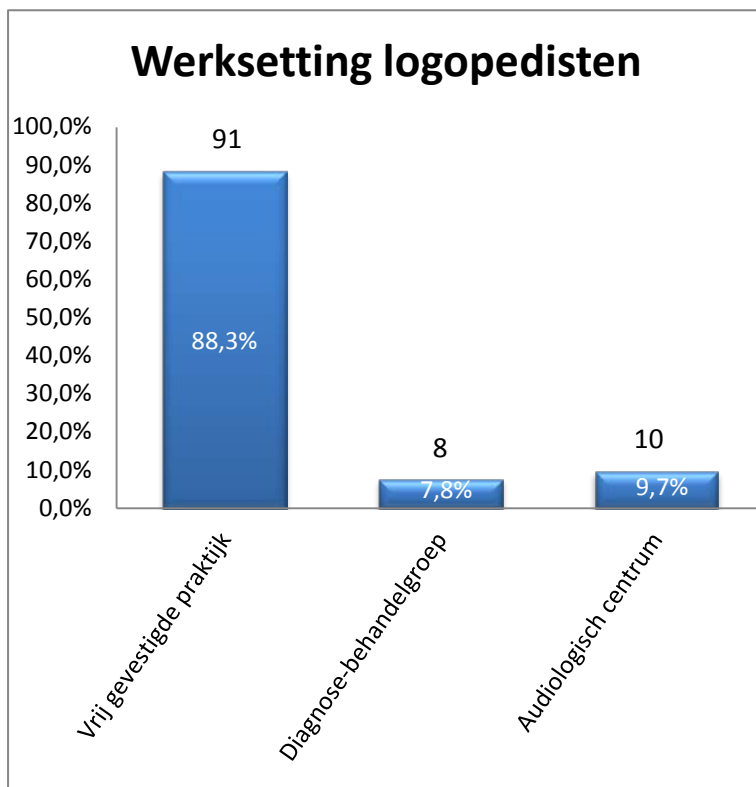
Brown and Frasers onderzochten of de afwezigheid van stress er voor kan zorgen dat kinderen inhoudswoorden en functie woorden niet kunnen onderscheiden. In relatie tot de normale spraak zal een kind dus minder inhoudelijke taal gebruiken en meer functionele taal.

Uit de data-analyse is het tegenovergestelde naar voren gekomen. Wanneer suprasegmentele cues worden weggehaald, imiteren de kinderen functiewoorden minder frequent. Het lijkt noodzakelijk dat een kind in de fase van de twee-drie woordzinnen behandeld moet worden aan de hand van grammaticaal correcte zinnen, waarbij er gebruik wordt gemaakt van inhoudswoorden, om het kind zinnen in telegramstijl gemakkelijker te kunnen laten imiteren.

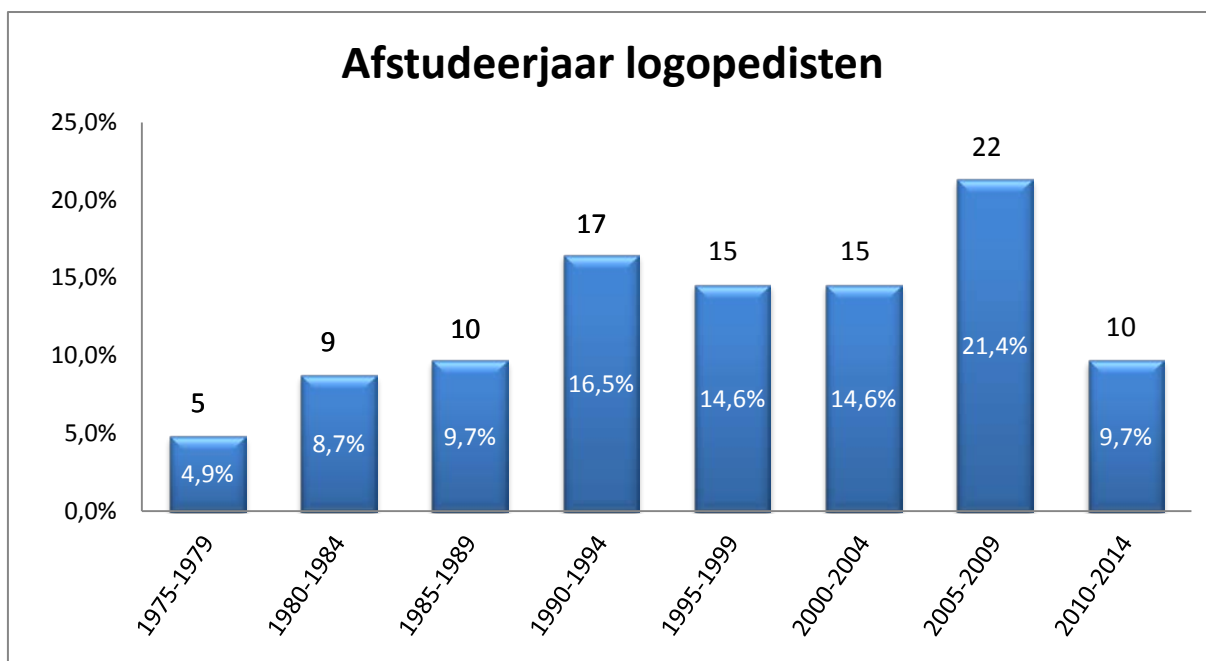
Bijlage 7

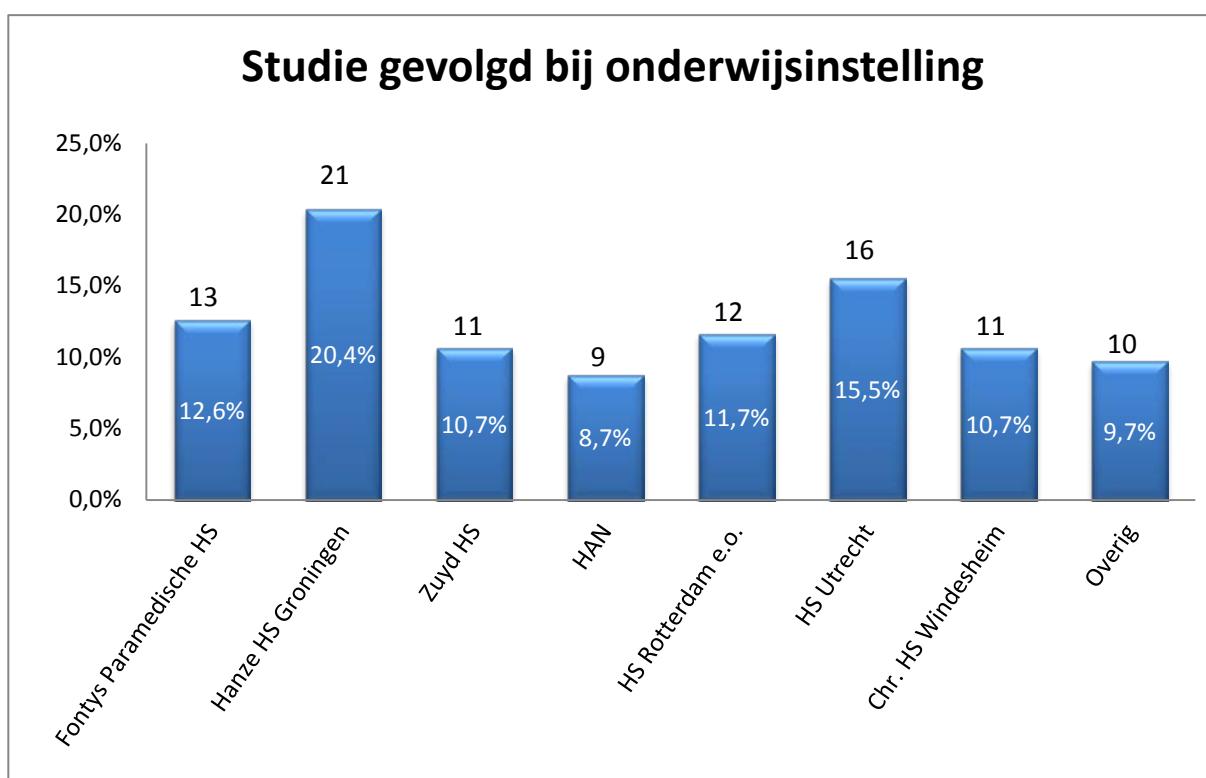
Figuur 1

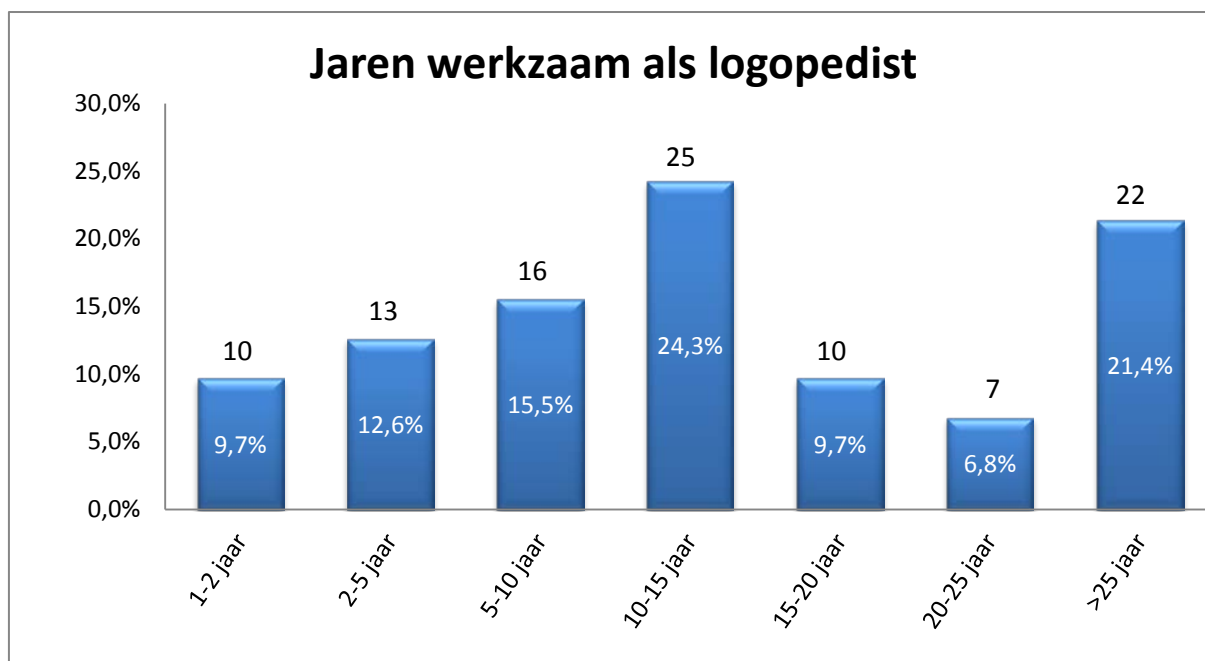
Figuur 2

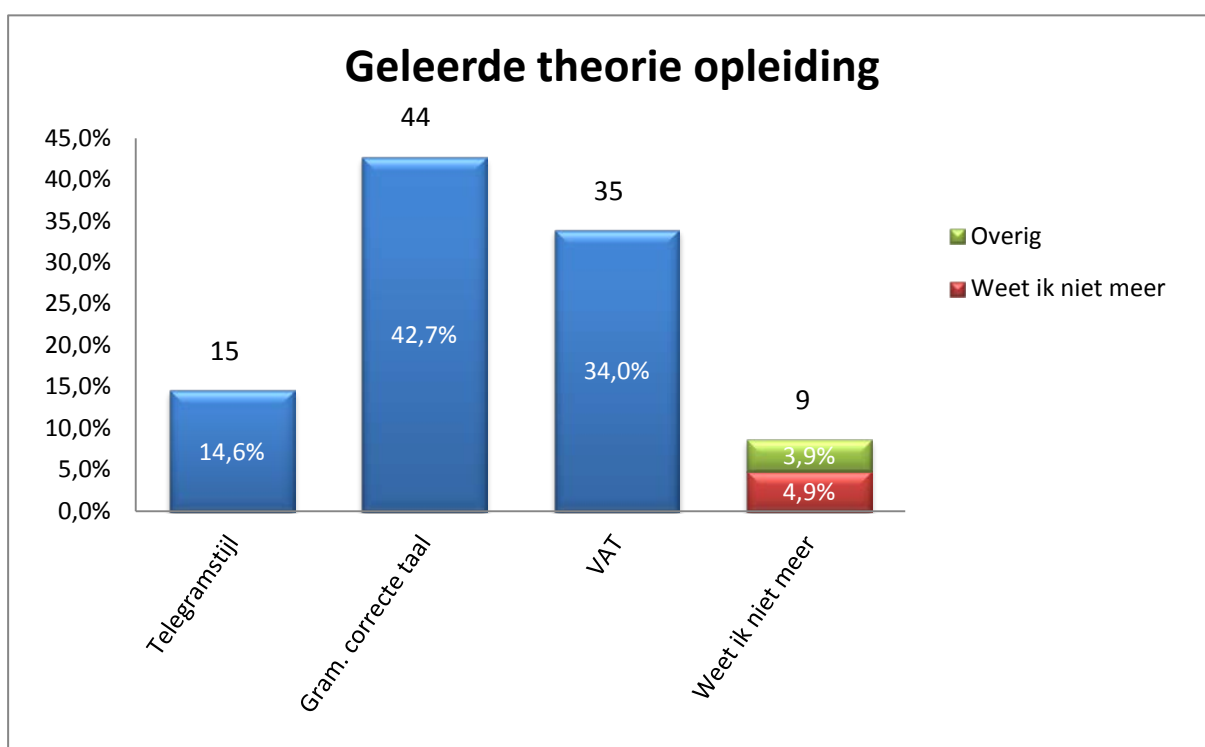
Figuur 3

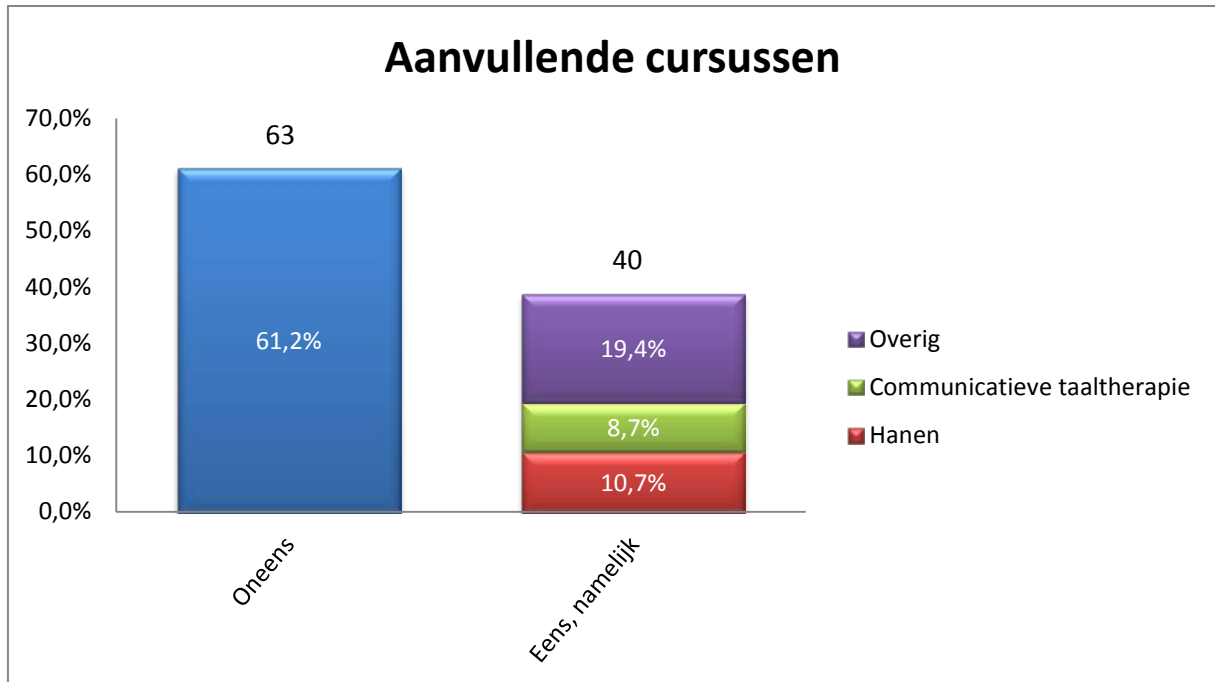
Figuur 4

Figuur 5

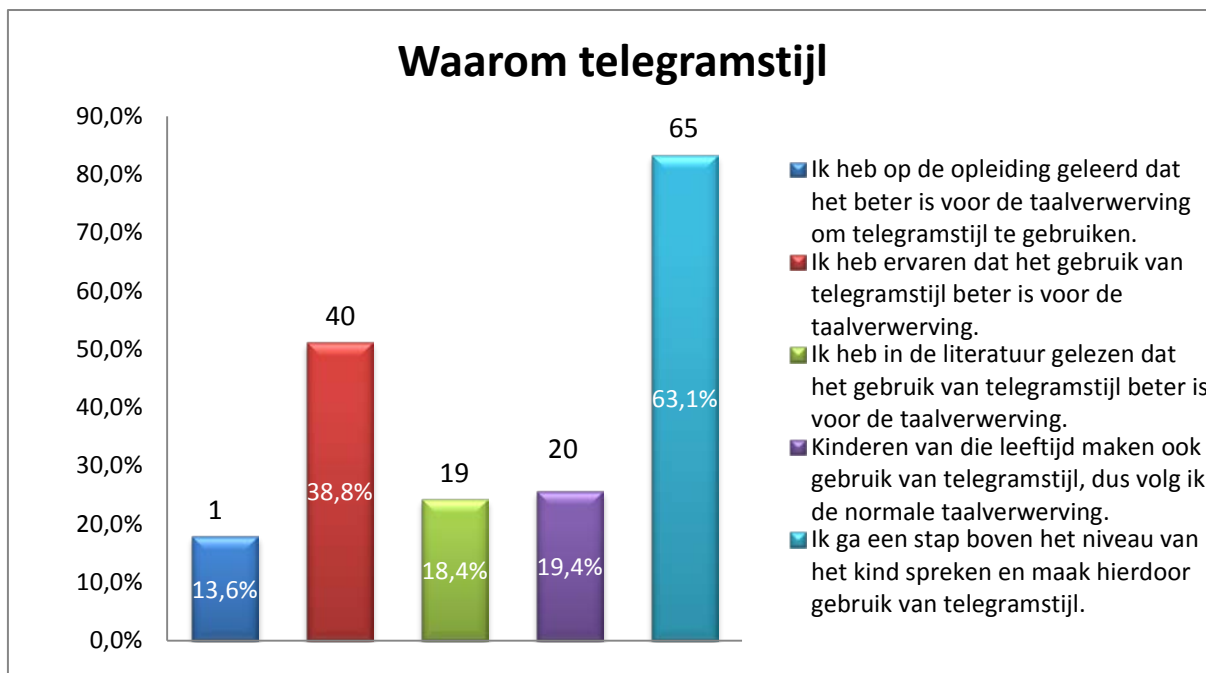
Figuur 6

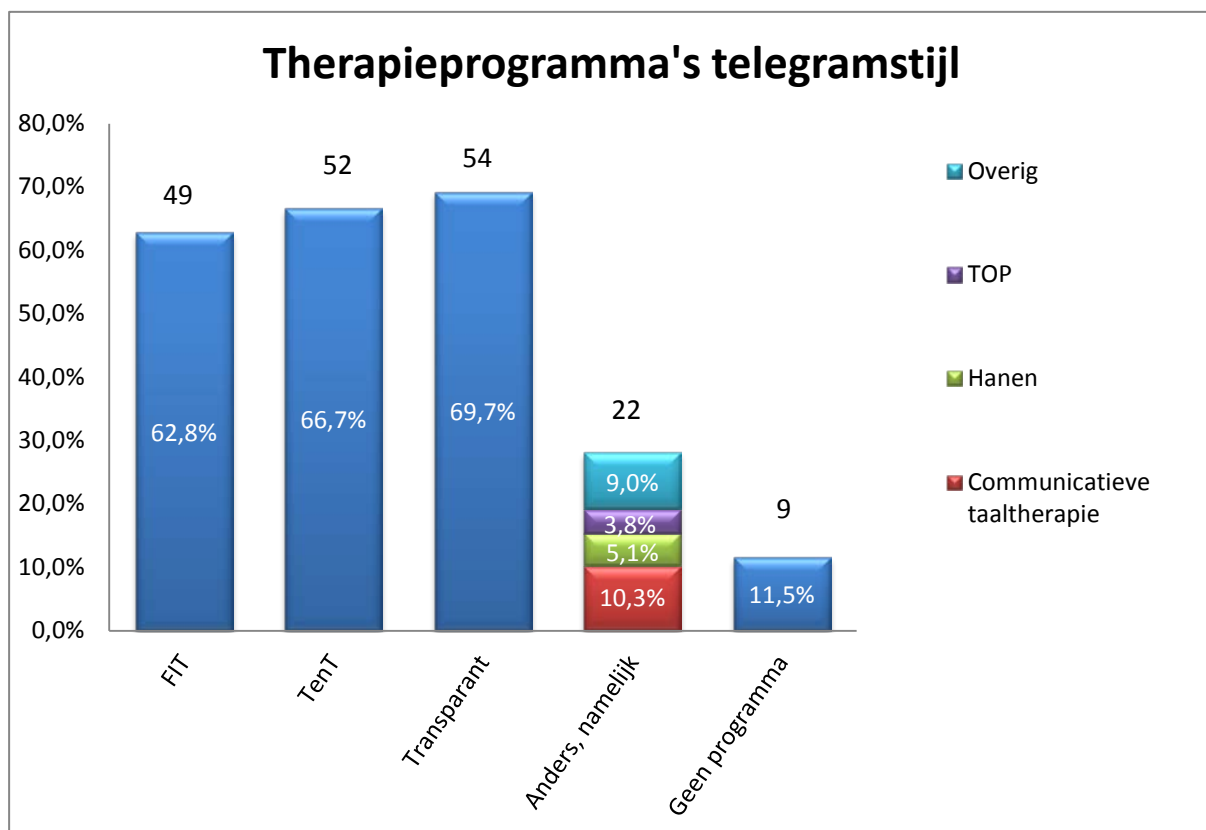
Figuur 7

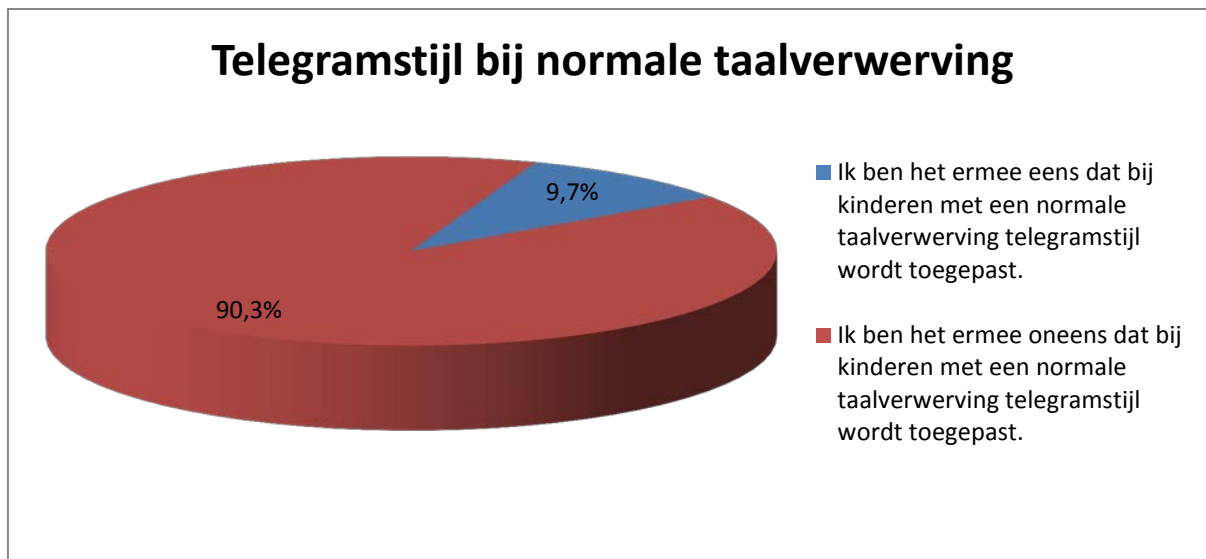
Figuur 8

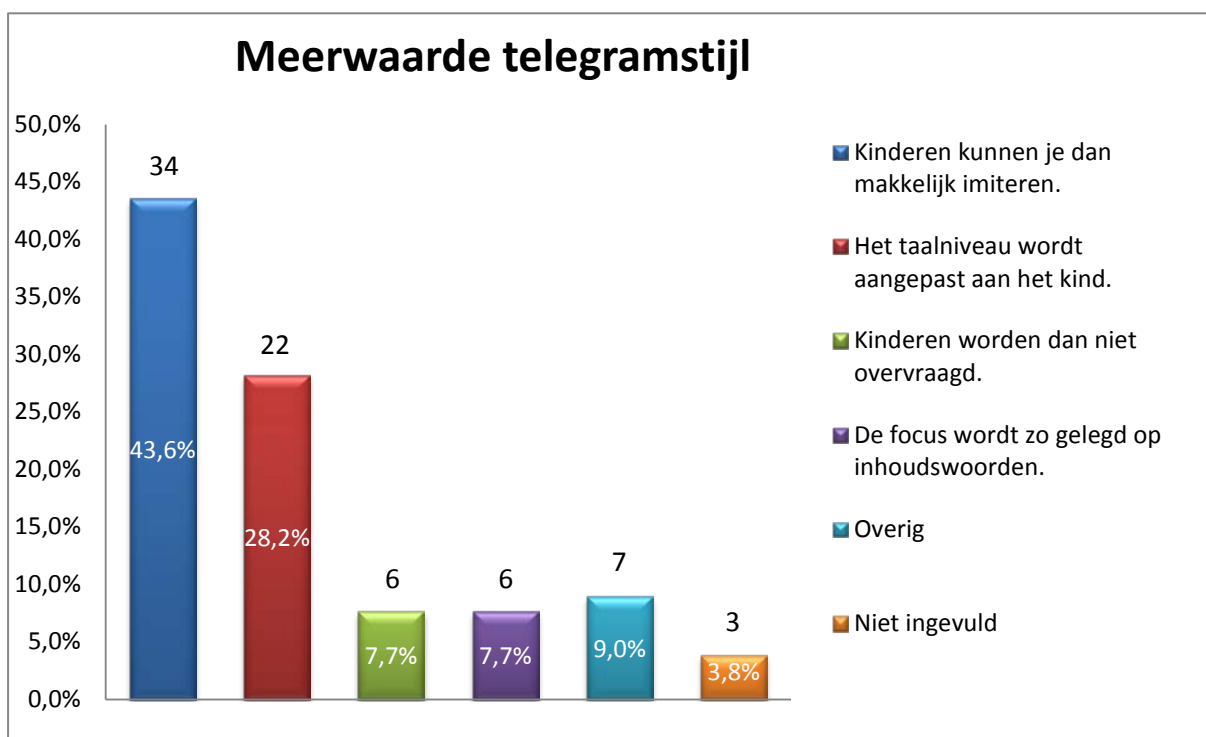
Figuur 9

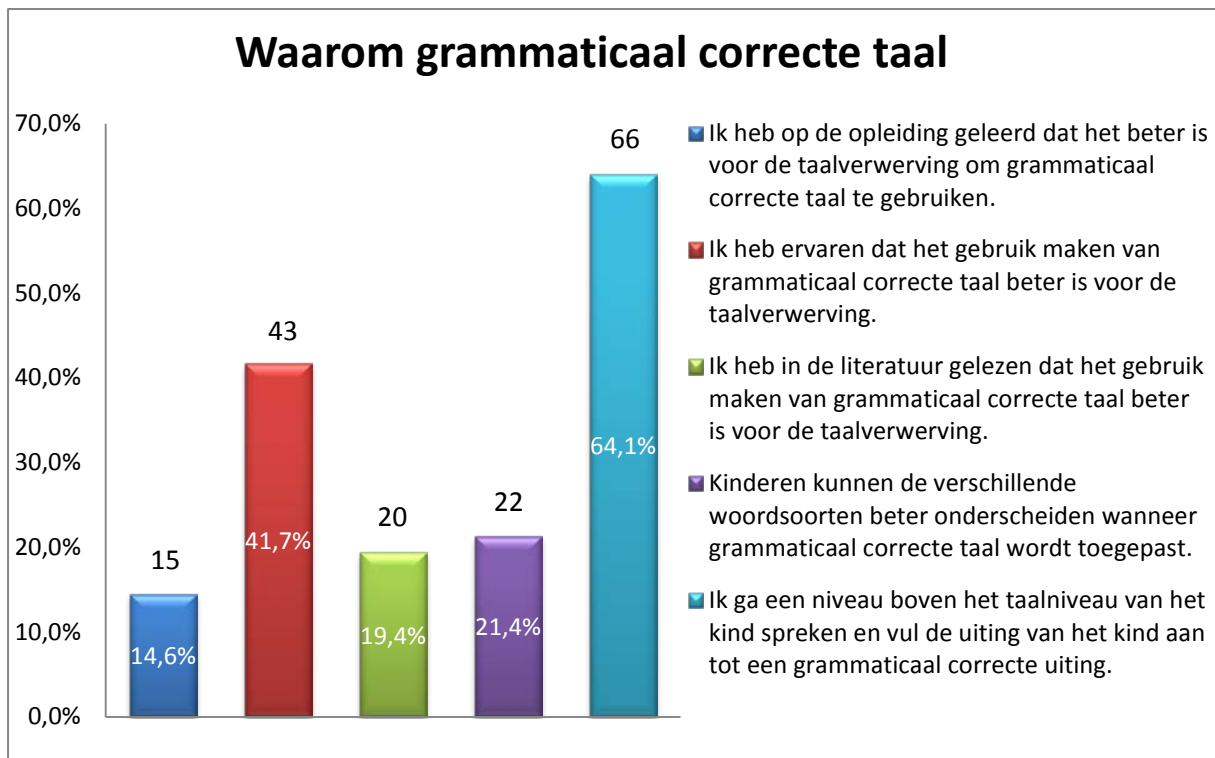
Figuur 10

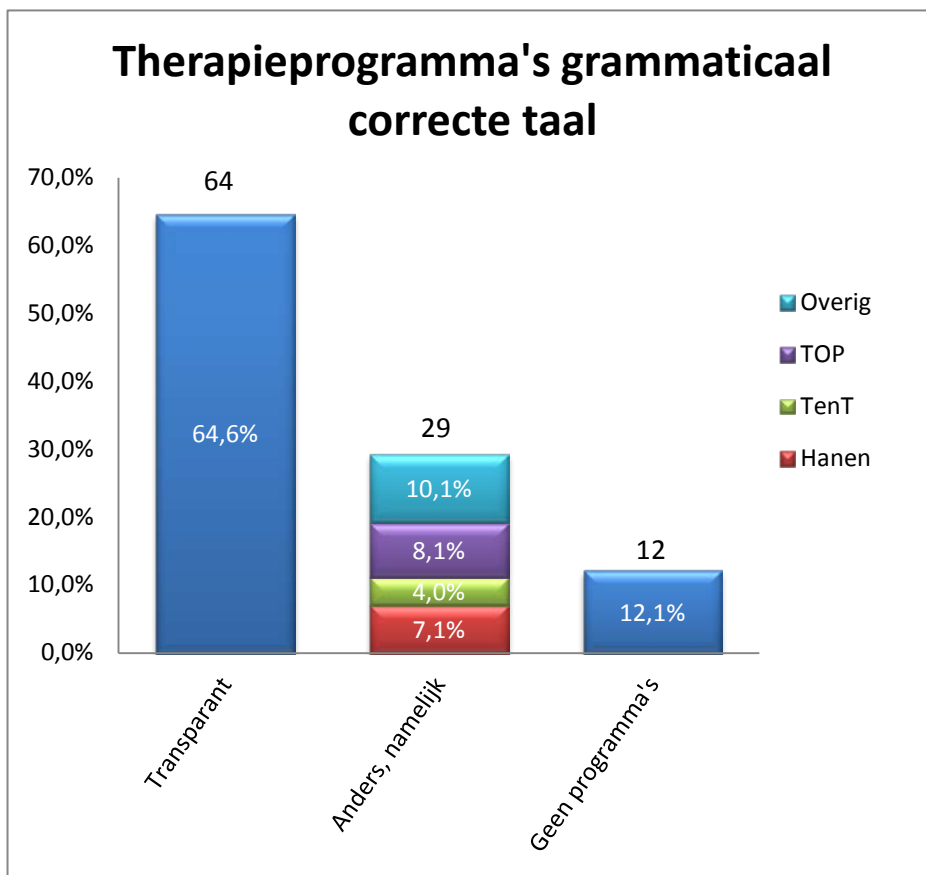
Figuur 11

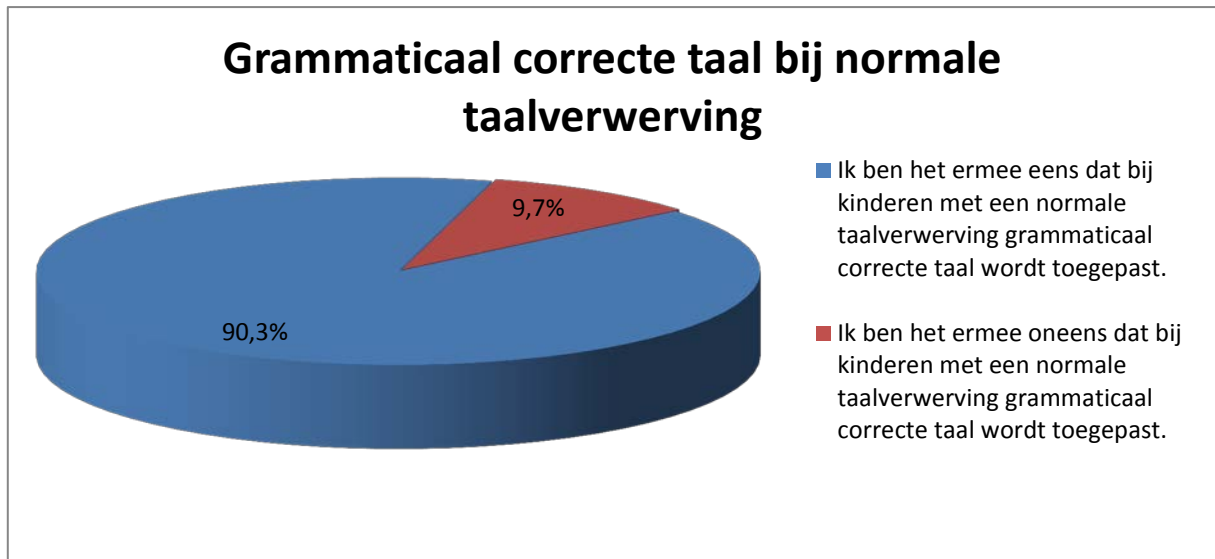
Figuur 12

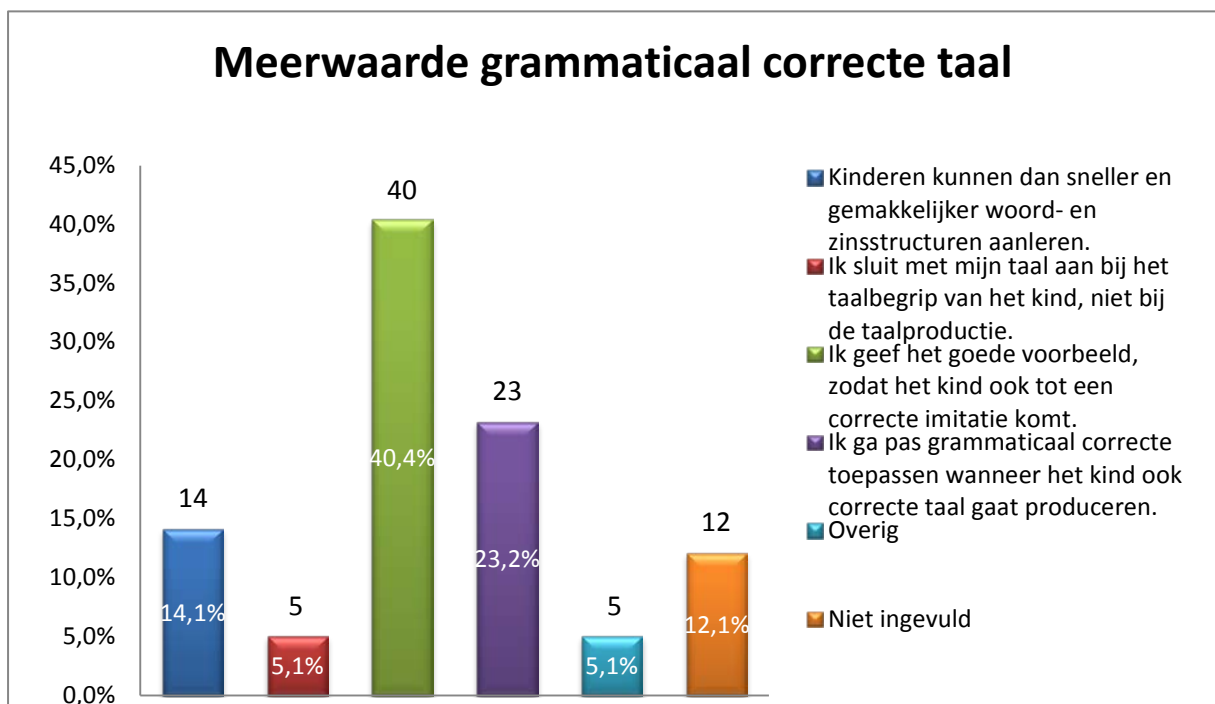
Figuur 13

Figuur 14

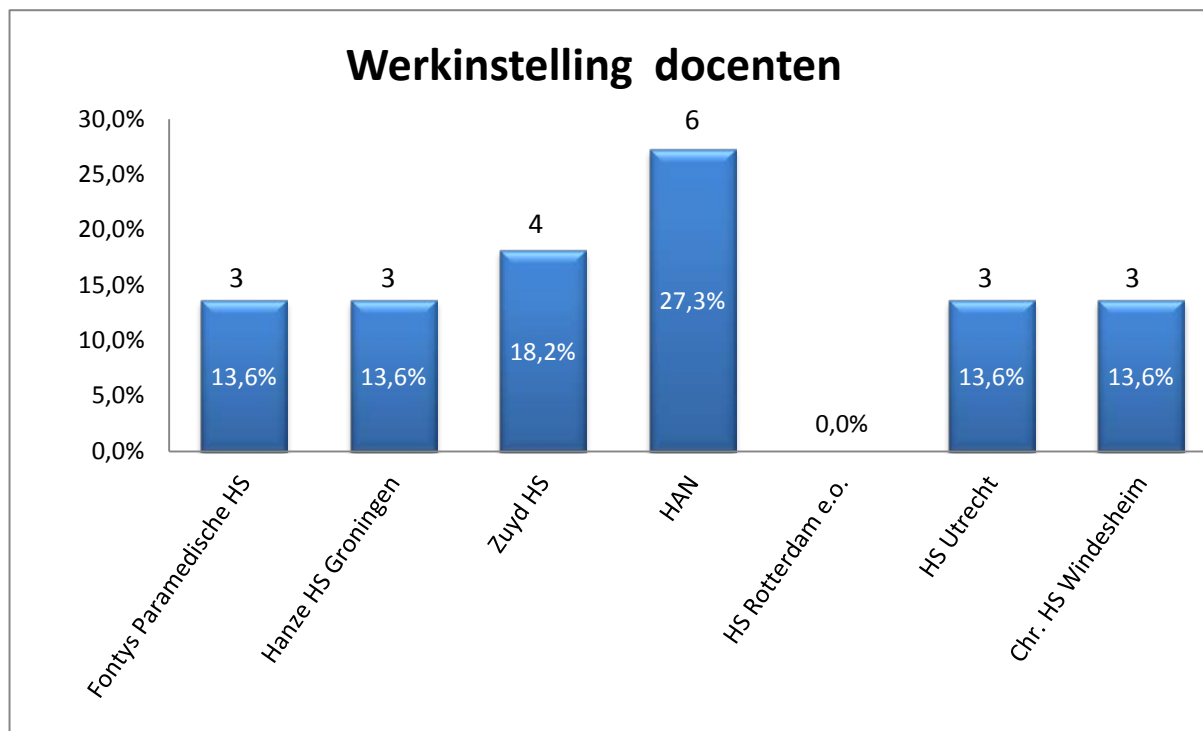

Figuur 15

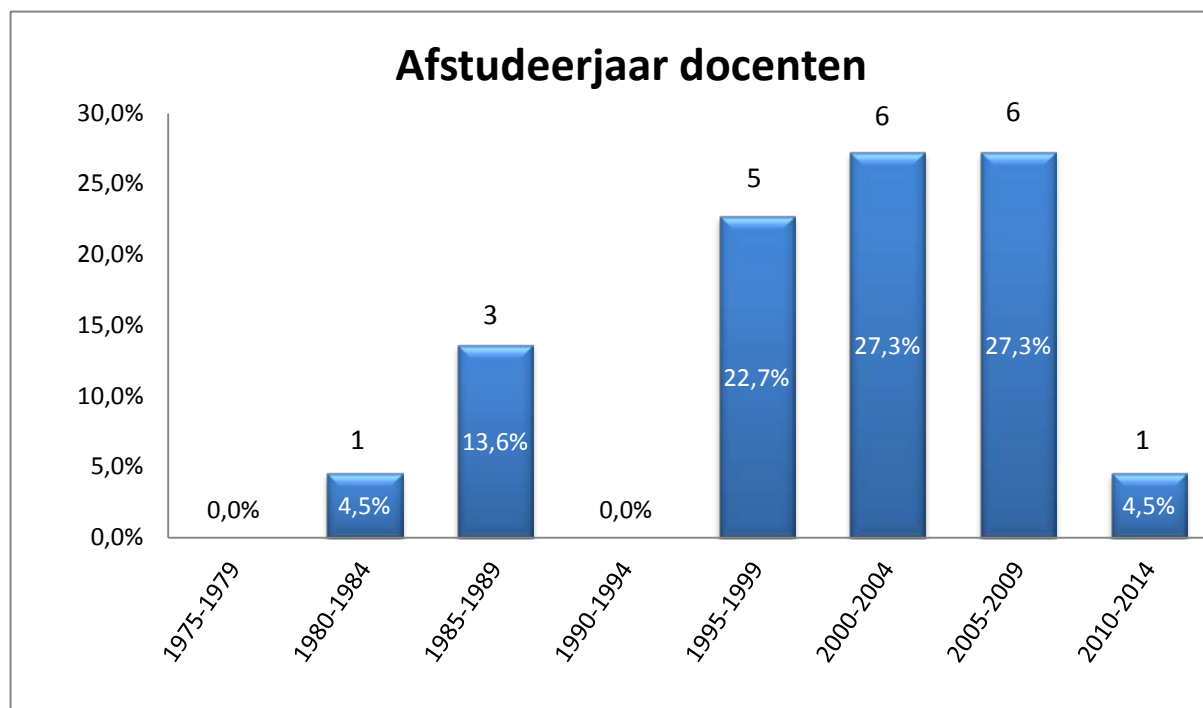

Figuur 16

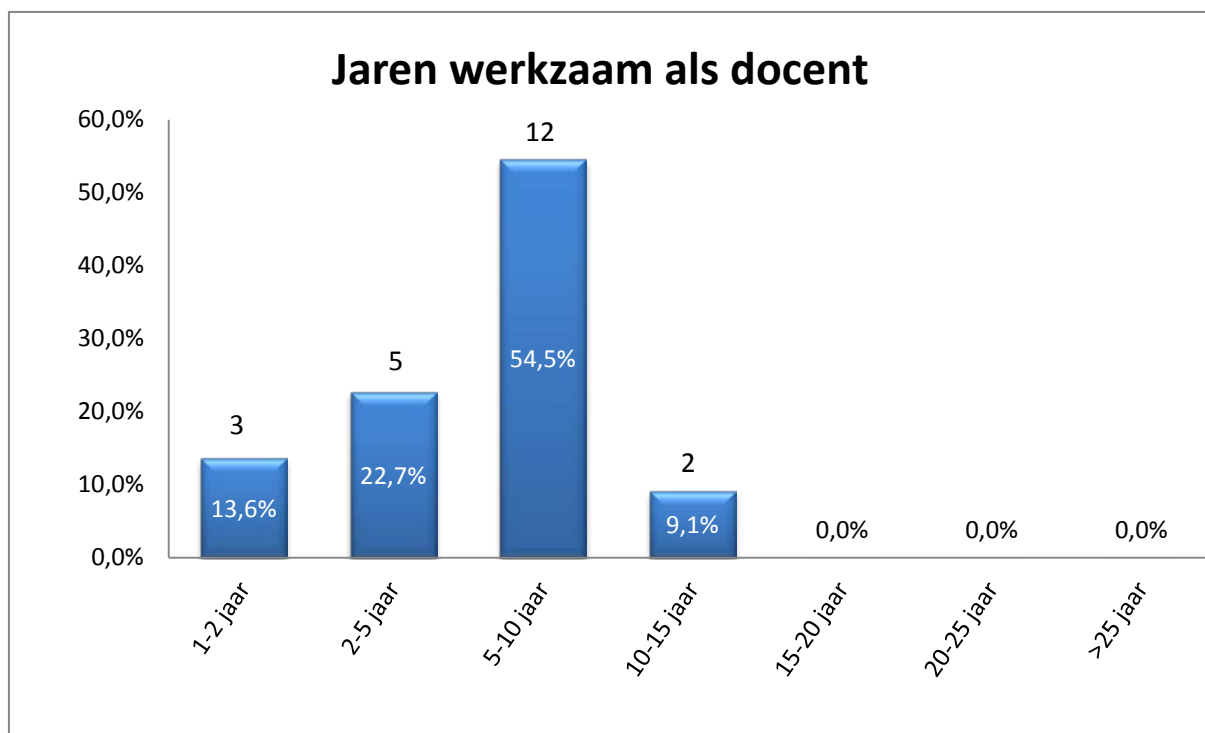
Bijlage 8

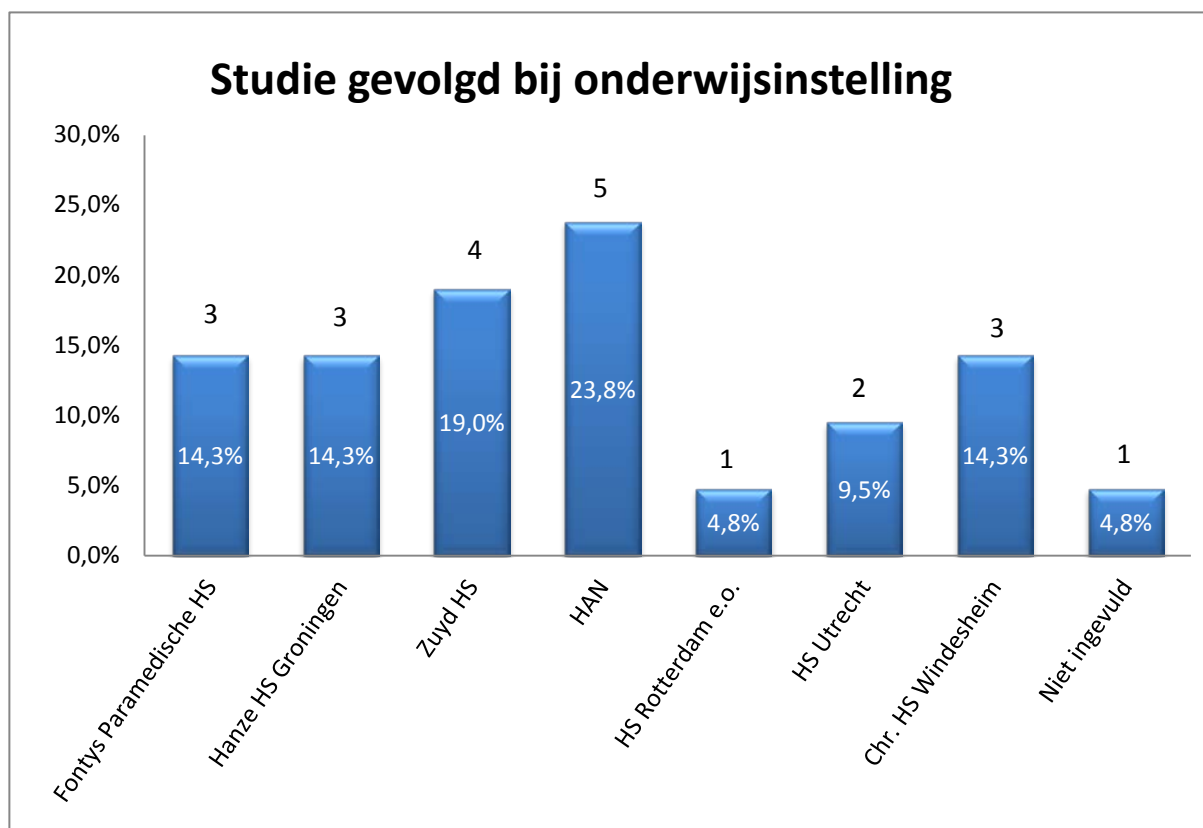
Figuur 1

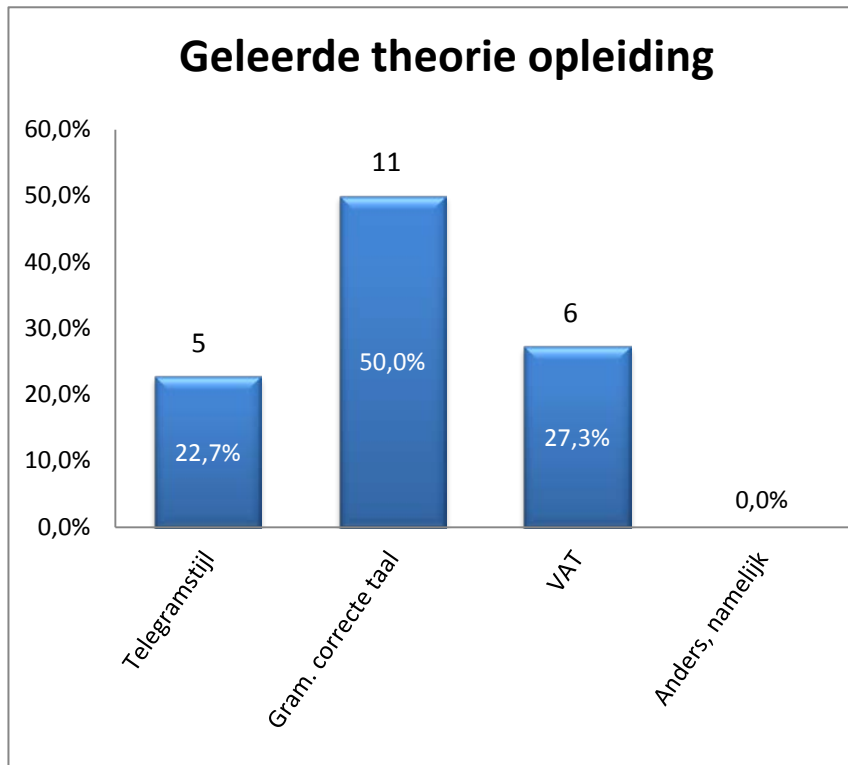
Figuur 2

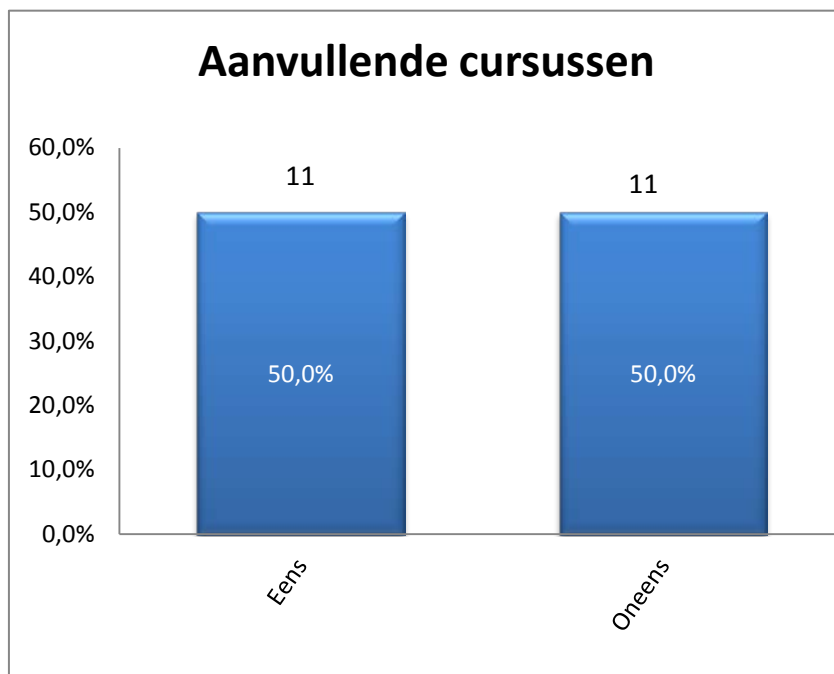
Figuur 3

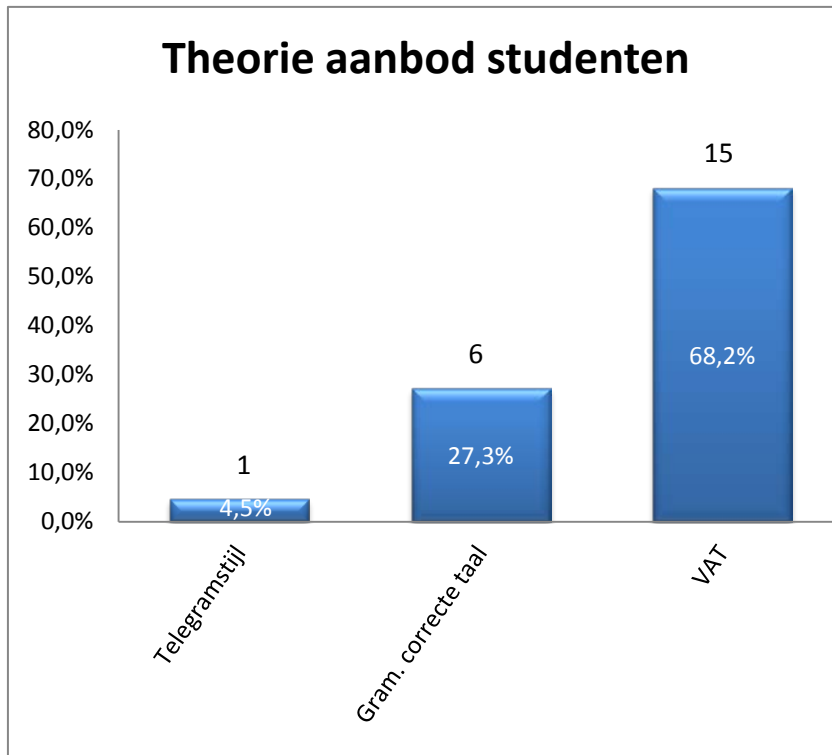
Figuur 4

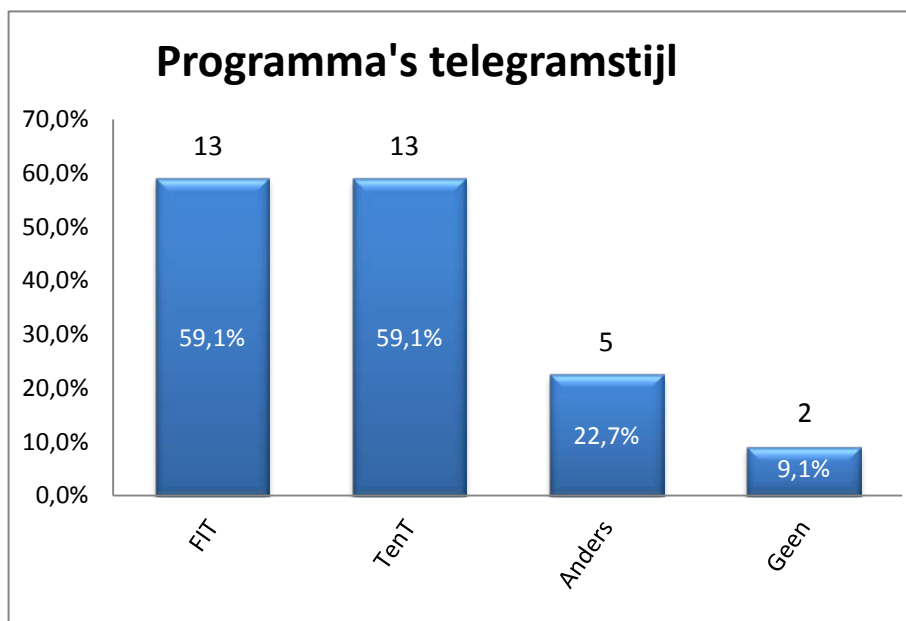
Figuur 5

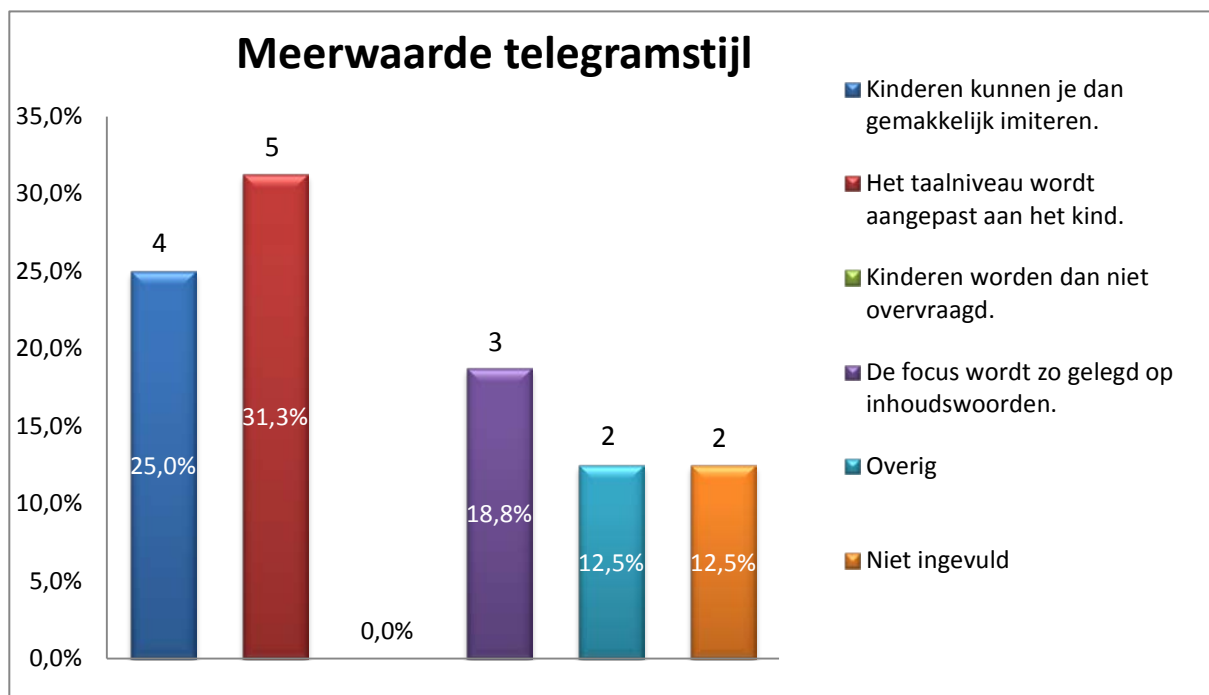
Figuur 6

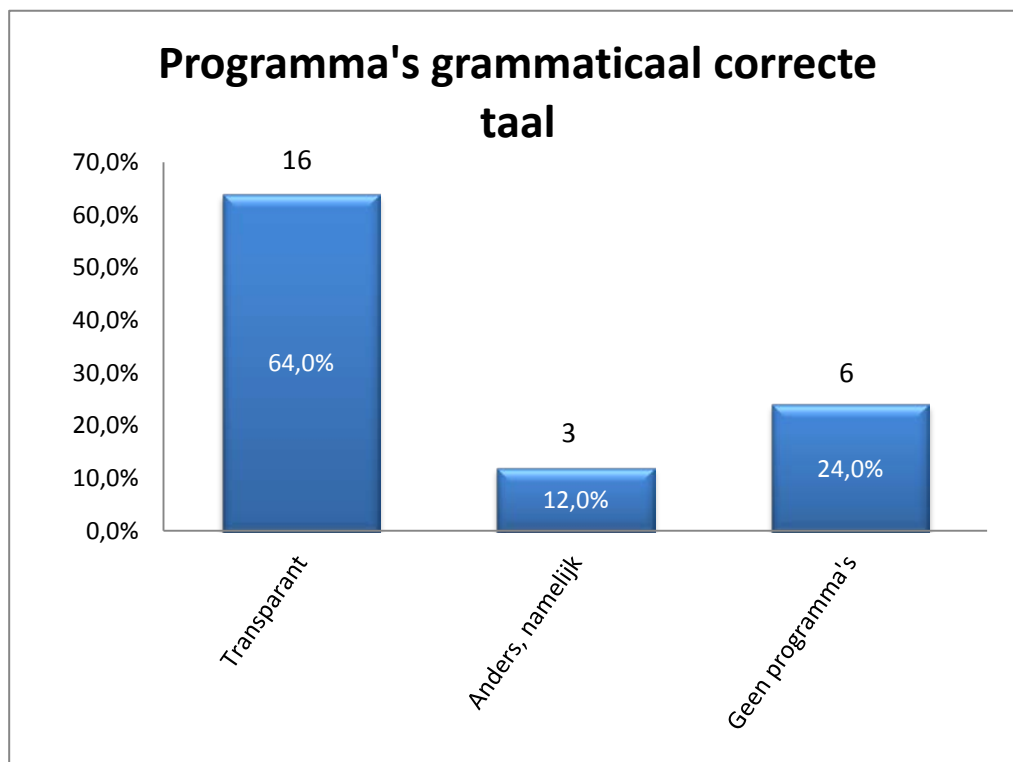
Figuur 7

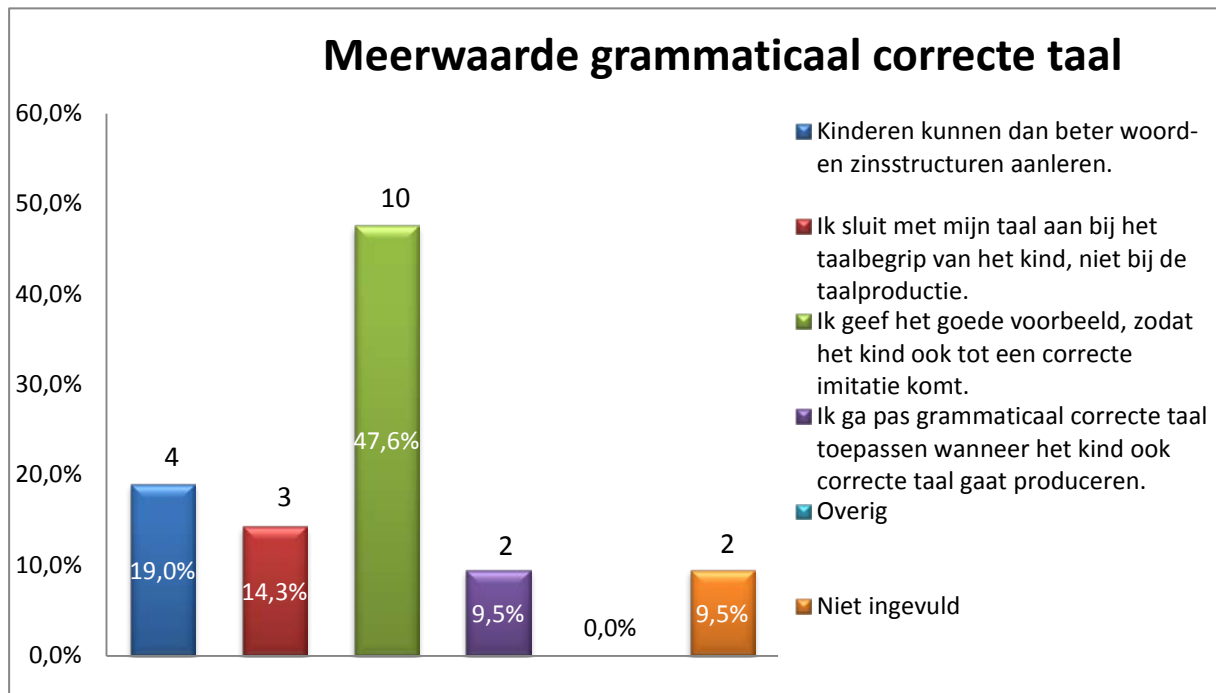
Figuur 8

Figuur 9

Figuur 10

Figuur 11